

Do sociálnej oblasti možno zahrnúť aj Saleziánov Don Bosca v areáli v ČM XII Sásová, ktorých činnosť má, okrem cirkevného a výchovného, aj výrazne sociálny charakter.

Vzhľadom na nerovnomerné rozmiestnenie, nedostatočnú kapacitu a neúplnú druhovú skladbu zariadení sociálnych služieb na území mesta odporúča ÚPN mesta uvažovať so

- zabezpečením rovnomernejšieho rozmiestnenia zariadení sociálnych služieb s dennou dochádzkou (tzv. základná sociálna vybavenosť - denné centrá, jedálne, strediská osobnej hygieny, práčovne) na území mesta, a tým aj znižovaním dochádzkových vzdialeností do týchto zariadení,
- zvyšovaním počtu zariadení sociálnych služieb podľa aktuálnych potrieb a možností zriaďovateľov,
- dobudovaním zatiaľ chýbajúcich zariadení (nizkoprahové denné centrum, denné centrum, integračné centrum)¹.

Vychádzajúc z aktualizovanej metodické príručky¹⁹ na základe prepočtu odporučených štandardov pre obec s počtom do 100.000 obyvateľov odporúča ÚPN mesta, aby k návrhovému obdobiu bolo v meste Banská Bystrica minimálne: 1 zariadenie podporovaného bývania, 3-4 zariadenia opatrovateľskej služby, 1 rehabilitačné stredisko, 1 denný stacionár, 2 nocľahárne, 2 útulky, 1 zariadenie núdzového bývania, 3 integračné centrá, 4 jedálne, 2 práčovne, 2 strediská osobnej hygieny a orientačne 70 miest v zariadeniach pre seniorov a 300 miest v domovoch sociálnych služieb.

V územnom priemete počíta ÚPN mesta s rozmiestnením zariadení sociálnych služieb tzv. základnej sociálnej vybavenosti, denné centrá, jedálne, strediská osobnej hygieny, práčovne, zariadenia pre seniorov) rovnomerne na území jednotlivých častí mesta, resp. v miestach zvýšenej koncentrácie obyvateľstva.²

B.7.2.1.3.2. Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela

Zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravuje sociálnoprávnu ochranu detí a sociálnu kuratelu na zabezpečenie predchádzania vzniku krízových situácií v rodine, ochrany práv a právom chránených záujmov detí, predchádzania prehlbovaniu a opakovanému porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu detí a plnoletých fyzických osôb a na zamedzenie nárastu sociálnopatologických javov.

Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa vykonávajú v zariadeniach, ktorými sú detský domov, detský domov pre maloletých bez sprievodu, krízové stredisko, resocializačné stredisko pre drogový závislých a inak závislých a v iných zariadeniach zriadených na vykonávanie opatrení podľa tohto zákona.

Opatrenia podľa tohto zákona, ak tento zákon neustanovuje inak, sa vykonávajú v zariadeniach, ktoré zriadili určený orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, obec, vyšší územný celok alebo akreditovaný subjekt.

Zariadenia pôsobiace v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na území mesta Banská Bystrica sú nasledovné:

- štátny detský domov – Detský domov Svetluška (v zriaďovateľskej pôsobnosti ÚPSVaR Banská Bystrica), Kollárova 29, kapacita: 58 miest,
- neštátny detský domov – SED Banská Bystrica Domov detí (v zriaďovateľskej pôsobnosti Evanjelickej diakonie ECAV na Slovensku) – Profesionálna rodinná starostlivosť, Horná

¹ Pre mesto veľkosti Banskej Bystrice (s počtom obyvateľov do 100.000 osôb sú odporúčané v Metodické príručke pre obstarávateľov a spracovateľov územnoplánovacej dokumentácie (ŠMVO – aktualizácia, r. 2009).

²

Pozn.: v grafickej časti ÚPN mesta sa lokalizácia jednotlivých zariadení neprejaví – sú zahrnuté do plôch občianskeho vybavenia.

- ul. č. 21, stav k 31.12. 2010: 26 detí a mladých dospelých vo veku od 9 mesiacov do 24 rokov umiestnených v 11 profesionálnych rodinách,
- Centrum Srdiečko, Wolkerova 26 – detský domov pre deti a mládež v náhradnej ústavnej starostlivosti (v zriaďovateľskej pôsobnosti o.z. Signál ohrozenia, Banská Bystrica), kapacita: 18 miest,
 - Dom sv. Alžbety, n.o. – krízové stredisko pre deti a osamelých rodičov, Ul. 9. mája 74 (v zriaďovateľskej pôsobnosti Dom sv. Alžbety, n.o. v Banskej Bystrici), kapacita – 5 miest,
 - resocializačné stredisko po liečbe drogových závislostí – COR Centrum n.o. (v zriaďovateľskej pôsobnosti COR Centrum, n.o.), Tulská 38, kapacita: 16-18 osôb,
 - Zariadenie pestúnskej starostlivosti (v zriaďovateľskej pôsobnosti BBSK), Chalupkova 5, kapacita: 4 deti.³

B.7.2.1.4. Kultúra

Zariadenia kultúry sú v meste Banská Bystrica reprezentované viacerými zariadeniami celomestského až regionálneho významu s kapacitou zodpovedajúcou postaveniu krajského mesta. Sú to viaceré múzeá (Múzeum SNP, Literárne a hudobné múzeum, Poštové múzeum Slovenskej pošty, a.s. s celoslovenským významom, Stredoslovenské múzeum so samostatnými expozíciami v Thurzovom dome a Tihányiovskom kaštieli v Radvani), galérie (Stredoslovenská galéria s 3 výstavnými priestormi, z toho 1 stála expozícia), knižničné inštitúcie (Verejná knižnica Mikuláša Kováča so 6-timi pobočkami, Štátna vedecká knižnica, Univerzitná knižnica UMB), profesionálne i amatérske divadelné scény, kiná a iné kultúrne zariadenia (Štátna opera, Bábkové divadlo na Rázcestí, Divadlo Štúdio tanca, Mestské divadlo – Divadlo z Pasáže, Divadlo Akadémie umení, Divadlo Ivana Palúcha, multikino Europa Cinemas, Dom Matice slovenskej, Stredoslovenské osvetové stredisko, hvezdáreň, PKO, centrá voľného času atď.)

V návrhu vybavenosti kultúry a osvetu sa začínajú výrazne prejavovať nové trendy, súvisiace predovšetkým s prekonaním budovania klasických, často jednocelových zariadení, v prospech polyfunkčných zariadení až celkov, a to v rámci:

- vlastného odvetvia kultúry,
- previazania s ďalšími voľnočasovými aktivitami (spoločenskými, zábavnými, gastronomickými, relaxačnými, športovými), prípadne aj nákupnými, združenými do polyfunkčných centier.

Tieto trendy sledujú aj snahu zefektívnenia prevádzok z hľadísk ekonomických, prevádzkových aj funkčnej nadväznosti.

Zaužívané členenie zariadení kultúry je na: knižnice, osvetové zariadenia, múzeá a galérie, výstavné priestory, divadlá/kiná/amfiteátre, hvezdárne/planetária, zariadenia spoločensko-stravovacie s rôznou kultúrnou náplňou a pod. Rastie však dopyt po rôznych predtým netradičných zariadeniach ako diskotéky, internetové kaviarne, multimediálne centrá, multikiná, viacúčelové haly (pre masové podujatia kultúrne, spoločenské až športové) a ďalšie zariadenia, často spojené s viacfunkčným obsahom. Tieto zariadenia sú lokalizované samostatne, alebo do väčších celkov.

Väčšie objekty, ktoré sa v obraze mesta prejavujú, sú: pamätník SNP, Dom kultúry, mestský amfiteáter P.Bielika (všetky v ČM I Banská Bystrica). ÚPN mesta odporúča pre potreby kultúrno-spoločensko-zábavných podujatí vo väčšej miere využívať aj väčšie športové zariadenia – viacúčelové športové haly, prípadne aj veľkoplošné ihriská (napr. rozptylový priestor na Štiavničkách už tradične pre Radvanský jarmok).

V Banskej Bystrici má silnú tradíciu organizácia Parku kultúry a oddychu, vnímaná skôr organizačne než priestorovo, lebo je lokalizačne rozptýlená. ÚPN preto navrhuje zdôrazniť

³ Zdroj údajov: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Banskobystrický samosprávny kraj a web stránky príslušných zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

túto tradíciu aj vytvorením jedného ťažiskového viacfunkčného priestoru so silným zastúpením kultúrnej zložky pri Hrone na Mičinskej ceste na ploche súčasného parkoviska vo väzbe na areál verejnej zelene a vodnú plochu Pod rybou, výhľadovo aj v areáli bývalej Smrečiny spolu s lunaparkom vo väzbe na uvažovaný výstavný areál.

Nové zariadenia kultúry navrhuje ÚPN mesta lokalizovať najmä

- na základnom až obvodovom stupni v obytnom území so sústredenou súčasnou alebo navrhovanou obytnou zástavbou (vo východnej časti ČM I Banská Bystrica, v ČM VIII Podlavice, v ČM IX Radvaň (na Fončorde a v pôvodnej Radvani), v ČM X Rakytovce, v ČM XI Rudlová, v ČM XII Sásová, vo výhľade aj v ČM II Iliáš), a to v štruktúre a rozsahu zodpovedajúcom počtu obyvateľov a polohe k mestskému centru,
- na celomestskom stupni ako samostatné jedno- až viacúčelové objekty (napr. ako Národný dom, ktorý zostáva stále aktuálnym prototypom združujúcim viacero funkcií), alebo v rámci veľkoplošných celkov – Europa Shopping Center, ako aj areálu pamätníka SNP s pokračovaním navrhovanými polyfunkčnými objektmi pozdĺž Štefánikovho nábrežia, resp. areálu Kostiviarska – lom a vo výhľade areálu bývalej Smrečiny.

Pre kultúrne účely navrhuje ÚPN mesta vhodne využívať aj pamiatkové objekty, ktoré tým získajú mestotvornú náplň a tým aj zvýšenú možnosť zachovania. Pre kultúrne účely je potrebné zväziť aj možnosť využitia areálu Medený hámor (ČM I Banská Bystrica) ako historicko-technického areálu.

Cirkevné zariadenia

Cirkevné zariadenia na území mesta reprezentujú najmä stavby kostolov, a to 11 rímsko-katolíckych kostolov a 6 kaplniek (často umiestňovaných ako súčasť ostatných zariadení občianskeho vybavenia, nielen cirkevných) a 3 evanjelické kostoly.

Minoritné cirkvi sú z hľadiska územného reprezentované napr. obnoveným Židovským domom – Rabinátom na ulici Janka Kráľa pri Huštáku (židovská cirkev), modlitebňami Bratskej jednoty baptistov (Horná Strieborná ul.), Cirkvi adventistov (Rudlovská cesta) a Svedkov Jehovových.

V časti mesta XI Rudlová sa nachádza Saleziánske mládežnícke stredisko s ihriskom, ktoré mládeži ponúka veľké množstvo aktivít z rôznych oblastí.

V r. 2008 bola dokončená stavba Domu Božieho milosrdenstva v zóne Belveder, v ktorom sa okrem zariadení sociálnych služieb nachádza aj Farský úrad Belveder s kostolom a Diecézna charita Banská Bystrica.

Rímsko-katolícka cirkev uvažuje v návrhovom období na území mesta Banská Bystrica s výstavbou nasledovných zariadení:

- ďalšie doplnkové zariadenia k hospicu Božieho milosrdenstva⁴,
- kostol s kapacitou cca 200 veriacich v lokalite OS Zábava (severná časť ČM I Banská Bystrica),
- fara pri kostole v starej Sásovej.

Evanjelická cirkev zatiaľ v návrhovom období na území mesta Banská Bystrica s výstavbou nových zariadení neuvažuje.

Všetky vyššie uvedené zariadenia zohľadňuje aj ÚPN mesta s tým, že prípadné ďalšie nároky cirkví na výstavbu zariadení (napr. v súvislosti s ekumenickými snahami o vytváranie centier a celkov s náboženským aj civilným/vybavenostným obsahom) budú musieť byť v návrhovom období saturované na navrhovaných plochách občianskeho vybavenia, prípadne na plochách polyfunkčných zón.

B.7.2.1.5. Športové a telovýchovné zariadenia

⁴ R.k. cirkev už nepočíta s pôvodne uvažovanou výstavbou kostola v zóne Hušták – Belveder.

Športové a telovýchovné zariadenia sú podrobne spracované v rámci kapitoly B.7.3. Návrh riešenia rekreácie, v časti B.7.3.3.4. Návrh rozšírenia resp. založenia ďalších zariadení/areálov pre rekreáciu a šport na území mesta.

B.7.2.1.6. Verejná administratíva a správa

Zariadenia verejnej administratívy a správy reprezentujú na území mesta viaceré zariadenia štátnej správy a samosprávy. Ich počet a kapacita je závislá na aktuálnej organizácii verejnej správy v SR. Okrem nich sa tu nachádzajú aj špecializované organizácie a subjekty súvisiace s výkonom verejnej správy a služieb (Daňové riaditeľstvo SR Banská Bystrica, Daňový úrad, Štátny archív, zariadenia PZ SR a Mestskej polície, zariadenia HaZZ, ÚPSVaR, Regionálny úrad verejného zdravotníctva, notárske úrady, poštové úrady a ďalšie).

ÚPN mesta predpokladá v návrhovom období situovanie týchto zariadení v súčasných lokalitách, v prípade potreby umiestňovania nových zariadení (napr. v súvislosti s reorganizáciou verejnej správy alebo vznikom nárokov na nový typ zariadení) počíta s ich lokalizáciou v rámci navrhovaných nešpecifikovaných plôch občianskeho vybavenia.

B.7.2.2. Vybavenie komerčného charakteru

Vybavenie komerčného charakteru (administratíva komerčného charakteru, finančníctvo a poisťovníctvo, maloobchod, verejné stravovanie, verejné ubytovanie a služby) reprezentujú zariadenia, ktorých kapacitný rozsah a druhovú štruktúru by mal regulovať trh ponukou a dopytom.

Na území mesta Banská Bystrica je dobre rozvinutá sieť obchodov a ostatných služieb (1.403 zariadení obchodu a pohostinstiev podľa prieskumu vybavenosti ŠÚ SR z r. 2001). V oblasti potravinárskych predajní je najväčšou sieťou Prima Zdroj holding, a. s., najväčšou predajňou supermarket BILLA, s.r.o. s 2 predajňami (v centrálnej časti mesta v OD PRIOR, v OS Sásová a v OS Fončorda). Najväčšie obchodné domy a špecializované obchodné domy sú lokalizované na Zvolenskej ceste (OD TESCO - Hypermarket, NAY elektrodom a BAUMAX, ako aj viaceré veľkopredajne: Koberce Trend, KORATEX, Merkury Market, Mountfield, atď. OD PRIOR je však situovaný v centre mesta a OD Kaufland pri železničnej stanici (druhý OD je vo výstavbe v ČM IX Radvaň). V poslednom období k nim pribudlo najväčšie nákupno-zábavné centrum v banskobystrickom kraji - Europa Shopping Centre s celkovou rozlohou 37.500 m².

ÚPN mesta počíta v návrhovom období so sústreďovaním vybavenia komerčného charakteru (podobne ako v súčasnosti) najmä do polyfunkčných mestských blokov v priestore mestského centra (centrálnej mestskej zóny), resp. do priestorov sekundárnych a nižších mestských centier. Okrem centier vznikajúcich v súvislosti s novou (alebo novšou) výstavbou počíta ÚPN mesta aj s vytváraním menších vybavenostných centier v centrách pôvodne samostatných obcí – prirodzených historických centrách častí mesta.

Hierarchia všetkých uvažovaných centier (vrátane smerovania rozvojových osí občianskeho vybavenia) je znázornená v schéme v kapitole D.2.5.2. Celková urbanistická koncepcia rozvoja mesta.

So základnou obchodnou vybavenosťou uvažuje ÚPN mesta okrem spomínaných centier najmä vo väzbe na jednotlivé obytné súbory, a to v rozptyle alebo združovaním so zariadeniami ďalších druhov občianskeho vybavenia (združovanie však už bude typické viac pre centrá obytných území s polomerom primeranej dostupnosti). Združovanie do centier sa bude týkať najmä častí mesta s prevládajúcou obytňou funkciou charakteru bytových a polyfunkčných domov – ČM IX Radvaň (centrá na Fončorde, Radvani – juh, prípadne na Pršianskej terase), ČM XI Rudlová, ČM XII Sásová, ČM X Rakytovce, vo výhlade aj v ČM II Iliáš.

S vyšším obchodným vybavením uvažuje ÚPN mesta prevažne v centrálnych častiach mesta, a to v samostatných prevádzkach v parteroch objektov alebo vo veľkých mono- až polyfunkčných objektoch. V centre mesta sa v súčasnosti „ustaluje“ vybavenostný pás

so silnou obchodnou sieťou začínajúci v obchodno-zábavnom centre na Troskách (Europa Shopping Center, perspektívne aj Europa Business Center), pokračujúci v tradičnom páse cez Dolnú ulicu a námestie SNP na Hornú/Skuteckého ulicu.

V okrajových polohách uvažuje ÚPN mesta s vyšším obchodným vybavením najmä pozdĺž tranzitných trás: na juhu s rozšírením obchodno-nákupného areálu v ČM V Kráľová a na východe v smere na Brezno v rámci obchodného centra v mieste križovania budovaného severného obchvatu s vonkajším mestským okruhom (pri súčasnom areáli SAD). Polohu na tranzitnej trase a zároveň v centre mesta výhodne spĺňa lokalizácia vybudovaného Europa Shopping Center na Troskách.

S problematikou odvetvia maloobchodu úzko funkčne aj priestorovo súvisí problematika služieb obyvateľstvu.

Návrh rozvoja zariadení verejného ubytovania je podrobne popísaný v kapitole B.7.3. Návrh riešenia rekreácie, podkapitola B.7.3.3.6. Návrh ubytovacieho vybavenia.

Plochy pre navrhovaný rozvoj občianskeho vybavenia komerčného charakteru sú znázornené v grafickej časti ÚPN mesta v M 1:10.000 s funkčnou náplňou podľa regulačných listov funkčného využitia územia v kapitole B.20.2.2. Závaznej časti ÚPN mesta.

Výstavníctvo

Súčasnú potrebu výstavníctva na mestskej až regionálnej úrovni sa saturujú v centre mesta v príležitostnom výstavnom areáli na Námestí slobody.

ÚPN mesta navrhuje vo výhlade lokalizovať výstavný areál nadregionálneho až celoštátneho / medzinárodného významu (napr. so špecializáciou na zariadenia výroby drevárskeho a papierenského priemyslu) v časti areálu bývalej Smrečiny (výhodou je možnosť zavlečkovania), alternatívne v priestore pri rýchlostnej komunikácii R1 mimo územia mesta Banská Bystrica ako súčasť občianskeho vybavenia jadrového priestoru uvažovaného centra banskobystricko-zvolenského ťažiska osídlenia (s výhodami: veľký priestorový potenciál, blízkosť nadradenej cestnej siete, letiska).

Špecifické služby

Špecifickými službami pre obyvateľstvo sú cintoríny a pohrebné služby. Z väčších cintorínov je voľná kapacita len v Urnovom háji pri krematóriu, resp. v Centrálnom cintoríne v Kremničke, ktorý sa rozširuje podľa potreby.

Na území mesta sú aj ďalšie menšie aktívne cintoríny, ktoré však budú podľa dostupných údajov do 5-10 rokov kapacitne úplne vyťažené a pochovávanie v nich, už teraz obmedzené, bude potrebné úplne zastaviť. Už v r. 2011 budú kapacitne vyčerpané cintoríny v ČM XI a XII (Rudlová a Sásová).

ÚPN mesta počíta v návrhovom období s pochovávaním takmer výhradne v priestoroch komplexu Urnového hája a Centrálného cintorína v ČM VI Kremnička, kde navrhuje priestory na rozširovanie hrobových miest s väzbou na verejnú zeleň a lesopark. Pri ostatných cintorínoch počíta so zachovaním ich pietneho charakteru s vedľajšou funkciou verejnej zelene so špeciálnym režimom, ako aj s ich permanentnou údržbou a rekonštrukciou.

V súvislosti s dlhodobou víziou predpokladá ÚPN mesta postupnú premenu všetkých historických cintorínov na areály špeciálnej verejnej zelene pietneho charakteru so zvláštnym štatútom a s časovo obmedzeným prístupom, ako aj vytvorenie parkového priestoru s príslušnými zariadeniami v mestskom cintoríne Kremnička. Zvláštnu pozornosť odporúča venovať ochrane historického cintorína v ČM XVI Uľanka a cintorína na hranici ČM VII Majer a ČM I Banská Bystrica, ktorého súčasťou je aj vojenské pohrebisko z I.svetovej vojny s nadregionálnym významom.

B.7.2.3. Funkčno-priestorový subsystém občianskeho vybavenia

Návrh subsystému občianskeho vybavenia vychádza zo skutočnosti, že zariadenia jej odvetví sú viazané na urbanizované prostredie a preto platia pre ich lokalizáciu približne rovnaké podmienky. Výnimkou sú zariadenia športových aktivít viazaných na prírodné danosti – lyžovanie, horská pešia a cykloturistika, celoročný pobyt v horách a pri vode, ktoré sa uskutočňujú prevažne v extraviláne mesta a v jeho záujmovom území. Budované športové zariadenia sú lokalizované takmer výlučne v intraviláne mesta a vzťahujú sa na ne tie isté kritériá ako na zariadenia ostatného vybavenia.⁵

Pre všetky odvetvia vybavenia je charakteristické členenie na vybavenie:

- nižšie, viazané prevažne na obytné prostredie, najmä na väčšie súbory bytových a polyfunkčných domov, ale aj na územia pôvodne samostatných obcí so zachovanou zástavbou vidieckeho charakteru,
- vyššie, viazané prevažne na centrálnu polohu v jadrovom meste, avšak v prípade vyšších nárokov na plochy a zoskupenia do polyfunkčných aj monofunkčných areálov (školské, zdravotnícke, športové, nákupné a iné) aj na okrajové polohy mesta podľa výskytu disponibilných voľných plôch väčšieho rozsahu.

V prípade výrazného prevládania funkcie občianskeho vybavenia na určitom území získava príslušný priestor charakter tejto funkcie (resp. obytno-vybavenostný), čo je vyjadrené aj v grafickej časti ÚPN mesta. Plochy športu sú vyznačené osobitne. Zariadenia základného vybavenia sú zvyčajne zahrnuté do plôch bývania, resp. do plôch inej dominantnej funkcie (výrobná, športová, rekreačná, dopravná).

Pri tvorbe funkčno-priestorového systému je pre zariadenia vybavenia obvyklé ich sústreďovanie sa do skupín zariadení až centier rôzneho významu (lokálne, obvodové, celomestské, regionálne), v paralelnom vyjadrení aj do kategórií (1 – najvyššie, regionálne až 6 – najnižšie, lokálne). Takáto sieť centier je základom funkčno-priestorového systému vybavenia, ktorého základnými prvkami (uzlami) sú práve tieto centrá, areály vybaveností resp. jednotlivé veľkorozmerné objekty. Táto sieť sa výrazne prejavuje aj v urbanistickej kompozícii mesta.⁶

Z vyššieho územného pohľadu (v zmysle širších územných vzťahov) predpokladá ÚPN mesta vznik centra banskobytricko-zvolenského ťažiska osídlenia v priestore medzi Banskou Bystricou a Zvolenom s absorbovaním území oboch týchto miest, mesta Sliac a medzi nimi ležiacich obcí.

⁵ V zmysle PHSR mesta Banská Bystrica na roky 2007-2013 a v ňom obsiahnutej stratégie rozvoja mesta má byť mesto „lídrom regiónu stredné Pohronie v oblasti vzdelávania, kultúry, športu a zdravotníctva,... mestom, ktoré sa bude opierať o svoje tradície v týchto oblastiach a bude ďalej podporovať ich rozvoj“, ako aj mestom „s dostupnými službami pre všetky skupiny obyvateľov, sociálne vyváženým, s infraštruktúrou pre duševnú, telesnú i sociálnu pohodu svojich občanov“ – táto vízia je zodpovedajúcim spôsobom zohľadnená v ÚPN mesta Banská Bystrica - v návrhu občianskeho vybavenia so sociálnou infraštruktúrou.

ÚPN mesta návrhom rozvoja občianskeho vybavenia vytvára predpoklady pre plnenie realizačných cieľov a opatrení z PHSR, a to najmä:

- Realizačný cieľ 2.2: Zlepšiť podmienky pre aktívny oddych občanov a atraktívne trávenie pobytu pre návštevníkov - Priorita 2.2.1: Zvýšiť atraktivitu a dostupnosť služieb voľného času pre rôzne skupiny občanov

- Opatrenie 2.2.1.2: Zlepšiť dostupnosť, materiálno-technickú vybavenosť, fyzický stav a počet zariadení pre voľnočasové aktivity, informácie a poradenstvo pre občanov

- Realizačný cieľ 2.3: Vytvárať a realizovať lepšie riešenia verejných problémov a rozvoja mesta (tvorivé, akceptované, synergicky pôsobiace, zosúladujúce potreby a možnosti) - Priorita 2.3.1: Zapájať inštitúcie a občanov do hľadania a realizácie individuálnych i verejných, spoločných riešení

- Opatrenie 2.3.1.2: Budovať komunitné centrá (v spolupráci s obyvateľmi)

- Realizačný cieľ 3.1: Poskytovať kvalitné a flexibilné sociálne a zdravotnícke služby v meste - Priorita 3.1.1. Budovanie materiálno-fyzických podmienok na poskytovanie sociálnych služieb a služieb vedúcich k podpore zdravia

- Opatrenie 3.1.1.1: Budovanie komunitných centier pre rôzne skupiny alebo multifunkčné, v rôznych častiach mesta,

- Opatrenie 3.1.1.3: Podpora sociálneho bývania.

⁶ Schéma hierarchie centier občianskeho vybavenia za str. 228.

V Banskej Bystrici celomestským centrom vybavenia bol a zostáva historický priestor Námestia SNP s výbežkami na Dolnú a Hornú ulicu. Toto centrum sa v minulom storočí predĺžilo aj smerom k Hronu cez Národnú a Kapitúlskú ulicu a v súčasnosti prakticky pokrýva v celom rozsahu UO 01 – Historické jadro s pamiatkovou rezerváciou. ÚPN mesta tento centrálny priestor posúva smerom na západ k Huštáku a na Trosky, kde sa vytvára sekundárne centrum s polyfunkčným občianskym vybavením (administratívne, obchodno-nákupné, kongresovo-konferenčné, spoločensko-zábavné) vyjadreným objektmi Europa Shopping Center, v pokračovaní až na Námestie Ľ. Štúra. Budúci význam tohto sekundárneho centra zvyšuje aj výborná poloha pri rýchlostnej komunikácii I/66. Výsledkom takejto koncepcie je vznik veľkorysého vybavenostného pásu prebiehajúci takmer cez celé rozšírené centrum mesta s rozdielnym charakterom vybavenia a prostredia:

- kultúrno-spoločenským v historickom centre,
- administratívno-obchodným v modernom centre na Troskách.

Západne od centra Trosky sa naň napája centrum Štiavničky so špecifickou športovo-rekreačnou náplňou, s doplnkovým využitím aj pre veľkoplošné podujatia, napr. pre tradičný Radvanský jarmok.

Z ťažiskového centra na námestí SNP lúčovite vychádzajú ďalšie navrhované vybavenostné pásy, a to:

- na severovýchod k ČM XII Sásová a ČM XI Rudlová s univerzálnym centrom obytného súboru Rudlová-Sásová, špecifickým centrom – športovým areálom UMB, a ďalšími menšími miestnymi centrami,
- na sever k ČM IV Kostiviarska s menším centrom na Zábave a špecifickým polyfunkčným centrom v bývalom lome Kostiviarska,
- na východ k centru na námestí Slobody a odtiaľ k budúcim centrám
 - v priestore križovania cesty I/66 s vonkajším okruhom (s pokračovaním do centra špecifického vybavenia priemyselného parku,
 - na ľavom brehu Hrona (ako centrum rekreácie a športu),
 - vo výhlade aj na mieste bývalej Smrečiny s predpokladanou špecifickou náplňou – výstavníctvo,
- na juh cez Národnú ul. na ľavý breh Hrona a do priestoru Urpín – Uhlisko,
- na juh za Námestím Ľ. Štúra k obchodno-nákupnému centru (OD TESCO) a ďalej cez reťazec menších centier pozdĺž cesty I/66 až do ČM X Rakytovce (vo výhlade až s napojením na regionálne centrum, resp. sieť jeho centier),
- na juhozápad za Námestím Ľ. Štúra do OS Pršianska terasa (resp. až k rekreačno-športovým centrám v ČM VI Kremnička a ČM X Rakytovce),
- na severozápad za Štiavničkami k menšiemu vybavenostnému centru (na mieste súčasného ZAaRES-u) a za nim k špecifickému areálu UMB ako hlavnému vysokoškolskému centru,
- paralelne cez menšie centrum Tajovská ul. až k FNŠP F.D.Roosevelta.

Na centrá vyššieho významu sa napájajú ďalšie, prevažne už lokálne centrá obytných súborov v rámci obytných plôch častí mesta v Rudlovej, Sásovej, Podlaviciach, Radvani – Fončorde, Pršianskej terase, Rakytovciach – Kremničke, vo výhlade aj v OS Iliáš a Šalková.

V extraviláne vznikne špecifické centrum turistického vybavenia slúžiace stredisku turizmu Králiky (ČM IX Radvaň), avšak lokalizované najmä v samostatnej obci Králiky, t. j. mimo územie mesta Banskej Bystrice. V extraviláne až blízkom záujmovom okolí sa nachádzajú v rozptyle aj jednotlivé lokality budúceho Geomontánneho parku s jeho historicko-kultúrnou a turistickou funkciou.

B.7.3. Návrh riešenia rekreácie

B.7.3.1. Prírodné a civilizačné danosti

B.7.3.1.1. Prírodné pôvodné a nadobudnuté danosti

Prírodné podmienky dávajú predpoklady predovšetkým pre uplatnenie rekreačných a športových činností viazaných na horské prostredie a to.

- pre prechádzky, pešiu a horskú turistiku s výbornými podmienkami, čo je zdôraznené bohatou sieťou peších turistických trás začínajúcich už na okraji mesta do všetkých okolitých pohorí; výborné podmienky dávajú predpoklad aj pre tvorbu lesoparku, ktorý sa rozprestiera na troch lokalitách,
- pre zimné športy, ktorým slúžia viaceré lyžiarske terény v bezprostrednom okolí a v bližšom záujmovom území mesta najmä na východných svahoch Kremnických vrchov a Starohorských vrchov,
- pre cykloturistiku údolnú aj horskú, pre ktorú sa začína budovať sieť cyklistických trás,
- pre špecifické činnosti (poľovníctvo, jazdectvo, golf a pod.).

Slabšie podmienky sú pre vodné športy, z ktorých sa uskutočňuje vodná turistika po Hrone a športové rybárstvo. Vodné plochy sa v okolí nenachádzajú. Možnosť kúpania je len v budovaných zariadeniach – prírodné kúpalisko Štiavnička v meste.

V okolí je bohatý výskyt minerálnych prameňov, vo vlastnom meste minerálny prameň v Rudlovej.

B.7.3.1.2. Civilizačné danosti

Bohatý historický vývoj ako aj súčasný rozvoj mesta Banská Bystrica a jej okolia vytvára podmienky aj pre uplatnenie viacerých foriem tzv. poznávacieho turizmu (kultúrny, spoločenský, vzdelávací, „kongresový“, nákupný, služobný, obchodný, zábavný, športový a pod.).

V meste a jeho bližšom záujmovom okolí sa nachádza množstvo pamätihodností a pozoruhodností, pamiatok a atraktivít prítlačlivých pre širší až medzinárodný turizmus. Ide najmä o:

- významné urbanistické celky: historický stred mesta ako mestská pamiatková rezervácia s areálom mestského hradu, v okolí pamiatková rezervácia ľudovej architektúry obec Špania Dolina,
- architektonické pamiatky (významné pre turizmus): v meste NKP mestský hrad s hradbami - baštami, zo sakrálnych stavieb 4 kostoly, kalvária, zo svetských stavieb meštiacke domy (Thurzov, Benického, Bethlenov), NKP pamätník SNP, cintorín s hrobmi významných osobností, v okolí mesta viaceré kostoly (Jakub, Hronsek – drevený kostol, Špania Dolina), kaštieľ a kúrie (Radvaň, Vlkanová, Hronsek, Dolná Mičiná), sprístupnený stredoveký hrad a archeologický park s odkrytým kláštorom v Slovenskej Ľupči, NKP Kalište, pamätník v Kremničke,
- technické pamiatky v okolí najmä z obdobia baníctva a hutníctva: Špania Dolina (baňa, klopačka, halda, špaňodolinský vodovod), opustené bane v Malachovskej a Tajovskej doline, výroba paličkovania čipiek v Španej Doline,
- múzeá: v Banskej Bystrici (Štredoslovenské, Literárne a hudobné, múzeum SNP, Štátna galéria, galéria D. Skuteckého), pamätné izby v Tajove (Murgaša, J.G.Tajovského),
- kultúrno-spoločenské inštitúcie: Štátna opera, Univerzita Mateja Bela, Akadémia umení, Biskupský úrad rímsko-katolíckej cirkvi, centrum bankovníctva, PKO,
- podujatia: FOR ARCH Slovakia, FOR HABITAT, Akademická Banská Bystrica, Eurofolklor, Radvanský jarmok, Bábkarská Bystrica, Tajovského divadelné dni, Špaňodolinský banícky jarmok a ďalšie,
- religiózne podujatia: púte v Starých Horách,
- športové podujatia v záujmovom území: Biela stopa SNP, medzinárodné preteky Slovenský pohár psích záprahov na Donovaloch, majstrovstvá v zimnom triatlone, krňáčkové preteky a ďalšie,

Dôležitým predpokladom rozvoja turizmu je aj významná dopravná poloha mesta a to najmä pre tranzitný turizmus a poloha letiska v Sliachi.

Z územného hľadiska sa proces rekreácie a cestovného ruchu uskutočňuje na viacerých územných úrovniach:

- v hraniciach mesta Banskej Bystrice (jadrové mesto + územia pridružených, pôvodne samostatných obcí, v prípade Rudlovej, Sásovej, Radvane a Podlavíc s prevahou novodobej zástavby formou bytových a polyfunkčných domov),

- v záujmovom území mesta (najmä obce – Dolný Harmanec, Králiky, Kordíky, Tajov, Riečka, Špania Dolina, Staré Hory, Turecká, Nemce, Selce, do istej miery aj Horná a Dolná Mičiná, Badín, Sielnica a Hronsek),
- na širšom území – zahrňujúcim prevažne územie bývalého okresu Banskej Bystrice, v prípade sústredenejšej návštevnosti z mesta aj za jeho hranicami v bývalých okresoch Brezno (rekreačný územný celok Bystrianska dolina) a Zvolen (kúpele Sliač a Kováčová, Mŕtovská vodná nádrž).

B.7.3.2. Širšie územné vzťahy

Z hľadiska rekreácie, športu a turizmu je potrebné za záujmové územie mesta Banská Bystrica v návrhovom období ÚPN mesta pokladať aj územie okresov Zvolen a Brezno. Na území okresu Banská Bystrica, ktorý sa postupne stane bezprostredným zázemím mesta, bude treba rozvoj tohto odvetvia cieľavedome koordinovať a systémovo podporovať.

Funkčné vzťahy Banskej Bystrice s priestorom Zvolena budú veľmi významné hlavne v doprave, kúpeľníctve a v poznávacom turizme. Pomerne významné budú aj z hľadiska možností rekreácie pri vode a vidieckeho turizmu. Vzťahy s priestorom Brezna sa ďalej posilnia hlavne v oblasti horského turizmu (osobitne pri rozvoji zimných športov) a poznávacieho turizmu. Pre Banskú Bystricu s významom budúceho turistického centra stredného Slovenska bude narastať význam jeho vonkajšej návštevnosti, závislej na dopravnej prístupnosti. Z hľadiska cieľovej aj tranzitnej dopravy má v regióne rozhodujúce postavenie Zvolen ako uzol železničnej, cestnej aj leteckej dopravy. Rozvoj medzinárodného turizmu podmieni hlavne skutočnosť, či sa podarí cez Zvolen obnoviť historické severojužné prepojenie v smere Krakov – Budapešť, a tiež to, či Banská Bystrica a Zvolen budú vzájomne koordinovať využitie svojho územného potenciálu, vrátane turistického, v záujme integrácie do sídelnej aglomerácie.

Z hľadiska nosných odvetví turizmu ponúka širšie záujmové územie Banskej Bystrice hlavne tieto aktuálne a potenciálne danosti:

Kúpeľníctvo

Kúpeľníctvo v súčasnom ponímaní tu má veľmi dobré podmienky nielen ako liečba, ale hlavne ako liečebná prevencia, revitalizácia a rekondícia, pretože je ho možné spájať s inými atraktívnymi športovými, poznávacími a kultúrnymi danosťami. Vysoko štandardné a verejnosti známe balneologické kúpele Sliač, Kováčová, Turčianske Teplice a Dudince môžu v budúcnosti doplniť aj kúpele Brusno a Sklené Teplice. Stagnujúce kúpele Korytnica sa môžu oživiť funkčnou integráciou s Donovalmi ako unikátne klimatické kúpele. Perspektívu majú aj nové klimatické kúpele, ktorých štatút môžu získať niektoré horské strediská, napr. Donovaly alebo Tále.

Horský turizmus

Horský turizmus predstavuje široké spektrum aktivít spájajúcich pobyt a pohyb v horskej krajine. Ťažiskovou aktivitou sú a budú zimné lyžiarske športy. Podmieňujúcim faktorom je však zachovanie atraktívneho prírodného prostredia, kvalitná vybavenosť a široká ponuka turistických produktov, športových aktivít a spoločenských podujatí.

Významné strediská horského turizmu a zimných športov má Banská Bystrica priamo na svojom území aj v najbližšom okolí. Sú to strediská Dolný Harmanec, Králiky, Špania Dolina – Šachtičky a Selce – Čachovo. Tieto je potrebné dopravne a prevádzkovo integrovať s príslušnými prímestskými rekreačnými územiami, resp. s príslušnými obcami záujmového územia, a zapojiť ich do systému ponuky mesta. Podporu oživenia a kvalitatívnej obnovy si vyžaduje horské stredisko Turecká.

V záujmovom území mesta sa nachádzajú aj horské strediská cestovného ruchu dosahujúce až medzinárodný význam. Sú to hlavne neďaleké Donovaly a vzdialenejší komplex Mýto pod Ďumbierom – Bystrá, Tále – Krpáčovo a Chopok – juh. Hlavne zimné využitie južných svahov Chopka dáva výhľad na podstatné zvýšenie lyžiarskeho potenciálu v okolí Banskej Bystrice. Vybudovanie nového horského strediska s doménou zimných športov sa pripravuje v priestore Ráztoka - Ráztoké lazy - Bukovec pri Nemeckej.

Poznávací turizmus

Veľký a pomerne rozmanitý potenciál Banskej Bystrice a jej okolia pre rozvoj poznávacieho turizmu, osobitne kultúrno-historického a montánneho, ponúka ďalšie doteraz nevyužité možnosti. Pasívne prehliadky mestskej rezervácie, múzeí a galérií, ale aj niektorých prírodných atraktivít, hlavne jaskýň v okolí, nárast návštevnosti, hlavne zahraničnej, podstatnejšie nepodporia. Vo všeobecnosti chýba ponuka príťažlivých produktov, aktivít a podujatí, ktoré sa nedajú vytvárať bez vybudovanej základne a funkčného systému.

Zo známych stavebných kultúrnych pamiatok je možné efektívnejšie využívať množstvo stredovekých sakrálnych stavieb, ktoré sú priamo v Banskej Bystrici alebo v jej blízkom okolí. Sú to napr. kostoly v častiach mesta Radvaň, Sásová a Jakub, v záujmovom území najmä v obciach Špania Dolina, Hronsek a Selce, v širšom území v obciach Poniky, Čerín a ďalších. Turisticky zaujímavý môže byť archeologický odkryv kláštora v Slovenskej Ľupči, ale aj kostnice so špitálom na námestí vo Zvolene. Väčší turistický záujem môže získať tiež známe pútnické miesto Staré Hory.

Príťažlivosť zázemia Banskej Bystrice nepochybne zvýši zreštaurovaný zámok v Slovenskej Ľupči a renesančný kaštieľ v Hronseku. Na obnovu a vhodné využitie čakajú aj chátrajúce kaštiele v Radvani a zámok v Dolnej Mičinej. Návštevnícky veľmi príťažlivou pamiatkou sa stáva Pustý hrad nad mestom Zvolen. Archeologicky sa tu odкрýva a prezentuje dávno zaniknuté sídlo stredovekého komitátu, ktoré opevnenou plochou patrilo medzi najväčšie v Európe. Turistické využitie ponúka aj hrad vo Víglaši a zrúcaniny hradov Podzámčok, Šášov a Revište.

Nové možnosti pre rozvoj poznávacích aktivít ponúka tiež prehistória regiónu. V okolí Banskej Bystrice sa nachádza niekoľko starovekých hrádok a hradísk známych bohatými nálezmi zbraní, šperkov, mincí a iných vzácných artefaktov. Tieto objekty doteraz nie sú preskúmané a návštevnícky sprístupnené. Sú to zväčša turisticky veľmi atraktívne lokality so skvelou vyhlídkou na úchvatnú horskú krajinu a jej osídlenie. V bezprostrednej blízkosti mesta sú to hlavne hradiská pri Badíne, hrádok pri Malachove, hrádok s jaskyňami pri Sásovej (na území obce Nemce), hrádok pri Selciach a výšinné sídliská na Hornom diele (na území obce Špania dolina), v širšom zázemí mesta lokality nad Hrochoťou, pri Hiadeli, Jasení, Hornej Lehote, na Kopci nad Priechodom a ďalšie, ešte nepreskúmané lokality.

Najbohatšia a pre cestovný ruch doteraz najmenej využitá je montánna a industriálna história regiónu. Banská Bystrica vznikla v 13. storočí ako banské mesto a až do 18. storočia patrila medzi najväčších producentov medi v Európe, ale med', striebro a zlato sa v jej okolí ťažilo už od eneolitu. Táto činnosť trvale poznačila celé kultúrne dedičstvo Horehronia. Nachádza sa tu veľké množstvo stôp prehistorickej ťažby, ale aj ranoindustriálnych a novodobých technických pamiatok založených na významnom rudonosnom ložisku, ktoré spolu so špecifickým osadníckym osídlením vytvárajú jedinečnú geomontánnu krajinu. Niektoré danosti patria medzi svetové unikáty, napr. cez dvesto kamenných nástrojov na spracovanie rúd zo Španej Doliny alebo viac ako 50 km dlhá sústava banských vodovodov v Starohorských vrchoch, ale aj pozostatky strojných starých šácht, stúp a hámrov, dômyselný systém splavovania dreva z Horehronia pre centrálnu výrobu hutníckeho uhlia a mnohé ďalšie.

Toto nezvyčajné sústredenie montánnych pamiatok v krajine, ktorá je už sama turisticky a športovo atraktívna, umožňuje vytvoriť integrované systémy ponuky a marketingu turizmu. Ich ťažiskom bude samotné mesto Banská Bystrica. Takéto riešenie ponúka pripravovaný projekt Banskobystrického geomontánneho parku, ktorý má predpoklady stať sa členom európskej sústavy geoparkov. V počiatočnej fáze bude zahrňovať okres Banská Bystrica, následne Brezno a neskôr sa predpokladá jeho spojenie s Banskoštiavnickým geoparkom a vytvorenie veľkého Stredoslovenského geoparku. Banskobystrický geomontánný park budú tvoriť: historické banské mesto Banská Bystrica a päť priľahlých geomontánnych oblastí. Z nich ťažisková bude Starohorská-špaňodolinská, v ktorej je najvyššia koncentrácia banských diel a na ne nadväzujúcich spracovateľských zariadení a logistických systémov. Na rozlohe asi 20 km² sa tu dá len z obdobia po r. 1500 návštevníkom ukázať deväť

hlbinných šácht, okolo štyridsať štôlní, päť drviacich stúp, sedem miest, kde boli huty, jeden medený a jeden železný hámor, štyri banské vodovody, dve desiatky drevárskych a uhliarskych osád, niekoľko špeciálnych banských ciest a veľa ďalších špecifických ranoindustriálnych daností. Práve okolie Španej Doliny s 3.500-4.000 rokov trvajúcou sporadickou exploatáciou tunajších ložísk metalických rúd, ktorá bola v 12. až 20.stor. zavŕšená už trvalou ťažbou striebra a medi, má najlepšie predpoklady stať sa miestom prírodného banského múzea so skanzenom a tým aj ťažiskovým návštevným a prevádzkovým centrom celého geomontánneho parku. Je tu už vyhlásená rezervácia baníckej ľudovej architektúry. Je možné, že sa podarí zachovať aj monument industriálnej architektúry – novodobú úpravňu rúd, spojenú prekopom s už zaniknutou banskou osadou Piesky. Tu v bizarnej krajine za stáročia navŕšených a v novoveku znova prekovaných banských háld je možno návštevníkom názorne priblížiť všetky vývojové formy rudného baníctva a ponúknuť im aj osobné zážitky pri objavovaní montánnej krajiny a hľadaní rudných minerálov.

Z múzea a skanzenu bude vychádzať sústava poznávacích a náučných okruhov do blízkeho okolia a tiež vonkajších trás pre peších, cyklistov, motorizovaných návštevníkov a pre hromadné zájazdy a exkurzie. Ich cieľom budú lokálne, tematicky diferencované expozície v jednotlivých historických sídlach na území geoparku a samozrejme tiež priamo v Banskej Bystrici⁷. Z tematických expozícií najzaujímavejšia môže byť uhliarska na Donovaloch, drevorubačská v Harmanci, folklórna v Podkoniciach, ale aj expozícia SNP v NKP Kalište, archeologický odkryv kláštora v Slovenskej Ľupči a ďalšie. Do tvorby geomontánneho parku sú zapojené aj okolité mikroregióny (Kremnické vrchy-východ, Pod Pánskym dielom, Starohorská dolina, Pozdola, Severné Podpoľanie, Rentar). Ťažiskom parku však bude mesto Banská Bystrica a najvýznamnejšou lokalitou obec Špania Dolina.

Turistický tranzit

Geomontánný park s jeho expozíciami a náučno-poznávacími trasami bude pre časť návštevníkov regiónu Banskej Bystrice cieľovou destináciou. Prevažne však bude doplnkovou ponukou aktivít pre všetkých turistov a účastníkov cestovného ruchu, cieľových aj tranzitných.

Mesto Banská Bystrica sa musí energicky angažovať za severojužné dopravné prepojenie, ktoré na jeho územie umožní smerovať väčší podiel medzinárodného turistického tranzitu medzi Budapešťou a Krakovom. Vybavenosť a služby v meste a v jeho okolí musia byť schopné zachytiť časť prechádzajúcich turistov na krátkodobú zastávku a v rámci nej aj na návštevu okolitých pozoruhodností, prípadne aj na kratší pobyt. Za takéto záchytné zóny tranzitu je treba považovať hlavne priestory Sliač – Badín – Vlkanová a Uľanka – Staré Hory – Donovaly, ďalej aj priestor Slovenská Ľupča – Lučatín – Moštenica (najmä v prípade vedenia rýchlostnej komunikácie R3 popod Hiadel'ské sedlo). V samotnom meste, najlepšie v Radvani by malo vzniknúť špecifické turistické centrum s komplexným servisom informácií a služieb a podobne aj na R3 v úseku Hiadel'ská až Korytnická dolina.

Vidiecky turizmus

Morfológia terénu, krajinné prostredie aj historický vývoj osídlenia v okolí Banskej Bystrice má odlišné znaky a danosti severne a južne od toku Hrona.

V severnej časti prevládajú horské podmienky s prevažne industriálnym osídlením. Tu je doménou cestovného ruchu horský a poznávací montánný turizmus. Domáce naturálne hospodárstvo zaniklo a sídelný potenciál využívajú chalupári, chatári, ale aj obyvatelia pôsobiaci v meste. Krajinný potenciál slúži pre relax, turistiku a športy, hlavne zimné. Horské obce ako Donovaly, Králiky, Špania Dolina a Turecká sa stali významnými strediskami cestovného ruchu celoštátneho až medzinárodného významu.

⁷ *Zaujímavé môžu byť napr. pozostatky pridruženej výroby k ťažbe medi v meste v Radvani (časť Stupy) s prezentáciou banskej histórie mesta a prepojením pešej rekreačnej a poznávacej turistiky smerom do Malachova.*

V južnej časti sú viac zastúpené miernejšie pahorkatiny s poľnohospodárskym osídlením. Ale aj toto je v priestore Ľubietovej a Poník poznačené ešte staršou montánnou históriou – pôvodne tu boli tiež významné rudné bane. Staré gazdovské hospodárenie aj tu upadlo, nahradila ho poľnohospodárska veľkovýroba. Potenciál osídlenia je využívaný pre trvalé ale aj prechodné bývanie majiteľov. Udržiava sa aj drobné doplnkové poľnohospodárstvo a remeselná výroba. Možnosti pre nájomné prázdninové bývanie vo vidieckom prostredí sú zatiaľ prakticky nevyužitú. Pritom práve toto krajinné prostredie severného Podpoľania s jedinečným folklórom je ideálnym miestom pre vidiecky turizmus v širokej škále foriem a produktov. Na jeho rozvoji môže mesto Banská Bystrica významne profitovať a v budúcnosti by ho malo systémovo podporovať. Dôležitou úlohou je udržanie kvality a zlepšenie priepustnosti prístupových ciest a zapojenie celého priestoru do informačného systému mesta.

Iné významné športové a turistické aktivity

Medzi športové a rekreačné aktivity náročné na priestor a prírodné podmienky patria: letný pobyt pri vode a vodné športy, jazdectvo, motoristické podujatia a preteky, golf, športové lietanie a rad ďalších, vrátane takých špecifických záľub ako je poľovníctvo, rybolov a iné. S výnimkou aktivít viazaných na väčšie vodné plochy sú všetky potenciálne pokryté v bližšom alebo širšom zázemí mesta a zväčša už aj tvoria jestvujúce produkty cestovného ruchu v okolitých sídlach a turistických strediskách. Najširšie spektrum ponuky na realizáciu špecifických športov, záľub a foriem využívania voľného času v blízkom okolí mesta môžu vytvoriť prímestské strediská Králiky a Špania Dolina – Šachtičky, v širšom zázemí hlavne stredisko Donovaly, ako aj rekreačno-turistické využitie blízkych obcí: Tajov, Kordíky, Dolný Harmanec, Staré Hory, Selce, Slovenská Ľupča, Horná a Dolná Mičiná, Vlkánová, Hronsek. Pre obyvateľov a návštevníkov Banskej Bystrice sú dobre dostupné aj všetky stredoslovenské rekreačno-turistické centrá a aglomerácie v priestore Brezna, Kremnice, Banskej Štiavnice, Ružomberka, Liptovského Mikuláša, ale aj na Orave, vo Vysokých Tatrách, na Spiši, v Gemeri, na Poiplí a dolnom Pohroní, na Ponitří a v Turci.

Rozvojové zámery a projekty

Mesto Banská Bystrica by malo v návrhovom období ÚPN podporovať rozvoj rekreácie, športu a turizmu vo svojom záujmovom území, a to hlavne v rámci nasledovných zámerov:

- vybudovanie prírodného banského múzea so skanzenom na báze bývalej úpravne rúd v Španej Doline,
- prepojenie severného okraja Nemiec a tým aj časti mesta Sásová s prímestským strediskom turizmu Šachtičky,
- vybudovanie viacúčelových vodných plôch na severnom okraji Seliec a rozšírenie prímestského strediska turizmu Čachovo,
- prepojenie prímestského strediska turizmu Králiky so strediskom turizmu Skalka v Kremnických vrchoch,
- prepojenie turistických, náučných, cyklistických a iných pohybových trás medzi prímestskými zónami a zázemím mesta,
- sprístupnenie a prezentácia trasy historického Špaňodolinského banského vodovodu v Starohorských vrchoch,
- dobudovanie ďalších vodáckych základní na rieke Hron v Slovenskej Ľupči, Šalkovej a v Hronseku.

Mesto Banská Bystrica je významným partnerom pre vytváranie a budovanie spoločného produktu kultúrneho a poznávacieho turizmu v regióne Banská Bystrica s názvom „Banskobystrický geopark“ a pre jeho integráciu s okolitými stredoslovenskými parkami a začlenenie do európskeho spoločenstva geoparkov. Cieľom projektu „Banskobystrický geopark“ je vytváranie nového produktu v turizme (tzv. geoturizmus), ktorý je zameraný na spájanie pobytového s poznávacím a zážitkovým turizmom na území mesta v úzkom spojení s jeho okolím.

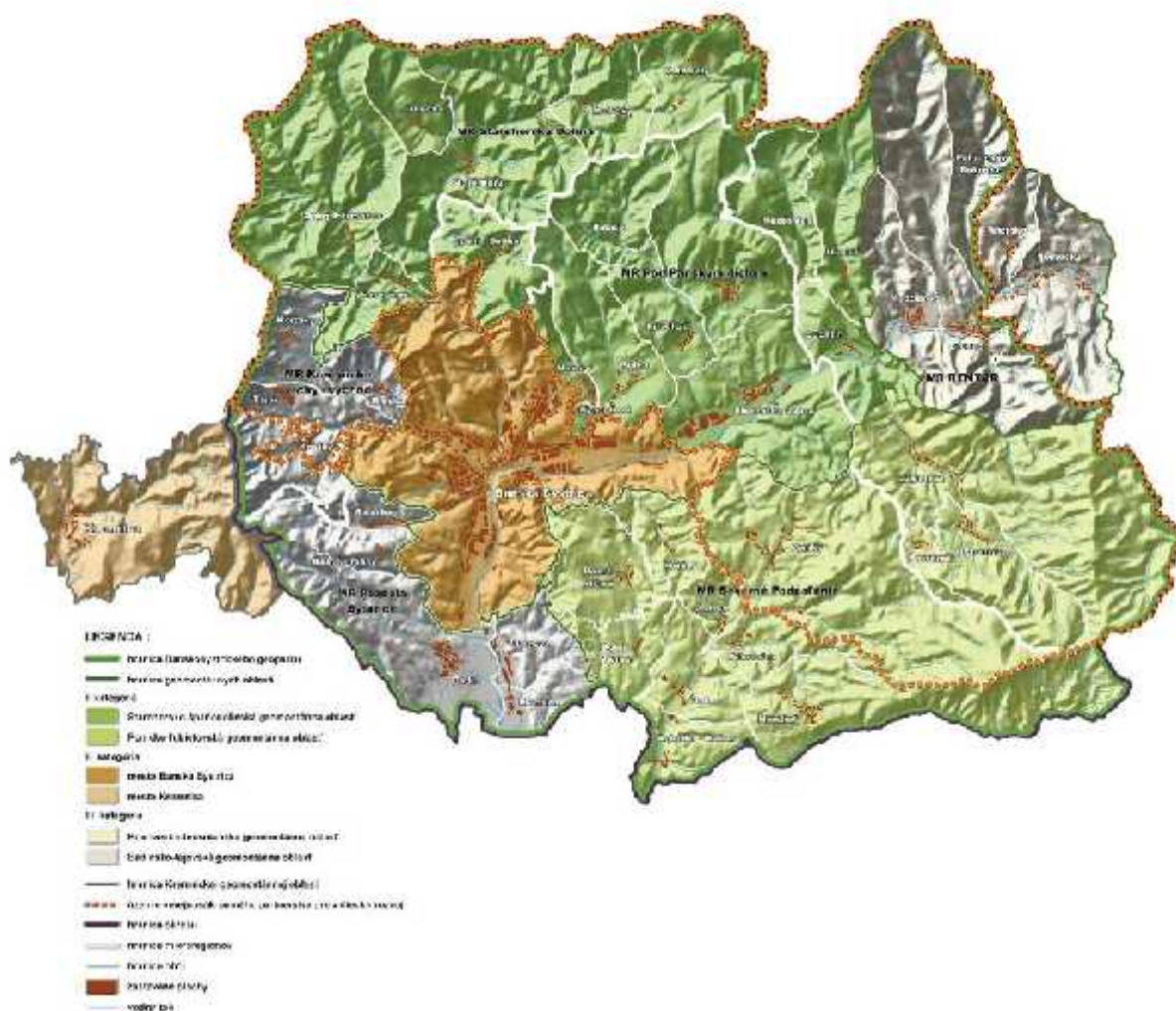
Spracovanie „Integrovannej stratégie rozvoja územia Banskobystrický geopark“, realizovalo občianske združenie Banskobystrický geomontánný park, v rámci projektu "Rozvoj vidieckeho územia Banskobystrického geomontánného parku prístupom LEADER", financovaného z Programu rozvoja vidieka SR 2007 - 2013.

Spracovanie stratégie bolo ukončené v decembri 2009 a v januári 2010 bola zaslaná na PPA v rámci 2. výzvy na predkladanie Integrovaných stratégií rozvoja územia. Jej strategickým cieľom je „zlepšenie ekonomických a životných podmienok vidieckeho obyvateľstva a zvýšenie príťažlivosti obcí pre dosiahnutie vyššej konkurencieschopnosti územia environmentálne citlivého prostredia geoparku.

Na území geoparku sú vymedzené nasledovné geomontánne oblasti:

- Starohorsko-špaňodolinská geomontánná oblasť (zo záujmového územia Banskej Bystrice obce: Dolný Harmanec, Harmanec, Kynceľová, Nemce, Selce, Slovenská Ľupča, Staré Hory, Špania Dolina, Turecká),
- Ponicko-ľubietovská geomontánná oblasť (zo záujmového územia Banskej Bystrice žiadne obce),
- Bukovecko-brusnianska geomontánná oblasť (zo záujmového územia Banskej Bystrice žiadne obce),
- Badínsko-tajovská geomontánná oblasť (zo záujmového územia Banskej Bystrice obce: Kordíky, Králiky, Riečka, Tajov).

Obr. B.7.3.2-1 Banskobystrický geomontánný park (schéma podľa Integrovannej stratégie rozvoja územia Banskobystrický geopark)

Zdroj: <http://www.geoparkbb.sk/sk/Article/154/Category/129/Informačno%20-%20propagačné%20materiály.proxia>

B.7.3.3. Súčasný stav procesu turizmu a návrh jeho ďalšieho rozvoja

Nosnou ideou ÚPN mesta je dosiahnuť postavenie mesta ako centra turizmu celého stredného Slovenska, k čomu ho predurčujú výnimočné prírodné a civilizačné danosti, ako aj výhodná geografická poloha v strede Slovenska – na medzinárodnej turistickej trase prepájajúcej Budapešť s Krakovom a v ťažisku banskobystricko-zvolenského ťažiska osídlenia. Banská Bystrica je nielen cieľom širšieho turizmu ako návštevne miesto, ale súčasne aj východiskom do turistických destinácií v okolitých horách. Súčasne je potrebné na území mesta a jeho záujmového územia zabezpečiť požiadavky na rekreáciu stotisícového mesta.

B.7.3.3.1. Nároky obyvateľov mesta na rekreáciu a šport

Prírodné danosti v okolí mesta, t. j. v jeho užšom a širšom území dávajú výborné možnosti pre uspokojenie nárokov obyvateľov mesta najmä pre celoročný pobyt v horskom prostredí, dokonca aj s prebytkom a tým aj ponukou pre širší cestovný ruch. Nedostatočné podmienky sú pre letný pobyt pri vode, pre uspokojenie ktorého je potrebné vybudovať prostredie.

Základom stanovenia nárokov sú požiadavky miestnych obyvateľov na rekreáciu koncom týždňa.

Z uvažovaného počtu do 100.000 obyvateľov k roku 2025 možno rátať s cca 35 %-nou účasťou, t. j. s cca 28.500 (35.000) záujemcami. Vzhľadom na pomerne dobré podmienky v intraviláne a blízkom extraviláne (západný cíp lesoparku Urpín) mesta, možno usudzovať, že 1/3 z nich, t. j. cca 9.500 (12.000) záujemcov, zostane na území mesta (športové zariadenia, mestská zeleň, bezprostredná časť lesoparku).

Ďalšie 2/3 záujemcov, t. j. cca 19.000 (23.000), budú odchádzať

- do extravilánu mesta: stredisko Králiky, Suchý vrch, Areál zdravia, lesopark – časti Urpín, Laskomer, Kejda-Jelšina vrátane navrhovaného rozšírenia lesoparku a rekreačných útvarov s kapacitou cca 8.000 až 10.000 návštevníkov,
- do užšieho záujmového územia (aglomerácie): Malachov – Medvedica, Kordíky, Tajov, Riečka v Kremnických vrchoch, Staré Hory – Turecká, Špania dolina – Panský diel, Selce – Čachovo v Starohorských vrchoch, Slovenská Ľupča, obce v Bystrickej vrchovine a rozptyl, s kapacitou cca 12.000 – 14.000 návštevníkov,
- širšieho záujmového územia (zvyšku okresu Banská Bystrica): Donovaly, Brusno, horstvo a doliny Nízkych Tatier a Slovenského Rudohoria a mimo okres najmä do oblasti Chopok – juh a v lete do Kováčovej, na Sliač),
- ďalej už v rámci širšieho cestovného ruchu (Horehronie, Liptov, Turiec, Štiavnické vrchy a pod.).

Prírodné a vytvorené danosti pre celoročný pobyt v horskom prostredí spĺňajú, resp. v širšom záujmovom území aj prekračujú, požiadavky záujemcov z radov obyvateľov mesta a predstavujú významnú ponuku pre širší rekreačný cestovný ruch za predpokladu dosiahnutia vyššieho stupňa vybavenosti až na medzinárodnej úrovni (Králiky, Šachtičky).

Podmienky pre letný pobyt pri vode zostanú neuspokojivé aj po dobudovaní požadovaných zariadení a záujemcovia z radov obyvateľov budú musieť za ním dochádzať do širšieho záujmového územia (termálne kúpalisko Kováčová, kúpele Sliač, vodná nádrž Môťová), ale aj ďalej (Liptovská Mara, Štiavnické tajchy, Ružiná), čo pri súčasnom stupni automobilizmu je možné zabezpečiť aj v rámci jednodňového pobytu.

B.7.3.3.2. Súčasný stav prostredia pre rekreáciu a šport⁸

Jestvujúce zariadenia najmä vyššej vybavenosti sa sledujú v prvom rade podľa skupín:

- zariadenia pre športy pozemné (otvorené a kryté):
 - futbalový a ľahkoatletický štadión SNP + 5 cvičných ihrísk – Štiavničky, športové areály v rámci škôl (UMB – Lúčka na Tajovského ul. a na Sásovej, 8-ročné športové gymnázium, futbalové ihriská (ŠK Radvaň, Uľanka - bývalé, Jakub, Rudlová, Podlavice, za evanjelickým cintorínom, Šalková, Kremnička, Rakytovce - tesne za hranicami mesta) + školské telovýchovné areály,
 - telocvične – 4 mimoškolské (Rudlová, Sásová, na Hviezdoslavovej a Komenského ul.) + 20 telocviční základného a 15 stredného školstva,
 - športové haly - na Štiavničkách (2), 8-ročné športové gymnázium,
 - tenisový areál Dixon na Štiavničkách, tenisové dvorce v rámci školských areálov, 3 ihriská volejbalové (nevhodne lokalizované v mestskom parku),
 - iné: kolkáreň v Sásovej, 2 hokejbalové ihriská v Sásovej, štadión pre pozemný hokej na Golianovej ulici, jazdecké areály v extraviláne (Pony farma, pri štarte Bielej stopy) a v záujmovom území v Hornej Mičinej, strelnice v areáli UMB v ČM XII Sásová a na území obce Horná Mičiná, motokrosový areál v Môlči,
- zariadenia pre vodné športy:
 - plážové kúpalisko a krytá plaváreň, obe na Štiavničkách,
- zimné športy na ľade
 - 2 kryté haly v Uhlisku (potrebná rekonštrukcia),
- zimné športy na snehu:
 - lyžiarske areály – v extraviláne mesta (Areál zdravia – 2 vleky, Suchý vrch - 2 vleky, stredisko Králiky –vlek, sedačka, štart a cieľ bežeckej Bielej stopy), lyžiarske bežecké dráhy),
 - skokanské lyžiarske mostíky – Uhlisko (neperspektívne), Králiky.

V záujmovom území sa nachádzajú:

- lyžiarske terény (stredisko Šachtičky – Panský diel: 3 zjazdovky so 4 vlekmi, stredisko Čachovo: zjazdovka s 3 vlekmi, základňa Medvedica v Malachovskej doline: zjazdovka s 3 vlekmi, stredisko Turecká – Salašky: 2 zjazdovky s 5 vlekmi, menšie lyžiarske svahy sa nachádzajú v Kordíkoch, Dolnom Harmanci s 1-2 vlekmi, v Starých Horách,
- lyžiarske bežecké trate a trasy lyžiarskej turistiky: areál Bielej stopy so štartom na Králikoch s trasami: Králiky – Skalka cez horský hrebeň, Šachtičky – Čachovo – Selce, okruh Riečka – Laskomer,
- turistické trasy:
 - diaľkové a regionálne pešie turistické trasy vychádzajúce z riešeného a záujmového územia cez Kremnické a Starohorské vrchy až do Veľkej Fatry a Nízkyh Tatier ako: Králiky – Kordíky – Harmanecká jaskyňa, Dolný Harmanec – Bystrická dolina – Šachtičky – Donovaly, Kordíky – Harmanec – Uľanka – Riečka, Staré Hory – Krížna, pamätná trasa Staré Hory – Richtárová – Dolný Šturec – Staré Hory, Staré Hory – Piesky – Horný Šturec – Baláže,
 - cykloturistické trasy, pre ktoré sa zväčša využívajú účelové horské cesty, s miestnymi trasami: Staré Hory – Piesky – Špania Dolina, Selce – Čachovo – Šachtičky, okolo Španej Doliny, Králiky – chata Tajov, Rodinná cestička Zvolen - Banská Bystrica (dĺžka 21 km) so zámerom vybudovania novej trasy a cyklistický úsek Zelenej stuhly Pohronia z Kováčovej do Dolnej Mičinej, (dĺžka 15 km),
 - náučné chodníky: Jakub – okruh, okruh nad Sásovou, Jakub – Špania Dolina – Dolný Šturec, Sásová – Hrádok – Šachtičky – Donovaly a ďalšie.

Ďalší rozvoj turistických trás (peších, cyklistických) by mal prebiehať v súčinnosti s rozpracovaným projektom Geomontánneho parku, v ktorom budú zohľadnené prírodné

⁸ Podrobnejší prehľad súčasného stavu zariadení je uvedený v Prieskumoch a rozboroch pre ÚPN mesta, kapitola F. 4. (AUREX, 03/2005).

zaujímavosti, pamiatky na banskú a hutnícku činnosť v minulosti, ako aj ďalšie stavby v záujmovom území mesta.

B.7.3.3.3. Východiská pre návrh prostredia pre rekreáciu a šport

Mesto Banská Bystrica so svojim okolím má pre rozvoj rekreácie a turizmu k dispozícii tri základné typy fyzického prostredia:

- zastavané a silno urbanizované historické aj novodobé prostredie,
- hospodárskou činnosťou a urbanizáciou vytvorenú kultúrnu krajinu,
- v značnej miere zachovanú pôvodnú prírodnú, prevažne horskú krajinu.

Východiskom pre návrh ďalšieho rozvoja sú:

- dosiahnutý stav hmotného prostredia (zariadenia, areály...) v plošnom rozsahu a štruktúre,
- kvantitatívne a kvalitatívne nároky obyvateľov mesta na rekreáciu a šport, najmä z hľadiska rozsahu plôch, počtov zariadení, ich štruktúry a úrovni,
- nároky návštevníkov mesta,
- disponibilnosť plôch z hľadiska celkového rozsahu voľných plôch, charakteru (veľkosť, tvar, členitosť), druhu vlastníctva, dostupnosti, lokalizácie...,
- materiály poskytnuté obstarávateľom (urbanistické štúdie a pod.), ďalšie dostupné materiály, údaje z prieskumov a rozborov pre ÚPN mesta, odborná literatúra, odporúčané štandardy a pod.

Základným princípom riešenia je sústrediť sa na požiadavky obyvateľov mesta (verejnosti, športovcov, žiakov a študentov) na zabezpečenie činností masovo rozšírených a odborne odporúčaných, u návštevníkov na činnosti doplňujúce pobyt (približne totožných s požiadavkami obyvateľov) a na činnosti, ktoré ponúkajú prírodné danosti územia.

Z komplexnej rekreologickej hodnoty dosiahli na základe zohľadnenia rozhodujúcich faktorov, najvyššie hodnoty činnosti (v poradí prvých 10): plávanie, pešia turistika, lyžiarska turistika, prechádzky, kúpanie, lyžovanie, volejbal, člnkovanie, tenis, cykloturistika⁹. Zohľadniť treba aj obľúbenosť a masové rozšírenie podľa skupín činností: z pozemných športov rôzne loptové športy a hry ako futbal, gymnastiku, z vodných športov plávanie, kúpanie a rekreačné člnkovanie, zo zimných športov a hier korčuľovanie, sánkovanie, z turistických prechádzky turistiku pešiu a cyklistickú, táborenie a všeobecne pobyt v prírodnom prostredí. U športovcov výber športov závisí od miestnych podmienok, tradícií pre určitý šport a pod. Ďalšími kritériami pre návrh sú aj efektívnosť využitia zariadenia, finančné náklady na výstavbu a prevádzku zariadení, schopnosť investorov a klientov zabezpečiť finančne náročné prevádzky, zväčša výberového charakteru napr. golf, jazdectvo, pôsobiace skôr na úrovni klubov.

Z týchto nárokov vyplýva aj skladba požadovaných zariadení:

- z pozemných športov najmä na ihriská veľko- aj maloplošné, mono- aj viacúčelové, zvlášť tenisové dvorce, športové štadióny rôznych druhov, rôzne druhy detských ihrísk, z krytých zariadení posilňovne, fitness a wellness centrá, telocvične, športové haly, bowling haly, kolkárne,
- z vodných na letné kúpaliská, kryté plavárne, vodné plochy (pri vhodných podmienkach), vodácke základne,
- zo zimných na klziská, pri vhodných podmienkach svahy pre lyžovanie (cvičné lúky až zjazdovky) a sánkovanie,
- z turistických na sieť trás prechádzkových, peších a cykloturistických, výletné oddychové miesta (pikniky, táboriská).

Z priestorového hľadiska sú dôležité nároky na veľkosť, či už jedného zariadenia, alebo ich združovania do areálov. Ide teda o rôzne športové areály (mono- až polyfunkčné), osobitne školské telovýchovné areály, ihriská golfové, jazdecké, letné prírodné a budované kúpaliská,

⁹ Prameň: J. Miazdra – Hodnotenie podmienok a vlastností rekreačných priestorov, CUA, 1977

lyžiarske areály, z objektov o rôzne štadióny, haly. V ostatnom čase sa začínajú uplatňovať tzv. polyfunkčné centrá s viacerými funkciami – nákupná, obchodná, spoločenská, kultúrna, relaxačná, športová.

Pri stanovovaní kvantitatívnych a kvalitatívnych (v tom aj štrukturálnych) nárokov vychádza ÚPN mesta z viacerých materiálov uvádzajúcich odporúčané štandardy a ukazovatele.¹⁰

Materiál ŠMVO (pozri poznámku nižšie) uvádza pre mesto veľkosti Banskej Bystrice (50.000 – 100.000 obyvateľov) základnú skladbu zariadení, ktoré možno zabezpečiť univerzálne:

- pre pozemné športy – ihriská veľko- a maloplošné, tenisové, športový štadión s ľahkoatletickou dráhou, telocvične, športové haly,
- pre vodné športy - otvorený a krytý bazén,
- pre zimné športy – otvorená ľadová plocha, zimný štadión krytý.

Tieto zariadenia ŠMVO uvádza síce v odporúčanom počte, ale bez plošných nárokov. V ŠMVO uvádzanú základnú skladbu dopĺňa ÚPN mesta o kolkáreň (bowling halu), rozšírenie bazénov pre letné kúpalisko (s nárokmi aj na rekreačné plochy), krytú plaváreň a rôzne druhy detských ihrísk (najmä na celomestskej a obvodovej úrovni).

Z hrubého prieskumu športových plôch v Banskej Bystrici (bez zariadení v nižšom obytnom území vrátane škôl) vychádza celková rozloha športových plôch na úrovni areálov cca 70 ha, čo predstavuje cca 8,7 m²/obyv. Z hľadiska štruktúry však výrazne prevažujú plochy futbalových ihrísk s počtom 24 na území mesta. Z iných druhov areálov alebo väčších zariadení ide len o viaceré telocvične, 2 športové haly, tenisovo-squashový areál Dixon, 1 krytú plaváreň, 1 plážové kúpalisko a 2 lyžiarske skokanské mostíky.

V týchto plochách nie sú zahrnuté lyžiarske areály závislé od prírodných daností (Areál zdravia, Suchý vrch, Králiky aj s lyžiarskym mostíkom). Tiež v nich nie sú zahrnuté plochy v užšom záujmovom území, ktoré tvoria takmer výlučne areály futbalových ihrísk (11) a lyžiarskych terénov. Celková plošná výmera (vrátane terénov v Králikoch) tvorí v odhade cca 80 ha (bez motokrosového areálu v Môlči).

Nároky na šport pre mesto veľkosti Banskej Bystrice sú získané na základe viacerých materiálov. Potreba športových plôch v meste nezávislých od prírodných daností vychádza v intervale 8-12 m² plochy pozemku/obyvateľa. V tejto hodnote nie sú zahrnuté rekreačné plochy ako oddychové plochy na kúpalisku, v mestskej verejnej zeleni a ďalšie. Otázkou však zostáva spoluúčasť školských telovýchovných zariadení pre verejnosť resp. športové kluby a problematiku je aj zohľadnenie nárokov návštevníkov mesta a účastníkov širšieho cestovného ruchu/turizmu. Úzkou súčinnosťou mesta so svojím užším aj širším záujmovým územím (najmä Donovaly), ako aj s rozšírením športových plôch v jadrovom meste, je však možné v návrhovom období odporúčaný štandard dosiahnuť.

K naplneniu požiadaviek na rekreáciu významne napomáhajú aj plochy rekreačnej zelene, a to v samotnom meste ako aj v časti lesoparku v bezprostrednej blízkosti intravilánu mesta (klin Urpína privrátený k centru mesta, lesné enklávy nad obytnými súbormi Fončorda a Rudlová-Sásová, okrajový pás lesoparku v Laskomeri – problematika je podrobnejšie spomenutá v kapitole B.14.5. Sídelná zeleň).

B.7.3.3.4. Návrh rozšírenia resp. založenia ďalších zariadení / areálov pre rekreáciu a šport na území mesta a v blízkom okolí

Z viacerých materiálov¹¹ je možné za predpokladu zachovania jestvujúcich zariadení vyjadriť potrebu nárokov na ďalšie nové, a to:

- ihriská veľkoplošné – súčasný počet je vyhovujúci,

¹⁰ Štandardy minimálnej vybavenosti obcí - ŠMVO (MŽP SR, 2002, aktualizácia 2010), Zásady a pravidla územného plánovania (VÚVA - URBION, 1983) a ďalšie.

¹¹ ŠMVO, Zásady a pravidlá ÚP, Tělovýchovná zařízení jako občanské vybavení sídliště a dalších, Zadanie pre ÚPN mesta Banská Bystrica, Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta atď.

- ihriská stredno- a maloplošné – treba uprednostniť výstavbu viacúčelových ihrísk (volejbal, basketbal, nohejbal, hádzaná), ihrísk pre hokejbal, squash, a to podľa možností združených do 2-3 športových areálov, pri nedostatku priestorových možností aj samostatne lokalizovaných a v kombinácii so školskými ihriskami¹²,
- tenisové ihriská – 1 štadión s tribúnou, 3-4 areály s dvorcami,
- telocvične – 2-3 prednostne pre verejnosť s predpokladom vyššie spomenutého intenzívneho využívania školských telocvični verejnosťou,
- športové haly – 1 pre závodné športy s tribúnami, 1 miestna (pre športujúcu verejnosť), bowling hala, 1 kolkárenská závodná hala, 2-3 menšie kolkárne (obytné súbory, extravilán),
- 1 otvorené kúpalisko budované, prípadne prírodné (za predpokladu vybudovania vodnej nádrže nad obcou Selce),
- aquapark v rámci športovo-rekreačnej zóny Štiavničky,
- kryté plavárne – 1-2 nové,
- navrhované menšie vodohospodárske plochy s prípadnou možnosťou rekreačného využitia,
- vodácke základne v záujmovom území mesta – vo Vlkanovej a Hronseku,
- otvorené ľadové plochy – 1 centrálna, viaceré menšie vo väčších obytných súboroch,
- zimné štadióny – rekonštrukcia existujúceho hokejového, výstavba 1 nového centrálného s tribúnami,
- dopravné detské ihrisko,
- športové strelnice – obnova strelnice pri ceste do Hornej Mičinej (mimo územie mesta), návrh na zrušenie strelnice v lokalite lomu v Podlaviciach a nahradenie strelnicou v priestore rekultivovaného lomu Pod Dúbravou (v prípade splnenia požiadaviek RÚVZ),
- golfové ihrisko – navrhované na území ČM IX Radvaň (lokalita Mútnô) a mimo územia mesta na území obce Sielnica v blízkosti letiska a mesta Sliač,
- paragliding – v priestore Starej kopy (s vybavenosťou),
- lyžiarske terény – dobudovanie existujúcich: Areál zdravia, Pod Suchým vrchom, Králiky (rozšírenie a na Hliništi pri Šalkovej,
- lyžiarsky skokanský mostík – Králiky (rekonštrukcia).
- cykloturistické a pešie turistické trasy – vybudovanie siete trás vychádzajúcich z okrajov intravilánu - z cykloturistických ide o trasy: mesto – Kynceľová – Podhorice – Slovenská Ľupča - Šalková (30 km), okolo Urpína, cez Moštenickú dolinu, pod Hrubým vrchom cez Šachtičku na Donovaly, Nemčiansko-Selčiansky okruh).

Poznámka: so základnou športovou vybavenosťou (ihriská pre deti, mládež a dospelých) v obytnom území na úrovni okrsku počíta ÚPN mesta v rámci obytného územia v rozsahu 2 m²/obyv., pričom navrhuje vyššie spomínanú spoluúčasť mesta pri rekonštrukcii a využívaní školských telovýchovných zariadení verejnosťou (najmä základných a stredných škôl).

V ÚPN mesta je uplatnená tendencia združovať zariadenia jedného aj viacerých druhov do polyfunkčných športových a rekreačných objektov (napr. aj v rámci polyfunkčných centier, areálov až zón aj so zastúpením ďalšej doplnkovej vybavenosti a zelene.

B.7.3.3.4.1. Návrh väčších športovo-rekreačných území v intraviláne mesta

¹² Mesto Banská Bystrica by malo v návrhovom období ÚPN aktívne napomáhať pri rekonštrukcii športových areálov základných a stredných škôl (spolufinancovanie) s možnosťou ich následného využitia širokou verejnosťou.

Športová rekreačná zóna

Hlavným športovo-rekreačným územím v intraviláne mesta je športovo-rekreačná zóna Štiavničky, skladajúca sa z dvoch častí – areálov:

- športový areál tvoria: centrálny futbalovo-atletický štadión s cvičnými ihriskami, objekty krytej plavárne a športovej haly a nadväzujúci tenis-squatch areál Dixon aj s hotelom,–
- rekreačno-športový areál tvorí plážové kúpalisko s aquaparkom Aqualandia.

V zóne Štiavničky uvažuje ÚPN mesta do roku 2025 so stabilizáciou oboch areálov (športového so štadiónom aj športovo-rekreačného s plážovým kúpaliskom). Na základe požiadavky rektorátu Univerzity Mateja Bela¹³, ako aj vývoja urbanistických vzťahov v osi Europa Shopping Centre – Podlavice, však koncepcia ÚPN mesta rieši výhľadové dotváranie predmetného územia do roku 2050 ponechaním len rekreačno-športového areálu, krytej plavárne, športovej haly a nadväzujúceho tenisovo-squatchového centra v areáli hotela Dixon, zatiaľ čo futbalovo-atletický štadión s cvičnými ihriskami navrhuje na prestavbu v podobe komplexného dotvorenia vybavenostného centra Europa. Z týchto dôvodov uvažuje výhľadová koncepcia mesta s dvoma lokalitami nového centrálného športového areálu, a to:

- v lokalite Roveň v ČM IV Kostiviarska, alebo
- v lokalite mimo územia mesta, na území obce Badín.

Športovo-rekreačné areály

ÚPN mesta počíta na území Banská Bystrica s nasledovnými športovo-rekreačnými areálmi:

- navrhovaný športový areál Kostiviarska-lom (pre účely rekreačného, športového a poznávacieho turizmu, vzhľadom na vhodnú polohu pri medzinárodnej turistickej trase Budapešť – Krakow),
- menší areál v Uľanke, v súčasnosti futbalové ihrisko, s návrhom na mierne rozšírenie,
- športový areál UMB v Sásovej - lokalita Stráže, slúžiaci prevažne školstvu, aj so športovou strelnicou,
- športový areál v Rudlovej (na Bánoši) s náplňou zariadení pozemných športov, s navrhovaným rozšírením južným smerom
- športovo-rekreačný areál navrhovaný v severnej časti Sásovej nad Pieninskou ulicou, prednostne pre verejnosť s návrhom krytej plavárne s výbehovou plochou na slnenie a loptové pohybové hry,
- súčasný areál zimného štadióna pri Hrone – Uhlisko s možnosťou prebudovania na viacúčelovú športovú halu,
- navrhovaný rekreačný areál v lokalite Pod rybou, prevažne s funkciou verejnej zelene – mestského parku,
- športový areál Žltý piesok vyžadujúci obnovu a funkčnú zmenu (napr. výstavba bobovej dráhy namiesto lyžiarskeho mostíka) a slúžiaci aj ako nástup do lesoparku Urpín s väzbou na spoločenskú funkciu (religiózne centrum – Kalvária),
- dva navrhované rekreačno-športové areály na Pršianskej terase (v rámci nového OS),
- prebudovanie bývalého areálu panelárne v ČM VII Majer na zariadenia športovo-relaxačné a oddychové (halové športovo-relaxačné činnosti),
- navrhované menšie športovo-rekreačné areály aj so širšou voľnočasovou náplňou vo väzbe na OS v ČM I Banská Bystrica, ČM VIII Podlavice, ČM IX Radvaň, ČM XI Rudlová, ČM XII Sásová, a ďalšie,
- zariadenia školskej telovýchovy (ihriská, telocvične) zahrnuté do plôch školských areálov,
- polyfunkčné centrum Europa shopping center na Troskách s informačným centrom pre cestovný ruch a menšími športovými, príp. relaxačnými zariadeniami.

V polohe zámeru v dlhšom časovom výhľade po r. 2025 zostáva možnosť vybudovania viacerých športových krytých zariadení na časti územia bývalého závodu Smrečina

¹³

Zámer vybudovania univerzitného kampusu UMB Banská Bystrica zo dňa 4.3.2011

v napojení na uvažované výstavisko ako významný areál pre širší cestovný ruch až medzinárodného významu.

B.7.3.3.4.2. Návrh väčších športovo-rekreačných území v extraviláne mesta

V záujmovom území mesta navrhuje ÚPN areál ďalšieho letného kúpaliska ako prírodného kúpaliska na vodnej nádrži nad obcou Selce.

V bližšom extraviláne navrhuje ÚPN mesta len otvorené zariadenia s prírodným povrchom pre loptové hry, detské ihriská s náradiami prírodného charakteru, výletné kolkárne, a to v rámci:

- rozšírenia jestvujúceho lyžiarskeho Areálu zdravia,
- rozšírenia jestvujúceho športovo-rekreačného areálu Pod Suchým vrchom na úroveň základne/strediska turizmu (lyžiarsky terén, križovatka turistických trás, ponyfarma),
- výhľadového dobudovania strediska rekreačno-športového lyžovania (Stará Kopa – Hlinište),
- lesoparku Urpín – na jeho lúčnatom temene v napojení na areál Žltý piesok.

Sieť turistických trás peších, cyklistických, lyžiarskych, bežeckých a trás náučných chodníkov je podrobne popísaná v Prieskumoch a rozboroch pre ÚPN mesta (časť F.4.3. a F.4.5.)¹⁴. Bude však potrebné ich spresniť, a to vzhľadom na výskyt pozoruhodností vyplývajúcich z rozpracovaného projektu Geomontánneho parku. V mestskom intraviláne navrhuje ÚPN mesta promenádu trasu pozdĺž pravého a čiastočne aj ľavého brehu Hrona. Ďalšia nová požiadavka je na vytvorenie rekreačného okruhu, resp. v tvare slučky v trase Malachov – Suchý vrch – Králiky – Kordíky – Harmanec.

V intraviláne mesta umožňujú pobyt v zeleni verejne dostupné objekty zelene, najmä parky, parčíky, líniová zeleň – aleje, promenády.

Návrh rozvoja zelene na území mesta je podrobnejšie popísaný v kapitole B.14.5. Sídlna zeleň.

Komplexné stredisko cestovného ruchu Králiky

Králiky sú najvýznamnejším športovo-rekreačným priestorom mesta v extraviláne a keďže majú predpoklady stať sa v budúcnosti komplexným strediskom cestovného ruchu zaoberá sa nimi ÚPN mesta podrobnejšie. Pritom vychádza zo schválenej ÚPD „ÚPN-A Banská Bystrica – Návrh zmien a doplnkov, XII. etapa, lokalita č. 147 – Centrum rekreácie a cestovného ruchu Banská Bystrica – Králiky“.

Zmeny a doplnky boli vypracované najmä z nasledovných dôvodov:

- požiadavky prepojenia cez hrebeň Kremnických vrchov so strediskom Skalka ležiacim na ich západnej strane,
- potreby dopravne doriešiť napojenie strediska Králiky na mesto Banská Bystrica,
- potreby dotvoriť a skoordinať ÚPN s urbanistickou štúdiou zjazdových tratí a OHZ.

Tvorba komplexného strediska sa týka extravilánu územia časti mesta Radvaň a územia obce Králiky s lokalizáciou občianskeho vybavenia (čo môže do značnej miery komplikovať realizáciu zámerov), navyše nadväzuje aj na extravilán mesta Kremnice so strediskom Skalka.¹⁵ Navrhované riešenie v ÚPN mesta umožňuje aj alternatívnu lokalizáciu občianskeho vybavenia výhradne na území mesta Banská Bystrica v k.ú Radvaň.

Budúce komplexné stredisko turizmu sa bude skladať z dvoch častí, a to:

- časť nachádzajúca sa zväčša v k.ú. Radvaň, v ktorej sa športový proces uskutočňuje a ktorú tvoria: areál skokanských mostíkov a areál bežeckých lyžiarskych disciplín – štart Bielej stopy, ale aj pretekov orientačných, psích záprahov, ďalej jazdecký areál, menšia časť lesoparku, areál Králickej chaty a chatovej lokality pod ňou,

¹⁴ AUREX, s.r.o. Bratislava v spolupráci s ARCH.EKO, s.r.o. B. Bystrica – marec 2005

¹⁵ Navrhované riešenie v ÚPN mesta umožňuje aj alternatívnu lokalizáciu občianskeho vybavenosti, avšak len na území mesta Banská Bystrica.

- časť, v ktorej sa proces turizmu zabezpečuje, t.j. na území obce Králiky (v záujmovom území mesta) ako centra turistického vybavenia s nadväznými lokalitami Panská a Jergánka, ako aj lokalitami s funkciou ubytovania – Stádlo a Dolina (individuálne chaty, rekreačné bývanie).

V budúcnosti sa počíta s vytvorením aglomerácie stredísk Králiky – Skalka s prepojením cez hrebeň Kremnických vrchov zo strany Králikov lanovkou.

Lesopark

Lesopark (mestský rekreačný les) sa v súčasnosti skladá z piatich častí, a to:

- časť Urpín (na území ČM I Banská Bystrica a ČM IX Radvaň), v ktorej je potrebné osobitnú pozornosť venovať časti privrátenej k ohybu Hrona a k mestu; v tejto vytvoriť nástup do lesoparku so zapojením Kalvárie s krížovou cestou, na temene vybudovať kondičné dráhy rôznych dĺžok, v lúčnatom teréne vytvoriť plochy pre oddych a pohybové aktivity, vybaviť lesopark pešími chodníkmi, besiedkami a pod.,—
- časť Laskomer (na území ČM I Banská Bystrica, ČM VIII Podlavice a ČM IV Kostiviarska) s možnosťou prepojenia s Laskomerskou dolinou ako nástupnou časťou; v návrhovom období počíta ÚPN mesta s jeho rozšírením severným smerom až na územie ČM III Jakub,
- časť Kejda – Jelšina (na území ČM XII Sásová a ČM IV Kostiviarska), na ktorú sa napája už v súčasnosti živelne vznikajúce výletné miesto Búcie a ktorú ÚPN mesta navrhuje výhľadovo rozšíriť západným až severozápadným smerom.
- časť Suchý vrch – Fončorda (na území ČM IX Radvaň a ČM XIV Skubín): táto časť pozostáva zo v súčasnosti nescelených lesných enkláv na severovýchodných svahoch pod Suchým vrchom, ktoré zatiaľ nie sú do rekreačného procesu dostatočne zapojené, hoci ležia vo výhodnej polohe k mestským obytným súborom; najmä nadväznosť na OS Fončorda umožňuje založiť aj menšie areály prírodného charakteru (vychádzky, pikniky), botanickú záhradu a rekreačné lokality na Suchom vrchu,
- časť Králiky (na území ČM IX Radvaň) ako súčasť budúceho komplexného strediska cestovného ruchu – ÚPN mesta počíta s jeho rozšírením severným smerom až k hraniciam mesta.

Novú časť lesoparku navrhuje ÚPN mesta v lokalite Pršianska terasa – Kremnička s prepojením až k centrálnemu cintorínu s krematóriom.

Lesopark, t.j. porasty s intenzívnou rekreačnou vybavenosťou, kde produkcia dreva ustupuje do pozadia, dopĺňa na území mesta prímestský les, kde je produkcia dreva rekreačným využitím obmedzená iba čiastočne.

Prímestský les je v zmysle Generelu lesoparku v súčasnosti lokalizovaný v ČM I Banská Bystrica, ČM II Iliáš, ČM III Jakub, ČM XII Sásová a ČM XV Šalková. S jeho rozšírením počíta ÚPN mesta v návrhovom období v ČM II Iliáš a ČM XV Šalková, výhľadovo v ČM XV Šalková (ďalšie rozšírenie).

ÚPN mesta počíta aj s vybudovaním nástupného centra do lesoparku v lokalite Vlčinec a navrhuje lesopark aj prímestský les výhľadovo ďalej rozširovať.

B.7.3.3.5. Návrh individuálnej rekreácie

Hlavné formy a lokality individuálnej rekreácie, uplatňujúce sa na území mesta a v jeho bližšom záujmovom území, uvedené v Prieskumoch a rozboroch k ÚPN mesta, sú takmer v plnom rozsahu prevzaté do riešenia ÚPN mesta.

Záhradkárstvo je rozšírené najmä v okrajovom území intravilánu mesta vo väzbe na obytné územia. Do záhradkárskych osád začínajú prenikať tendencie zväčšovať objem záhradkárskych domčekov a tým aj postupnej zmeny ich charakteru a funkcie (z pestovateľskej na rekreačnú až čiastočne obytnú) a tým aj postupnej premeny na zástavbu rodinných domov.

Možnosti ďalšieho rozvoja záhradkárstva sú v ÚPN mesta takmer úplne zosúladené so schválenými ZaD ÚPN-A Banská Bystrica - X. etapa – Záhradkárske osady. Neperspektívne osady kategórie II. a IV. navrhuje ÚPN mesta na likvidáciu a nahradenie inými funkciami, resp. na postupné dožitie. Podrobný zoznam zachovávaných a rušených ZO je uvedený v kapitole D.3. Urbanistická koncepcia priestorového a funkčného usporiadania jednotlivých častí mesta.

V oblasti chatárenia nepočíta ÚPN mesta s jej ďalším väčším rozvojom. Tendencie smerujú skôr k výstavbe objektov využívaných na sezónne alebo aj celoročné bývanie, a tým aj na výstavbu väčších objektov, tzv. rekreačných domčekov, víl a pod. Ich výstavbu treba teda skôr lokalizovať v priamom dotyku so zástavbou obcí, než do voľnej prírody a jestvujúcich chatových osád.

Chalupníctvo sa viaže priamo na obce a ich osady v záujmovom území, a to využívaním jestvujúceho stavebného fondu obytných a hospodárskych objektov.

U obidvoch foriem, chatárenia aj chalupárenia, smerujú tendencie čoraz viac od využívania pre rodinnú rekreáciu majiteľom k prenajímaniu, u väčších objektov aj k agroturizmu, čím sa dostávajú aj do oblasti voľného cestovného ruchu.

Obe formy, chatárenie a chalupárenie, sa vyskytujú zväčša v záujmovom území mesta, t.j. mimo riešené územie.

B.7.3.3.6. Návrh ubytovacieho vybavenia

V materiáli ŠMVO (pozri poznámku vyššie) sa uvádza odporúčaný štandard pre mesto veľkosti Banskej Bystrice (50-100.000 obyv.) v hodnote počtu lôžok 18 /1.000 obyvateľov, a to v štruktúre:

- hotely +++++ až +++++	3 lôžka/1.000 obyv.	240 lôžok
- hotely +až +++	10 lôžok/1.000 obyv.	800 lôžok
- penzióny	3 lôžka/1.000 obyv.	240 lôžok
- turistické ubytovne/študentské hostely	3 lôžka/1.000 obyv.	240 lôžok
- ubytovanie na súkromí	0	0
s p o l u		1.520 lôžok

Vzhľadom na medzinárodný význam mesta a jeho okolia pre rekreačný aj poznávací turizmus je potrebné siahnuť k hornej hranici štandardu, resp. ho aj vo výhlade prekročiť, čiže v cieľovom roku ÚPN mesta (r.2025) dosiahnuť 1.500 až 1.800 stálych lôžok.

V súčasnosti sa podľa štruktúrneho členenia vykazuje nasledovný počet lôžok: hotely (330), turistické ubytovne (360), penzióny (250) - spoločne 940 lôžok, čo spolu s lôžkami v časovo obmedzených prevádzkach (študentské domovy, internáty) tvorí spolu 2.300 lôžok.

ÚPN mesta navrhuje doplniť počet lôžok zo súčasných 940 na min. 1.500, t. j. zvýšiť počet o 560 lôžok. Z hľadiska cestovného ruchu majú dominovať zariadenia strednej kategórie, a to hotely⁺⁺⁺, príp. hotely⁺⁺, penzióny stredných kategórií a hostely. V rámci centra mesta je potrebné zabezpečiť 1 hotel⁺⁺⁺⁺ a v zastavanom území ďalší hotel⁺⁺⁺ a hostel. Ďalej je v rámci mesta potrebné uvažovať s Domom turistov nahrádzajúcim ubytovne a poskytujúcim všestranné turistické služby, pri tranzitných komunikáciách s 2 motelmi (1 existujúci v Uľanke s možným doplnením o autokemping a 1 nový v smere na Horehronie (najmä v prípade vybudovania novej rýchlostnej komunikácie cez Hiadel'ské sedlo), ako aj s menšími hotelmi/penziónmi v obci a stredisku CR Králiky.

ÚPN mesta počíta aj s rozšírením ubytovania v súkromí. Pri jeho lokalizácii je potrebné spolupracovať s okolitými obcami, v ktorých sa umiestni časť požadovaných kapacít. Týka sa to najmä obcí: Králiky, Tajov, Kordíky, Harmanec, Turecká, Staré Hory, Špania Dolina a stredisko Šachtičky, Selce, Slovenská Ľupča, Vlkanová, Hronsek, obce v Bystrickej vrchovine, v ktorých je možné zvýšiť kapacitu lôžok zo súčasných cca 800 na cca 1.200 (časť lôžok vyjadrených v rámci mesta).

Pri návrhu ubytovacích zariadení, ich skladby a kapacít v meste a jeho záujmovom území je potrebná súčinnosť aj so vzdialenejšími významnými turistickými útvarmi, najmä s obcami ako komplexnými strediskami turizmu – najmä Donovalmi s okolitými lokalitami a liečebnými kúpeľmi Brusno.

B.7.3.3.7. Tranzitný turizmus

Tranzitný turizmus sa bude rozvíjať v závislosti od vedenia rýchlostnej komunikácie R1, ktorú ÚPN mesta uvažuje ako záväznú v trase Zvolen – Banská Bystrica – Slovenská Ľupča – Korytnica – Ružomberok (dotýka sa juhovýchodnej časti mesta).

Súčasná hlavná severojužná trasa Zvolen – Banská Bystrica – Donovaly – Ružomberok by tak získala funkciu regionálnej komunikácie s primárnym rekreačným významom, oslobodenú od ťažkej dopravy.

Z vedenia týchto trás vyplývajú aj zástavky s turistickou vybavenosťou pozdĺž nich. Do úvahy pripadajú zástavky:

- na území ČM IX Radvaň, prípadne južne od územia mesta,
- na území ČM XV Šalková (pri realizácii trasy R1 v smere na Hiadeľské sedlo aj väčšia s motelom, inak menšia),
- severne od mesta v ČM XVI Uľanka (motel a autokemping).

B.7.3.3.8. Vidiecky turizmus

Významným predpokladom rozvoja vidieckeho turizmu je vytvorenie mikroregiónov okresu Banská Bystrica, združujúcich obce (smerom od mesta):

- západne: mikroregión Kremnické vrchy - východ s obcami Králiky, Tajov, Kordíky, Riečka,
- severne: mikroregión Starohorskej doliny s obcami Harmanec, Dolný Harmanec, (Sokolská chata nad Tajovom), Turecká, Staré hory, Motyčky, Donovaly, Špania Dolina,
- severovýchodne: mikroregión obcí Pod Pánskym dielom s obcami Kynceľová, Nemce, Baláže, Selce, Podkonice, Prieloh, Slovenská Ľupča,
- východne: mikroregión RENTAR s obcami Lučatín, Moštenica, Hiadeľ, Medzibrod, Brusno, Pohronský Bukovec, Ľubietová, Strelníky, Povrazník,
- juhovýchodne: mikroregión Severné Podpoľanie s obcami Môlča, Horná Mičiná, Dolná Mičiná, Čerín, Dúbravica, Oravce, Poniky, Hrochoť a Sebedín – Bečov.

Vzájomná kooperácia obcí je predpokladom rozvoja vidieckeho turizmu, pričom z daností obcí vyplýva aj určitá funkčná diferenciacia jednotlivých regiónov:

- mikroregión Kremnické vrchy – východ: na rekreačný horský širší turizmus v celoročnom zábere (Králiky – najmä zimné športy) a na prímestskú rekreáciu obyvateľov Banskej Bystrice,
- mikroregión Starohorská dolina: na širší turizmus až medzinárodného významu (Donovaly, Turecká) s vidieckym turizmom v osadách, na rekreačno-poznávací turizmus (Špania Dolina),
- mikroregión Pod Pánskym dielom: na celoročný širší aj miestny turizmus s uplatnením vidieckeho turizmu,
- mikroregión RENTAR: na celoročný pobyt s prevahou letného turizmu, v Brusne kúpeľný turizmus a liečba,
- mikroregión Severné Podpoľanie: perspektívny pre viaceré formy vidieckeho turizmu krátko- aj dlhodobého (dovolenkového), vhodný pre rodinnú rekreáciu.

Na území mesta (v jeho extraviláne) navrhuje ÚPN mesta stredisko agroturizmu v ČM IV Kostiviarska pod vysielacom (s väzbou na budúci športovo-rekreačný areál v bývalom lome Kostiviarska). Ďalšie možnosti pre vidiecky turizmus sú: v ČM III Jakub so zariadením agroturizmu v lokalite Roveň (v súčasnosti zariadenie podniku Agronemce, a.s.), v ČM IX Radvaň v lokalitách Pod Suchým vrchom (Ponyfarma v rámci väčšej

rekreačno-športovej plochy), pri navrhovanej botanickej záhrade, v lokalite Mútnô a v rámci strediska CR Králiky (hipoturistika) v ČM VI Kremnička lokalita Repkovská.

B.7.3.3.9. Tvorba funkčno-priestorového systému rekreácie, športu a turizmu¹⁶

Tvorba funkčno-priestorového systému vychádza:

- z prírodných a civilizačných daností prostredia,
- zo súčasného stavu výskytu a územného rozloženia zariadení/areálov športu a rekreácie,
- zo súčasného urbanistického stavu a z návrhu územného plánu mesta, akceptujúceho a koordinujúceho požiadavky všetkých komponentov na územie,
- z možností výskytu a lokalizácie disponibilných veľkorozmerných plôch v meste, potrebných pre veľkoplošné zariadenia a areály – závislé aj nezávislé od prírodných daností,
- z požiadavky na súčinnosť so zeleňou. najmä verejnou a to z dôvodu príbuzných nárokov na územie (voľné nezastavané plochy) a funkčného – rekreačného využitia,
- z požiadavky na združovanie zariadení do areálov podľa územných možností.

Pri rozmiestnení zariadení sleduje ÚPN mesta aj častosť ich využívania a významu, čo vplýva na lokalizáciu v prostredí od čisto obytného cez celý intravilán mesta a jeho extravilán až do záujmového územia.

Na obytné územie sa viažu zariadenia základného vybavenia (ihriská, posilňovne, telocvične a pod.) lokalizované vo vnútroblokovej/medziblokovej výstavbe a v areáloch základných škôl. V rámci väčších obytných štvrtí, najmä sídlisk/obytných súborov, lokalizuje ÚPN mesta aj zariadenia vyššieho vybavenia v závislosti od plošných podmienok ako samostatné alebo združené. Väčšinou nie sú v grafickej časti znázornené, ale sú zahrnuté do plochy dominantnej funkcie daného územia (obytná, občianskeho vybavenia,).

Zariadenia, samostatné aj združené do areálov vyššej vybavenosti, lokalizuje ÚPN mesta na celom území mesta v závislosti od výskytu voľných plôch väčšej rozlohy, podľa možností aj vo väzbe na väčšie obytné súbory. Sieť týchto veľkoplošných území sa prejavuje aj v urbanistickej priestorovej kompozícii mesta.

Z celomestského urbanistického hľadiska sa v zastavanom území mesta vytvorili výrazné pásy približne pozdĺž tokov, ktoré sa významne podieľajú aj v územnom priemete turizmu. Sú to nasledovné pásy: od východu až severovýchodu pozdĺž Hrona, Nemčianskeho a Selčianskeho potoka, od severu pozdĺž potoka Bystrica, od západu pozdĺž Tajovského potoka a od juhu pozdĺž Hrona.

Pôvodne uvažované veľké športovo-rekreačné územie, ktoré malo vzniknúť v širšom centre mesta napojením sa na jestvujúce Štiavničky, a to v tvare pásu vedenom čiastočne pozdĺž Tajovského potoka smerom na severozápad, je v návrhu ÚPN mesta čiastočne negované jednak navrhovaným rozvojom hlavného areálu UMB v lokalite Lúčky, jednak výhľadovým využitím časti súčasného areálu Štiavničiek pre potreby celomestského a nadmestského občianskeho vybavenia.

V centrálnej a východnej časti mesta sa tvorí ďalší významný „voľnočasový“ pás vychádzajúci z námestia SNP, pokračujúci cez pamätník a park SNP krížom cez nábrežnú komunikáciu a Hron k areálu zimného štadióna a odtiaľ až k budúcemu areálu voľného času pri vodnej ploche Pod rybou a ďalej popri Hrone až do Šalkovej. Dva na seba nadväzujúce areály sa navrhujú za Uhliskom – Žltý piesok (obnova) a areál na temene Urpína v prírodnom prostredí.

¹⁶ PHSR mesta Banská Bystrica roky 2007-2013 stanovuje v rámci Realizačného cieľa 1.2: Zvyšovanie počtu návštevníkov a dĺžky ich pobytu v meste nasledovné opatrenia zohľadnené v ÚPN mesta Banská Bystrica:

- Opatrenie 1.2.1.1: Rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu,
- Opatrenie 1.2.1.2: Rozvoj produktov územia pre cestovný ruch v štyroch oblastiach: kultúrno-poznávací cestovný ruch, športovo-rekreačný cestovný ruch, kongresový a výstavnícky cestovný ruch, obchodný cestovný ruch.

Významnými monofunkčnými rekreačnými areálmi sú aj verejné parky, predovšetkým Mestský park a Park pri pamätníku SNP, ako aj ďalšie menšie jestvujúce a navrhované parky, rozložené po celom území mesta.

V častiach mesta Sásová a Rudlová navrhuje ÚPN mesta rozšíriť dva jestvujúce areály (areál UMB v Sásovej a areál Bánoš v Rudlovej) a založiť nový areál v severnej časti OS Sásová nad Pieninskou cestou.

V zastavanom území vedie východný pás od Trosiek cez historické jadro až k Triede SNP. Z hľadiska turizmu v tomto páse prevládajú kultúrno-historické a obchodno-spoločenské danosti. Severný pás, silne tranzitného charakteru, prebieha pozdĺž potoka Bystrica vedľa mestského parku až k Uľanke. Pásky sa zbiehajú v ohybe Hrona pod Urpínom, odkiaľ pokračuje južný pás už len pozdĺž Hronu cez Radvaň s pripájajúcim sa pásom od západu pozdĺž Malachovského potoka.

Priestor v ohybe Urpína až ku Troskám sa stáva kľúčovým v zmysle vytvárania turisticko-rekreačného priestorového systému, pričom nedávno vybudované Europa Shopping Center získava funkciu centra poznávacieho turizmu (obchodného, nákupného, informačného, kultúrno-spoločenského) a svahy Urpína a Hrona zase rekreačného turizmu.¹⁷ Týmto priestorom prechádza aj hlavná turistická trasa medzinárodného významu v smere juh – sever, z tohto miesta aj s odbočkou na Horehronie. Celý tento priestor je potrebné z turistického hľadiska podrobnejšie riešiť územným plánom zóny. Pozitívom všetkých pásov, aj kľúčového priestoru, je, že ich oživujú vodné toky.

Centrálny priestor Urpína si vyžaduje osobitnú pozornosť nielen z dôvodov rekreačnej, ale aj environmentálnej kvality, u oboch ako súčasť lesoparku s viacerými funkciami (rekreačná, športová, ekologická, religiózno-spoločenská – historická Kalvária, v súčasnosti novo zrekonštruovaná, vrátane vrcholového Kostola Povýšenia Svätého kríža, a doplnená novostavbou Kláštora sv. Terézie Benedikty od Kríža pre Rád bosých karmelitánov.

Z urbanisticko-kompozičného hľadiska je hlavnou rekreačno-športovou a súčasne aj zelenou osou v meste, v diagonálnom smere od juhovýchodu k severozápadu, pás vedený od Urpína cez ohyb Hrona na Štiavničky a pozdĺž Tajovského potoka s rozvetvením na dva smery - k lesoparku Laskomer s rekreačnou Laskomerskou dolinou a smerom k Suchému vrchu a na Králiky.

Územie prímestskej rekreácie sa vytvára v extraviláne a bližšom záujmovom území mesta v nadväznosti na pásky vychádzajúce lúčovite z ohybu Hrona pod Urpínom, kde do kultúrnej urbanizovanej krajiny vstupujú silné enklávy okolitých lesov. V tomto území sa vyprofilovali prímestské rekreačné územia pokračujúce ďalej do horských masívov a vrchovín.

Severné a severovýchodné prímestské rekreačné územie postupuje údolím Bystrice a Selčianskeho potoka, medzi ktorými leží prímestský les aj s rekreačnou funkciou v masíve Panského dielu s koncovými útvarmi – historickou obcou Špania Dolina a strediskom Šachtičky s vedľajším strediskom Čachovo. V blízkosti Sásovej, v okrajových častiach lesoparku, živelne vznikajú oddychové a piknikové miesta, ktoré treba organizovane zapojiť do rekreačného systému.

Západné prímestské rekreačné územie tvoria východné svahy Kremnických vrchov, v území susediacim s mestom s prevahou foriem individuálnej rekreácie. V širšom území sa budúce centrá rekreácie môžu vytvárať z horských obcí. Pozornosť si zasluhuje priestor Suchého vrchu, kedysi vyhľadávaný cieľ prímestskej rekreácie, v súčasnosti stagnujúci a vyžadujúci rozvojový impulz (až ku budúcemu rekreačnému priestoru Mútnô). Už v súčasnosti pokračujúca obytná zástavba na Pršianskej terase začína zvyšovať návštevnosť okolia Pršian a Malachovskej doliny.

Juhovýchodné prímestské rekreačné územie zahŕňa segment Bystrickej vrchoviny medzi Vlkánovou a Ponikami. Jej ťažiskom sú lesolúčne výšiny Stráž, Kozlinec, Stará Kopa ako

¹⁷ *Prepojenie týchto 2 centier môže zabezpečiť kabínková lanovka navrhovaná v rámci schválených ZaD ÚPN CMZ Banská Bystrica Hušták – Belveder.*

pokračovanie prímestského lesa, v kotlinách južne od Bystrickej vrchoviny sa zase nachádzajú obce, vhodné pre vidiecky turizmus.

Aktivity závislé od prírodných daností sa budú realizovať v extraviláne mesta na severných svahoch Suchého vrchu (jestvujúci Areál zdravia, navrhovaný areál Pod Suchým vrchom – oba vo väzbe na navrhovaný lesopark) s výhľadovým prepojením na vzdialenejšie stredisko cestovného ruchu Králiky spolu s rekreačnou obcou Králiky. V prímestskej polohe sa nachádza aj Laskomerská dolina, uvažovaná ako výletné miesto. Cez jednotlivé časti lesoparku a prímestského lesa budú sprístupnené lesy v Kremnických vrchoch, Starohorských vrchoch, v Bystrickej vrchovine a cez ne vzdialenejšie pohoria Veľká Fatra, Nízke Tatry, Slovenské Rudohorie a Poľana.

V členení podľa častí mesta počíta ÚPN

- na území ČM I Banská Bystrica
 - so stabilizáciou súčasnej športovo-rekreačnej zóny Štiavničky (futbalový štadión, športová hala, krytá plaváreň, plážové kúpalisko), pričom vo výhľade navrhuje časť zóny na prestavbu v podobe komplexného dotvorenia vybavenostného centra Europa,
 - s dobudovaním areálu Žltý piesok ako nástupného priestoru do lesoparku (časť Urpín) s využitím bývalého lomu piesku pre sokoliarov, dokompletizovaním lyžiarskych mostíkov a rozšírením areálu na časti plôch záhradok o dráhu na sánkovanie a rekreačnú bobovú dráhu,
 - s využitím väčšej časti územia bývalého lomu Kostiviarska pre športovo-rekreačné aktivity,
 - s využitím lúčnych priestorov časti lesoparku (časť Urpín) pre rekreačné plochy, pohybové hry, detské ihriská (napr. robinsonovské, dobrodružné, a pod.), letnú bobovú dráhu, kabínkovú lanovku Europa center – Urpín, vyhliadkovú vežu a ďalšiu vybavenosť vhodnú do tohto prírodného prostredia,
 - s úpravou jestvujúceho lesoparku – časti Urpín a Laskomer (na území ČM) v zmysle stanovených regulatívov,
 - s dobudovaním krytých športových zariadení v časti telovýchovného areálu osemročného gymnázia na Triede SNP,
 - s vytvorením lokálneho centra zimných športov v lokalite Stará Kopa,
 - v Europa Shopping Centre aj s aktivitami turizmu viazanými na kultúrno-spoločenské, obchodné, nákupné a relaxačné (napr. wellness) aktivity,
 - s využitím obmedzených kapacít menších zariadení komerčného charakteru na aktívny oddych v CMZ a v rozptýlených lokalitách občianskeho vybavenia (fitness centrá, squash, sauny a pod.),
 - s rekonštrukciou plôch športovísk v areáli ZŠ na Uhlisku a areáli Gymnázia A. Sládkoviča na Jesenskom vršku a ich využitím pre potreby obyvateľov časti mesta,
 - s postupnou prestavbou areálu bývalého závodu Smrečina a v rámci nej okrem iného vybavenia aj s vytvorením športovo-relaxačných a voľnočasových aktivít s celoročným využitím v krytých priestoroch „zábavného satelitného centra mesta“,
- na území ČM II Iliáš
 - s vytvorením menšieho zariadenia agroturizmu (výhľadovo aj väčšieho agroturistického komplexu) transformáciou zariadení bývalého PD,
 - s vytvorením areálu športovo-rekreačného vybavenia okolia lesoparku v okolí menšieho dobývacieho priestoru navrhovaného na rekultiváciu,
 - s vytvorením dostatočných plôch občianskeho vybavenia a športovo-rekreačných plôch pre výhľadový nový obytný súbor (rozvojom športovo-rekreačného vybavenia okolia lesoparku realizovaného do r. 2025).
 - s rozšírením plôch prímestského lesa - časť Urpín až do priameho kontaktu s výhľadovými obytnými súbormi,
- na území ČM III Jakub
 - so zachovaním lokality rekreačných chát a domov Šípové,

- s rozšírením jestvujúceho športového areálu v južnom priestore časti mesta,
- s výhľadovým využitím poľnohospodárskeho zariadenia Agronemce, a.s. v lokalite Roveň pre agroturistiku a následne s jeho rozvojom na plnohodnotný areál jazdeckých športov s rekreačným a športovým využitím,
- s výhľadovým alternatívnym vybudovaním nového centrálného športového areálu v lokalite Roveň,
- so vznikom menších športových a relaxačných zariadení (sauna, posilovne, fitness) v rámci jestvujúcich lokalít rodinných domov,
- s úpravou jestvujúceho lesoparku (časť Kejda – Jelšina) na území ČM v zmysle regulatívov stanovených v ÚPN mesta, ako aj s jeho výhľadovým rozšírením západným a severozápadným smerom,
- s rozšírením lesoparku – časť Laskomer aj na územie tejto časti mesta,
- na území ČM IV Kostiviarska
 - s využitím časti areálu bývalého lomu Kostiviarska pre účely rekreačného, športového a poznávacieho turizmu,
 - s vytvorením zariadenia agroturizmu v súčasne nevyužívanom bývalom zariadení poľnohospodárskeho družstva Podlavice (lokalita Pod vysieláčom),
 - s úpravou jestvujúceho lesoparku (časť Laskomer) na území ČM v zmysle regulatívov stanovených v ÚPN mesta, ako aj s jeho rozšírením severným smerom,
 - s výhľadovým rozšírením lesoparku (časť Kejda – Jelšina) až na severovýchod územia tejto časti mesta,
 - s výhľadovým vytvorením rekreačného areálu reanimáciou územia bývalého zariadenia vysieláča a jeho okolia v prostredí lesoparku (lokalita Cmarovo-Vysieláč),
- na území ČM V Kráľová nepočíta so samostatnými plochami rekreácie a športu, s rozvojom tejto funkcie uvažuje len na doplnkových plochách v rámci výrobnobslužných plôch, resp. plôch občianskeho vybavenia,
- na území ČM VI Kremnička
 - s rozširovaním plochy a doplnením sortimentu športových zariadení areálu ŠK Kremnička,
 - s využitím biokoridoru Hrona a medzihrádzových priestorov na športovo-rekreačné aktivity,
 - s výhľadovým vybudovaním športovo-rekreačného areálu v lokalite Lišná skala,
 - s vybudovaním strediska agroturizmu v lokalite Repkovská,
 - s vytvorením novej časti lesoparku v priestore Pršianska terasa – centrálny mestský cintorín s krematóriom,
- na území ČM VII Majer
 - s využitím bývalého areálu panelárne na športovo-rekreačné aktivity,
- na území ČM VIII Podlavice
 - s využitím priestoru rekultivovaného lomu Pod Dúbravou na športovo-rekreačné účely,
 - s rekonštrukciou športovísk na Jaseňovej ul. a v areáli ZŠ na Gaštanovej ul. a s ich využitím pre verejnosť,
 - v rámci centra tejto časti mesta s určitými obmedzenými kapacitami zariadení komerčného charakteru slúžiacich na aktívny oddych (fitness centrá, squash, sauna a pod.),
 - s úpravou jestvujúceho lesoparku (časť Laskomer) na území ČM v zmysle regulatívov stanovených v ÚPN mesta, ako aj s jeho rozšírením severným smerom,
- na území ČM IX Radvaň
 - s dobudovaním strediska Králiky (UO 31) na úroveň komplexného centra športu, rekreácie a turizmu regionálneho až celoslovenského významu a s jeho prepojením cez hrebeň Kremnických vrchov so strediskom Skalka, ako aj so zabezpečením ďalšieho turistického vybavenia v obci Králiky mimo územia riešeného v ÚPN mesta,
 - s dobudovaním areálu zdravia v lokalite Flos s lyžiarskym terénom,

- s obnovením a s dobudovaním základne Pod Suchým vrchom s lyžiarskym terénom,
 - s výhľadovým vybudovaním športovo-rekreačného areálu v priestore Mútnô (s náplňou golfového ihriska a doplnkových aktivít) s väzbou na jestvujúce lokality Suchý vrch a Králiky (až Skalka) za účelom vytvorenia perspektívneho integrovaného športovo-rekreačného centra až zóny za predpokladu vybudovania prístupovej komunikácie,
 - s vybudovaním stredísk agroturizmu v lokalitách Pod Suchým vrchom (Ponyfarma v rámci väčšej rekreačno-športovej plochy), pri navrhovanej botanickej záhrade, v lokalite Mútnô a v rámci strediska CR Králiky (hipoturistika),
 - s menšími športovo-rekreačnými plochami
 - v rámci športového štadióna ŠK Radvaň na Sládkovičovej ulici,
 - v rekonštruovaných športoviskách areálov ZŠ (Poľná ul., Tulska ul. Šalgotarjanska ul.) s možnosťou ich využitia aj pre obyvateľov tejto časti mesta, resp. celého mesta,
 - na 2 novo navrhovaných plochách v rámci obytného súboru Pršianska terasa podľa schváleného ÚPN zóny (v lokalite Pod hôrkou a v lokalite bývalej skládky TKO),
 - s dostavbou mestských centier s určitými obmedzenými kapacitami menších zariadení komerčného charakteru slúžiacich na aktívny oddych,
 - s úpravou jestvujúceho lesoparku (časť Urpín a časť Suchý vrch) na území ČM v zmysle regulatívov stanovených v ÚPN mesta, ako aj s rozšírením časti Suchý vrch západným smerom a jeho dotvorením v lokalite Havranské rekreačno-športovými plochami a zariadeniami,
 - vybudovaním časti tzv. rekreačného okruhu v úseku Pršany – Malachovská dolina – Králiky s odbočkou na Suchý vrch, s napojením pešej trasy na náučný banský chodník v Malachove,
- na území ČM X Rakytovce
 - s vybudovaním športového areálu nadmiestneho významu v lokalite bývalého lomu v rámci výstavby obytného súboru Rakytovce – Západ 1,
 - s využitím súčasného športového štadióna FK Rakytovce (na území obce Badín),
 - s výhľadovým vybudovaním športového areálu miestneho významu v lokalite na hranici s obcou Badín v rámci výstavby obytného súboru Rakytovce – Západ 5,
 - s výhľadovým vybudovaním rekreačno-športového areálu v lokalite Kečka,
 - na území ČM XI Rudlová
 - s dostavbou (výhľadovo aj rozšírením a kompletizáciou) súčasného športového areálu na ul. Marka Čulena (pod Bánošom),
 - s rekonštrukciou športovísk ZŠ na Tatranskej a Sitnianskej ulici s možnosťou ich využitia aj pre obyvateľov tejto časti mesta, resp. celého mesta,
 - s využitím areálu Saleziánskeho centra sv. Don Bosca na Tatranskej ulici,
 - s určitými obmedzenými kapacitami menších zariadení komerčného charakteru slúžiacich na aktívny oddych (fitness centrá, squash, sauna a pod.) v rámci dostavby občianskeho vybavenia na území tejto časti mesta,
 - na území ČM XII Sásová
 - s vybudovaním verejného športového areálu v lokalite Ploštiny (futbalový štadión, viacúčelová hala, telocvičňa, krytá plaváreň, ihriská pre loptové hry, tenisové ihriská a pod.)
 - s rekonštrukciou športovo-rekreačného areálu miestneho významu na Rudohorskej ul.,
 - s rekonštrukciou športovísk areálov ZŠ na Ďumbierskej, Magurskej a Pieninskej ul. s možnosťou ich využitia aj pre obyvateľov tejto časti mesta, resp. celého mesta,
 - s dobudovaním športového areálu UMB Stráže (v rámci celkovej koncepcie dobudovania areálu UMB v tejto lokalite) a jeho využitím aj pre obyvateľov tejto časti mesta, resp. celého mesta,
 - s určitými menšími zariadeniami komerčného charakteru slúžiacimi na aktívny oddych (fitness centrá, squash a pod.) v rámci dostavby vybavenia na území tejto časti mesta,
 - s úpravou jestvujúceho lesoparku (časť Kejda – Jelšina) v zmysle regulatívov stanovených v ÚPN mesta,

- na území ČM XIII Senica
 - s využitím zariadení v obci Kynceľová,
- na území ČM XIV Skubín
 - s využitím spoločných zariadení v časti mesta VIII Podlavice, resp. saturovaním potrieb obyvateľov ČM v rámci susediacich športových plôch a zariadení v časti mesta I Banská Bystrica,
 - s úpravou jestvujúceho lesoparku (časť Suchý vrch) na území tejto ČM v zmysle regulatívov stanovených v ÚPN mesta,
 - s výhľadovým rozvojom rekreácie a športu v lokalite na Úbočí,
- na území ČM XV Šalková
 - s postupnou realizáciou rekreačno-oddychových a športových plôch ako súčasti vybavenia prímestského lesa na úrovni nástupného centra v lokalite Vičinec,
 - s výhľadovým rozvojom plôch rekreačno-športového lyžovania v lokalite Hnilište – Stará Kopa v rámci dobudovania založeného strediska,
- na území ČM XVI Uľanka len
 - so zachovaním jestvujúceho športového ihriska a jeho rozšírením južným smerom o doplnkové športové a relaxačné zariadenia (sauna, posilňovne, fitness), prípadne s funkčnou zmenou futbalového ihriska na športový areál s inou náplňou.

Na celomestskej úrovni počíta ÚPN mesta so zabezpečením úsekov budúceho rekreačného okruhu za účelom prepojenia rekreačných zón a areálov, a to:

- Pršianska radiála – k.ú. Malachov – Suchý vrch – Králiky – Tajov/Kordíky,
- VnMO – Sásová – Šachtička – Nemce – VnMO,

a s ich napojením na mestský dopravný systém.

*

Prehľadná schéma funkčno-priestorového systému turizmu, rekreácie, športu a zelene tvorí prílohu kapitoly B.7.3.

B.7.4. Návrh riešenia výroby

B.7.4.1. Priemyselná výroba, skladové hospodárstvo, výrobné služby a stavebníctvo

B.7.4.1.1. Prehľad hospodárskej štruktúry mesta a okresu Banská Bystrica

Pri analýze hospodárskej štruktúry vychádzal ÚPN mesta Banská Bystrica z dostupných údajov získaných zo Štatistického úradu SR, ako aj z databázy ELIS a z internetu.

Celkovo bolo v okrese Banská Bystrica k 25.7.2006 analyzovaných 3.050 podnikateľských subjektov, z toho bolo 2.716 v meste Banská Bystrica. Pre ilustráciu východiskovej situácie uvádzame počet a štruktúru podnikateľských subjektov podľa ekonomickej činnosti v meste v roku 2006 a okrese Banská Bystrica v rokoch 2006 a 2008:

Tab. B.7.4.1.1-1 Počet podnikov v meste a okrese Banská Bystrica podľa hospodárskej štruktúry

Kat. OKEČ	Odvetvie ekonomickej činnosti	k 25.7.2006		k 25.7.2006		k 31.12.2008	
		Mesto B. Bystrica		Okres B. Bystrica		Okres B. Bystrica	
		spolu	%	spolu	%	spolu	%
	Spolu	2 716	100,0	3 050	100,0	4 002	100,0
A,B	Poľnoh., lesníctvo, rybolov	20	0,7	35	1,2	94	2,3
C,D,E	Priemysel	289	10,6	319	10,5	378	9,4
F	Stavebníctvo	242	8,9	257	8,4	374	9,3
G	Obchod	1 028	37,8	1 221	40,0	1 310	32,7
H	Hotely a reštaurácie	102	3,8	113	3,7	192	4,8
I	Doprava, skladov., spoje	72	2,7	79	2,6	155	3,9
J	Peňažníctvo, poisťovníctvo	19	0,7	21	0,7	23	0,6
K	Nehnutel'n., prenájom, obchodné činnosti	386	14,3	414	13,6	1 256	31,4
L	Verejná správa, obrana, soc. zabezpečenie	145	5,3	157	5,1		
M	Školstvo	21	0,7	24	0,8	41	1,0
N	Zdravníctvo, sociálna starostlivosť	48	1,8	55	1,8	68	1,7
O	Ost. verejné, sociálne, osobné služby	344	12,7	355	11,6	111	2,8
A,B	Primárny sektor	20	0,7	35	1,2	94	2,3
C - F	Sekundárny sektor	531	19,6	576	18,9	752	18,8
G - K	Trhové služby	1 607	59,2	1 848	60,1	2 936	73,4
L - O	Netrhové služby	558	20,5	591	19,3	220	5,5
G - O	Terciálny sektor	2 165	79,7	2 439	80,0	3 156	78,9

Zdroj: Štatistický úrad SR, databáza RegDat

Mesto Banská Bystrica

Z celkového počtu 2.716 podnikateľských subjektov v meste Banská Bystrica podnikalo až 79,7 % spoločností v terciárnom sektore (až 59,2 % v trhových službách). V primárnom sektore pracovalo len 0,7 % subjektov. Sekundárny sektor mal zastúpenie v 531 podnikoch (t.j. 19,6 %). Najväčšie zastúpenie v meste malo odvetvie obchodu (37,8 %), dôležité postavenie malo taktiež odvetvie služieb nehnuteľností, výskumu, vývoja a iných obchodných služieb. Naopak najmenej subjektov pôsobilo v odvetviach školstvo, peňažníctvo, poisťovníctvo a poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybolov.

Najviac zamestnancov je sústredených v 2 štátnych podnikoch so sídlom v Banskej Bystrici s celoslovenskou pôsobnosťou – Slovenská pošta, a.s. a Lesy SR, š.p. (spolu vyše 26.000 zamestnancov). Tieto vykazujú aj najvyššie tržby. Z hľadiska skutočného počtu zamestnancov pracujúcich na území mesta Banská Bystrica dominoval ku koncu roku 2008 potravinársky priemysel, vydavateľstvo a tlač a drevospracujúci priemysel. Medzi popredných zamestnávateľov v odvetviach priemyslu patria spoločnosti ako ROCO Slovakia, spol. s r.o., Tlačiarne BB, s.r.o., DOKA DREVO, s.r.o. a PM ZBROJNÍKY, a.s. (nad 250 zamestnancov).

Z hľadiska právnej formy v meste jednoznačne dominujú spoločnosti s ručením obmedzeným (90 %). Za nimi nasledujú akciové spoločnosti (4,6 %).

Tab. B.7.4.1.1-2 Počet podnikov v meste Banská Bystrica podľa právnej formy k 25.7.2006

Právna forma	Kód	Počet podnikov
Podnikateľ - fyzická osoba zapísaný v OR SR	102	72
Podnikateľ - fyzická osoba nezapísaný v OR SR	110	1
Verejná obchodná spoločnosť	111	30
Spoločnosť s ručením obmedzeným	112	2.435
Komanditná spoločnosť	113	4
Právna forma	Kód	Počet podnikov

Akciová spoločnosť	121	124
Družstvo	205	22
Štátny podnik	301	2
Zahraničná právnická osoba	421	21
Zahraničná fyzická osoba	422	5
Spolu		2.716

Okres Banská Bystrica

Jednotlivé ekonomické charakteristiky za okres sú veľmi podobné charakteristikám za mesto Banská Bystrica. Ku koncu roku 2008 z celkového počtu 4.002 podnikateľských subjektov podnikalo až 78,9 % spoločností v terciárnom sektore (až 73,4 % v trhových službách). V primárnom sektore pôsobilo len 2,3 % subjektov. Sekundárny sektor mal zastúpenie v 752 podnikoch (t.j. 18,8 %). Najväčšie zastúpenie v okrese Banská Bystrica malo odvetvie obchodu (32,7 %), dôležité postavenie malo taktiež odvetvie služieb nehnuteľností, výskumu, vývoja a iných obchodných služieb. Naopak najmenej subjektov pôsobilo v odvetviach školstva, peňažníctva, poisťovníctva a poľnohospodárstva, lesníctva, rybolovu.

Najväčší zamestnávateľia v okrese sú, okrem 2 vyššie spomenutých štátnych podnikov s celoslovenskou pôsobnosťou, lokalizovaní mimo mesta Banská Bystrica. Ide najmä o menšie sídla v jeho okolí – Slovenskú Ľupču, Harmanec a Vlkanovú – s orientáciou na chemický, papierenský a strojársky priemysel.

Z hľadiska právnej formy v okrese až 67,82 % z právnických osôb predstavovali ku koncu roku 2008 obchodné spoločnosti. Právne formy ako družstvá, štátne podniky, rozpočtové organizácie a príspevkové organizácie sa v okrese vyskytovali iba v malom počte (menej ako 4 % z celkového počtu právnických osôb v okrese).

Tab. B.7.4.1.1-3 Právnické osoby podľa vybraných právnych foriem v okrese Banská Bystrica k 31.12.2008

Právna forma	Počet subjektov	Podiel
Právnické osoby spolu	5 600	100,00%
Obchodné spoločnosti	3 798	67,82%
Družstvá	44	0,79%
Štátne podniky	2	0,04%
Rozpočtové organizácie	133	2,38%
Príspevkové organizácie	24	0,43%
Ostatné organizácie	1 599	28,55%

Zdroj: Štatistický úrad SR, databáza RegDat

Z hľadiska právnej formy v okrese až 93,89 % z fyzických osôb - podnikateľov predstavovali ku koncu roku 2008 živnostníci. Z ostatných subjektov ako slobodné povolania a samostatne hospodáriaci roľníci pôsobilo v okrese iba niečo cez 6 % z celkového počtu fyzických osôb podnikateľov.

Tab. B.7.4.1.1-4 Fyzické osoby - podnikatelia podľa právnych foriem v okrese Banská Bystrica k 31.12.2008

Právna forma	Počet subjektov	Podiel (%)
Fyzické osoby - podnikatelia (osoby)	9 888	100,00
Živnostníci	9 284	93,89
Slobodné povolania	472	4,77
Samostatne hospodáriaci roľníci	132	1,33

B.7.4.1.2. Analýza hospodárskej štruktúry okresu Banská Bystrica

Z údajov zamestnanosti v jednotlivých odvetviach hospodárstva vyplýva, že rozhodujúce postavenie v hospodárskej štruktúre okresu Banská Bystrica má päť sektorov:

- priemyselná výroba (OKEČ D)
- verejná správa, obrana (OKEČ L)
- školstvo (OKEČ M)
- zdravotníctvo, soc. pomoc (OKEČ N)
- obchod (OKEČ G).

V uvedených sektoroch pôsobilo ku koncu roku 2008 až 68,3 % podnikateľských subjektov pôsobiacich v okrese Banská Bystrica.

Tab. B.7.4.1.2-1 Evidenčný počet zamestnancov v okrese Banská Bystrica k 31.12.2008

Odvetvia podľa OKEČ	Evidenčný počet zamestnancov	Podiel na celkovej zamestnanosti (%)
Spolu odvetvia ek. činnosti	35 141	100,00
A+B Poľnohospod., poľovn., lesníctvo, rybolov, chov rýb	1 032	2,94
Priemysel spolu (C+D+E)	7 198	20,48
D Priemyselná výroba	6 480	18,44
E Výroba, rozvod elektr., plynu, vody	x	x
F Stavebníctvo	1 510	4,30
G VO, MO, opr.mot.voz., motoc., spotr.tov.	3 319	9,44
H Hotely a reštaurácie	401	1,14
I Doprava, skladov., pošty a telekom.	2 948	8,39
J Finančné sprostredkovanie	847	2,41
K Nehnut., prenáj. obchod. činnosti	2 271	6,46
L Ver.správa, obrana, pov.soc.zabezp.	5 817	16,55
M Školstvo	4 594	13,07
N Zdravotníctvo, sociálna pomoc	3 576	10,18
O Ost.spoloč., sociálne, osobné služby	1 628	4,63

Zdroj: ŠÚ SR

Pozn.: x - údaj nie je k dispozícii

Ku koncu roku 2008 pri porovnaní zamestnanosti v jednotlivých odvetviach hospodárstva v okrese Banská Bystrica bola nasledovná situácia: najväčší evidenčný počet zamestnancov pracoval v odvetví priemyselnej výroby (6 480) a v odvetví verejnej správy a obrany (OKEČ L – 5.817 zamestnancov), čo spolu predstavovalo takmer 35 % všetkých evidovaných zamestnancov v okrese Banská Bystrica ku koncu roku 2008.

B.7.4.1.2.1. Priemysel (OKEČ C, D, E)

V meste a ani v okrese Banská Bystrica nepôsobí žiadny podnikateľský subjekt, ktorého hlavnou ekonomickou činnosťou by bola ťažba nerastných surovín (OKEČ C). V odvetviach priemyselnej výroby a výroby a rozvodu elektriny, plynu a vody (OKEČ D a E) pracovalo v roku 2008 spolu 7.198 zamestnancov, čo predstavovalo 20,48 % zo všetkých evidovaných zamestnancov v okrese. Z tohto hľadiska mu patrí dominantné postavenie v odvetvovej štruktúre hospodárstva okresu.

V sekundárnom sektore pôsobia aj 2 najvýznamnejšie podnikateľské subjekty z hľadiska počtu zamestnancov v celom okrese: Biotika, a.s. Slovenská Ľupča a Kuster - automobilová technika, spol. s r.o. Vlkanová (kateg. 500-999 zamestnancov). Početne dobre zastúpená je najmä zamestnanecká kategória 24 (250-499). Patria sem napr.: SHP Harmanec, a.s., ROCO-SLOVAKIA, spol. s r.o., Tlačiarne BB, spol. s r.o. a PM ZBROJNÍKY, a.s. Z týchto údajov je zrejmé, že najväčšie podnikateľské priemyselné subjekty sú lokalizované v záujmovom území mesta Banská Bystrica – mimo mesta, ale v jeho bezprostrednom okolí – Slovenská Ľupča, Harmanec, Vlkanová.

Z odvetví tu dominuje výroba celulózy a celulózového papiera, výroba kovov a kovových výrobkov, spracovanie dreva. Väčšina z vyššie uvedených podnikateľských subjektov pôsobila v regióne už pred rokom 2000.

Medzi podnikateľské subjekty s najstaršou tradíciou tu možno zaradiť: SLOVENKA, a.s., SHP Harmanec, a.s. a Biotika, a.s. Slovenská Ľupča. Naopak subjekty ako Kuster - automobilová technika, spol. s.r.o. Vlkanová a ROCO-SLOVAKIA, spol. s r.o., patria medzi najmladšie.

Tab. B.7.4.1.2.1-1 Podnikateľské subjekty v oblasti priemyslu v okrese Banská Bystrica k júnu 2009

Názov	Sídlo	HL OKEČ - hlavná činnosť	Kat. prac.
Biotika, a.s.	Slovenská Ľupča	24410- Výroba základných látok na výrobu farmaceutických prípravkov	500-999
Kuster - automobilová technika, spol. s.r.o.	Vlkanová	34300- Výroba dielov a príslušenstva pre motorové vozidlá a ich motory	500-999
SHP Harmanec, a.s.	Harmanec	21220- Výroba domácich potrieb, hygienických a toaletných výrobkov z papiera	250-499
PM ZBROJNÍKY, spol. s r.o.	Banská Bystrica	15110- Výroba a konzervovanie mäsa	250-499
Tlačiarne BB, spol. s r.o.	Banská Bystrica	22220- Tlač i. n.	250-499
ROCO-SLOVAKIA, spol. s r.o.	Banská Bystrica	36500- Výroba hier a hračiek	250-499
DOKA DREVO, s.r.o.	Banská Bystrica	-	250-499

B.7.4.1.2.2. Stavebníctvo (OKEČ F)

V tomto sektore pracovalo v roku 2008 spolu v okrese Banská Bystrica iba 1.510 zamestnancov, čo predstavuje 4,3 % zo všetkých evidovaných zamestnancov v okrese. Väčšina dominantných zamestnávateľov v okrese pôsobí v oblasti stavby budov, mostov a inžinierskych sietí.

Tab. B.7.4.1.2.2-1 Podnikateľské subjekty v oblasti stavebníctva v okrese Banská Bystrica k júnu 2009

Názov	Sídlo
M I J A S, spol. s r.o.	Banská Bystrica
I.K.M. REALITY – STAVING, a.s.	Banská Bystrica
VaV Invest, s.r.o.	Banská Bystrica
SLOVEKO, a.s.	Banská Bystrica

B.7.4.1.2.3. Obchod (OKEČ G)

V tomto sektore pracovalo v roku 2008 spolu 3.319 zamestnancov, čo predstavovalo 9,44 % zo všetkých evidovaných zamestnancov v okrese. Najvýznamnejším zamestnávateľom pôsobiacim v odvetví obchodu je spoločnosť FAnn-parfumérie, s.r.o., ktorá má sídlo v meste Banská Bystrica. Ďalšie významné subjekty podnikajúce v odvetví obchodu sú uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tab. B.7.4.1.2.3-1 Podnikateľské subjekty v oblasti obchodu v okrese Banská Bystrica k júnu 2009

Názov	Sídlo	Kat. prac.
FAnn-parfumérie, s.r.o.	Banská Bystrica	250-499
TOPPRES D.A., spol. s r.o.	Banská Bystrica	200-249
STAVIVÁ-Garaj, s.r.o.	Banská Bystrica	200-249
KOBA v.o.s.	Banská Bystrica	200-249

B.7.4.1.2.4. Nehnutelnosti, prenajímanie a obchodné služby, výskum a vývoj (OKEČ K)

V tomto sektore pracovalo v roku 2008 spolu 2.271 zamestnancov, čo predstavovalo 6,46 % zo všetkých evidovaných zamestnancov v okrese. K najväčším zamestnávateľom v predmetnej kategórii patria spoločnosti uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tab. B.7.4.1.2.4-1 Podnikateľské subjekty v oblasti nehnuteľností, prenajímania a obchodných služieb, výskumu a vývoja v okrese Banská Bystrica k júnu 2009

Názov	Sídlo	HL OKEČ - hlavná činnosť	Kat.prac.
ARKO, spol. s r.o.	Banská Bystrica	74600- Pátracie a bezpečnostné služby	150-199
K.N.K., spol. s r.o.	Banská Bystrica	74500- Nábor a zabezpečovanie pracovných síl	150-199

B.7.4.1.2.5. Ostatné spoločenské, sociálne a osobné služby (OKEČ O)

V tomto sektore pracovalo v roku 2008 spolu 1.628 zamestnancov, čo predstavovalo 4,63 % zo všetkých evidovaných zamestnancov v okrese. Najväčším zamestnávateľom okresu je kultúrna ustanovizeň Štátna opera a Vojenské športové centrum DUKLA B. Bystrica (kategória 200-249 zamestnancov).

Tab. B.7.4.1.2.5-1 Podnikateľské subjekty v oblasti ostatných spoločenských, sociálnych a osobných služieb v okrese Banská Bystrica k júnu 2009

Názov	Sídlo	HL OKEČ - hlavná činnosť	Kat. prac.
Štátna opera	Banská Bystrica	92320- Činnosti kultúrnych a umeleckých zariadení	200-249
Vojenské športové centrum DUKLA B. Bystrica	Banská Bystrica	92620- Ostatné športové činnosti	200-249
Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky	Banská Bystrica	92530- Činnosti botanických a zoologických záhrad a prírodných rezervácií	50-99
Záhradnícke a rekreačné služby mesta	Banská Bystrica	92720- Ostatné rekreačné činnosti i. n.	50-99
ŠTÁTNA VEDECKÁ KNIŽNICA V B. BYSTRICI	Banská Bystrica	92510- Činnosti knižníc a archívov	50-99
Múzeum Slovenského národného povstania	Banská Bystrica	92520- Činnosti múzeí a pamiatková starostlivosť	25-49
DETOX s.r.o.	Banská Bystrica	90020- Zber a zneškodňovanie iných odpadov	25-49

Podrobná v tom čase aktuálna charakteristika jednotlivých sektorov a komponentov výroby, ako aj významnejších podnikov je uvedená v Prieskumoch a rozboroch pre ÚPN mesta Banská Bystrica (marec 2005).

B.7.4.1.3. Priestorové možnosti rozvoja hospodárskeho potenciálu v meste Banská Bystrica a jeho záujmovom území

V rámci záujmového územia možno podľa územných obvodov rozlíšiť nasledovné, viac či menej kompaktné priemyselné zóny:

1. Smrečina – ČM I Banská Bystrica, UO 13

Celá táto zóna bola tvorená najstarším, najväčším a najvýznamnejším podnikom v rámci mesta – Smrečina (cca 40 ha). Zóna je zavlečkovaná a dopravne dobre prístupná. Zo severu ju ohraničuje hlavná železničná stanica a z juhu rieka Hron.

V máji 2003 sa vlastníkom stala bratislavská spoločnosť SK INVEST, a.s., ktorá okrem drevospracujúceho priemyslu podniká aj vo farmaceutickom a stavebnom priemysle, zaoberá sa aj realitami, cestovným ruchom a poradenstvom. V súčasnosti v areáli Smrečiny pôsobí aj úspešná proexportná firma Doka Drevo, spol. s r.o., zameraná na drevospracujúci priemysel. V budúcnosti ďalší priestorový rozvoj možný nie je, zmeny sa môžu realizovať len v rámci modernizácie a intenzifikácie súčasných plôch.

ÚPN mesta počíta v návrhovom období do roku 2025 so zachovaním tejto priemyselnej zóny, po tomto roku už ale navrhuje postupnú premenu celej zóny (vzhľadom na jej blízkosť k historickému centru mesta) na polyfunkčnú zónu občianskeho vybavenia a sociálnej infraštruktúry s predpokladom vytvorenia špecializovaného výstavného centra zameraného na drevársku výrobu.

2. Majer – ČM VII Majer, UO 10

Táto zóna sa bezprostredne napája na predchádzajúcu v jej východnom okraji. Na rozdiel od nej je však tvorená prevažne malými areálmi nadmestského i komunálneho priemyslu, drobnými výrobnými prevádzkami, často charakteru výrobných služieb, ďalej tu sú veľkoobchodné a skladové prevádzky, areály špecializovaných zariadení dopravy a stavebných firiem, doplnené administratívnymi priestormi. Spolu zaberajú výmeru okolo 35 ha. Ide tu o priemyselno-obslužnú zónu s doplnkovou obytnou funkciou.

Najvýznamnejšími podnikmi v tomto priestore sú Cestné stavby, a.s., Plynstav, spol. s r.o., Zberne surovín, a.s., Kohaflex, s.r.o., ALU KOVO-ŠPECIÁL, spol. s r.o., Stavomontáže BB, spol. s r.o., Tlačiareň Brummer & Brummer, spol. s r.o., KNK, spol. s r.o., IPS Partner, spol. s r.o., OTIS výťahy, spol. s r.o., UNMAT BB spol. s r.o. a iné. Zóna sa nachádza v okrajovej polohe mesta, na pravom brehu rieky Hron. Je napojená na všetky inžinierske siete a má dobrú dopravnú polohu.

Vo východnej časti zóny navrhuje ÚPN mesta v súlade s doterajšími koncepciami rozvoja mesta doplnenie územia novými polyfunkčnými plochami (výrobno-skladové a vybavenostné funkcie) v rámci priemyselného parku Majer – Šalková. U jestvujúcich plôch a zariadení výroby a výrobných služieb počíta s ich postupným obmedzovaním rovnako v prospech polyfunkčných plôch (výrobno-skladových a vybavenostných funkcií), aby sa tak v tomto priestore vytvorila kompaktná funkčne jednotná plocha. V južnej časti zóny navrhuje využitie časti jestvujúcich plôch výroby (pozdĺž toku Hrona) na rozšírenie plôch rekreácie a športu.

3. Uhlisko – ČM I Banská Bystrica, UO 12

Ide o plošne malú, ale zato kompaktnú zónu, ktorá tvorí východný cíp obdĺžnikového tvaru v časti Uhlisko, ktorá plní výlučne funkciu bývania. Rozkladá sa na ľavom brehu rieky Hron, zaberá rozlohu cca 14 ha. Dopravne je sprístupnená cez Srnkovú ulicu, železnične napojená nie je.

Nachádza sa tu niekoľko menších areálov mesto-obslužného, nevýrobného a dopravného charakteru, ako napr.: Lesy SR, š.p., PUFEKO, spol. s r.o., Icko-Onyx, spol. s r.o., (odvoz odpadov), Milan Smädo – MIS - údržba ciest a komunikácií, Icko, s.r.o., (požičovňa stav. strojov), PROGRES - HL, spol. s r.o., Autoopravovne MV SR.

Ďalší priestorový rozvoj zóny je vzhľadom na prírodné a v budúcnosti aj technické limity (navrhovaná trasa vonkajšieho dopravného okruhu) nemožný. ÚPN mesta, vzhľadom na vyššie uvedené, ako aj vzhľadom na pomernú priestorovú izolovanosť zóny počíta s jej zachovaním prevažne v podobe polyfunkčnej zóny občianskeho vybavenia a sociálnej infraštruktúry, len v jej západnej a východnej časti počíta aj s plochami dopravných zariadení.

4. Mesto – východ - ČM I Banská Bystrica, UO 09

Táto zóna sa rozprestiera v priemyselne využívanej východnej časti mesta o výmere do 50 ha. Celá sa nachádza v ostrom oblúku, ktorý vytvára železničná trať smerujúca zo severu do Banskej Bystrice. Ide o funkčne veľmi pestrú zónu na Stavebnej a Jegorovovej ulici, spolu s Partizánskou cestou.

Nachádza sa tu významný podnik – Tlačiarne BB, spol. s r.o. Odvetvie energetiky tu je zastúpená areálom SSE, a.s., vodohospodárstvo Ss.vodárenskou spoločnosťou, a.s., Rôzne služby automobilového priemyslu predstavuje Lion Car – Peugeot, spol. s r.o., B.I.S., spol. s r.o., Autosklo – Europ, spol. s r.o. a iné. Stavebná výroba tu je zastúpená firmou Stavomontáže, spol. s r.o. a ELBA BETÓN STAV, spol. s r.o. Z ďalších firiem spomenieme IVP Ivanič (elektroinštalácia), KLIMA KOMPLET, spol. s r.o. (chladiace zariadenia), Interčerpadlo BB, spol. s r.o., P.K.H Company, spol. s r.o., Kovovýroba plus, spol. s r.o., ROTEKO, spol. s r.o., (zneškodňovanie nebezpečných odpadov), BB AQEX, spol. s r.o. (výroba a montáž plastických bazénov), KONE, spol. s r.o. (výťahy), VHML, spol. s r.o. (vysokozdvížne vozíky) a iné.

Aj v tomto prípade počíta ÚPN mesta s postupnou zásadnou premenou najmä západnej časti zóny (medzi Partizánskou cestou a Stavebnou ul.), kde dopĺňa jestvujúce enklávy plôch občianskeho vybavenia, resp. vytvára nové plochy. Zároveň tu výhľadovo uvažuje s novým verejne dostupným mestským parkom ako protipólom dnešného parku pri múzeu SNP a s Triedou SNP ako ich zelenou spojnicou / zelenou osou. Vo výhľade po r. 2025 ďalej uvažuje s premenou východnej časti zóny na nové celomestské centrum občianskeho vybavenia – centrum Východ. V polohe polyfunkčnej zóny občianskeho vybavenia a sociálnej infraštruktúry zostanú potom len tri lokality – východná, severovýchodná a severná, situované pri železničnej trati č. 172.

5. Senica – ČM XIII Senica, UO 36

UO Senica sa skladá z dvoch krajinársky úplne odlišných, plošne približne rovnakých častí. Severná polovica je prírodného charakteru, rozprestierajú sa tam lúky, lesy a pasienky. Druhá, južná polovica je husto zastavaná priemyselnými objektmi. Ide o objekty na Partizánskej a Cementárskej ceste a Ulici Na Hrbe s celkovou výmerou viac ako 50 ha.

Rozprestiera sa tu druhý najrozsiahljší priemyselný areál v meste – areál bývalej Stredoslovenskej cementárne. V roku 1999 došlo k odkúpeniu spoločnosťou Holcim (Slovensko), a.s., a výroba sa k 1.1.2002 zastavila. Lomy v Selciach aj v Kostiviarskej boli predané alebo prenajaté. V rámci predošlej funkcie dnes v areáli prebieha iba mletie a balenie dovezeného slinku v obmedzenom rozsahu. V súčasnosti je areál v rozsiahlej rekonštrukcii a jednotlivé budovy sú v prenájme (cca 15 firiem). Medzi ďalšie významnejšie podniky tejto zóny patrí SAD BBDS, a.s., Regionálna správa ciest, a.s., Kurta (predaj a servis hydraulických rúk), VARIA Banská Bystrica, spol. s r.o., Phoenix Zeppelin, spol. s r.o. (predaj stavebných strojov a generátorov), STAVTIP, spol. s r.o. a iné.

Výrobný potenciál zóny je značný, čo zohľadňuje aj ÚPN mesta keď počíta s intenzifikáciou, obsahovou reštrukturalizáciou a modernizáciou areálu bývalej Stredoslovenskej cementárne (HOLCIM, a.s.), ako aj severne ležiaceho menšieho areálu logistiky a skladov. Výrobné plochy tejto zóny dopĺňa návrhom menšieho samostatného areálu severovýchodne od priestoru bývalej Stredoslovenskej cementárne.

6. Šalková – ČM XV Šalková, UO 35

Priemyselná činnosť v tomto územnom obvode je v súčasnosti zastúpená Skládkou komunálneho odpadu v jeho severnej časti obkolesená lesmi.

ÚPN mesta v súlade s doterajšími schválenými koncepciami rozvoja mesta počíta v tomto priestore s významným rozvojom, a to výstavbou väčšieho priemyselného (prípadne technologického) parku Majer – Šalková.

7. Stará Radvaň – ČM IX Radvaň, UO 17

Ide o plošne najmenší územný obvod v Banskej Bystrici (okolo 8 ha). Jeho centrom prechádza hlavná železnica č.70, nachádza sa tu aj osobná železničná stanica Radvaň.

Najdominantnejším areálom tu je tepláreň spoločnosti EMG, spol. s r.o. (súčasť Energie Steiermark). Areály ďalších podnikov plnia skladovo – obchodnú funkciu. Sú to: IBM Stavivo, s.r.o., JUBA, spol. s r.o., SSL, š.p., ALFEX, a.s., a zberňa triedeného odpadu.

Vzhľadom na existujúce bariéry v jeho okolí (rieka Hron, prudký svah, les), zóna nemá žiadne možnosti ďalšieho priestorového rozvoja, a preto v nej ÚPN mesta počíta len so zachovaním súčasných funkcií a areálov.

8. Kráľová – ČM V Kráľová, UO 18

Ide o veľkú a koncentráciu priemyselných prevádzok najhustejšiu zónu v celom riešenom území. Jej okrajová poloha na juhu mesta ju predurčuje k ďalšiemu rozvoju a tvorí súčasť južnej rastovej osi mestskej aglomerácie. Európska cesta E77 na Zvolen ju rozdeľuje na dve časti. Jej pravá časť, ležiaca medzi spomínanou cestou a riekou Hron je súvisle zastavaná, bez voľných plôch. Nachádza

sa tu čo do počtu väčšina priemyselných areálov, ktoré plnia prevažne službové, predajné a skladové funkcie. Ich celková výmera sa blíži k 50 ha. Dosť odlišnú štruktúru má druhá časť zóny, ležiaca medzi cestou E77 a Sládkovičovou ulicou, kde prevládajú plošne rozsiahle výrobné areály s dobrými možnosťami priestorového rozvoja vzhľadom na dostatok nezastavaných plôch. V značnej miere sa už tieto plochy začali využívať prevažne veľkými obchodnými spoločnosťami (TESCO, BAUMAX, NAY,...)

Medzi najvýznamnejšie výrobné priemyselné podniky tejto zóny patria najmä Banskobystrický pivovar, a.s., Radoma, spol. s r.o. a elektrotechnické nástupnícke firmy po bývalom ZVT. Z veľkého množstva ďalších podnikov je možné spomenúť Vojenský opravárenský podnik Trenčín, a.s. prevádzkareň Banská a SPAEZ, spol. s r.o. Najzastúpenejším odvetvím tu je automobilový priemysel. Nachádza sa tu veľké množstvo predajní a servisov, ako napr. AUTO-team, spol. s r.o., Autobazár Darex, Slov motor, spol. s r.o., Pro Auto, spol. s r.o., Euromotor, spol. s r.o., BB RENT, spol. s r.o., TEMPUS AWT Bawaria, spol. s r.o., Elit Slovakia, spol. s r.o., Autoservis Hron, spol. s r.o., Autonovo, a.s., Mercedes-Kia, Peugeot-Citroën, Pneuservis, STK a iné. Stavebné firmy tu zastupuje spoločnosť Betonáreň Banská Bystrica Holcim (Slovensko), a.s., Doprastav, a.s., Agrostav, a.s., Novstav – Ing. Pavol Hraško, Terranova, spol. s r.o., BEK BAUSTOFFE SLOVAKIA, spol. s r.o., Lorencic, spol. s r.o., Stavebniny Primax, spol. s r.o., STAVIVÁ-Garaj, spol. s r.o. a iné. Z množstva skladových areálov je možné spomenúť TERAPO - UHOĽNÉ SKLADY, spol. s r.o., RONY MD, spol. s r.o., Prima Zdroj, a.s., TWD – predajňa Banská Bystrica, Ján Volf – prevádzka Banská Bystrica, SSE, a.s., a iné. Areál tu má aj najväčší slovenský autodopravca STD Donivo, a.s. Z iných odvetví je možné spomenúť ALFA BIO, spol. s r.o., COLORLAK SK, spol. s r.o., KOVONA – BB, spol. s r.o. Kovotrada, spol. s r.o. Koberce Trend, spol. s r.o. Eurobal, spol. s r.o. - prevádzka Banská Bystrica, Roco Slovakia, spol. s r.o. ACCOM Slovakia, spol. s r.o. a iné.

Napriek skutočnosti, že zóna má značné vnútro priestorové možnosti rozvoja a má dobrú dopravnú prístupnosť, nepočíta ÚPN mesta s jej ďalším rozvojom v súčasnej podobe, ale navrhuje výrobnú funkciu v nej nerozširovať, jestvujúce plochy a zariadenia výroby a výrobných služieb postupne obmedzovať v prospech plôch občianskeho vybavenia a nezastavané plochy využiť výhradne na lokalizáciu nových zariadení občianskeho vybavenia.

9. Slovenka – ČM I Banská Bystrica, UO 03

Táto zóna pozostáva s 2 priestorovo izolovaných areálov. Jeden bol tvorený podnikmi Slovenka, a.s. (v konkurze od r. 2005) a SLOVENKA - Silver, spol. s r.o. (od r. 2007) s výmerou cca 5 ha, ktoré zanikli. Druhý areál, na ulici Medený Hámor s približne rovnakou výmerou, je zhlukom viacerých menších firiem.

V areáli na ul. Medený Hámor dominuje stavebná výroba, obslužno-dopravné prevádzky a obchodná činnosť, je obkolesený hustou sieťou cestných komunikácií. Najvýznamnejším podnikom tu je stavebná firma Mijas, spol. s r.o., ďalej tu sídlia dopravno-obslužné firmy A.R.S., spol. s r.o., Ing. Ivan Slezák - Autodoprava, ako aj KVEST, spol. s r.o. a GEODIS SLOVAKIA, spol. s r.o.

ÚPN mesta počíta v prípade tejto výrobnéj zónys jej úplnou premenou na plochy občianskeho vybavenia a sociálnej infraštruktúry.

*

V rámci záujmového územia sa nachádzajú nasledovné výrobné zóny:

10. Harmanec

Zóna pretiahnutého tvaru v pomerne úzkej doline potoka Bystrica sa nachádza v katastrálnom území obce Harmanec. Nachádzajú sa v nej podniky nadregionálneho významu v oblasti papierenského a polygrafického priemyslu. Cesta 1. triedy E77 ju rozdeľuje na 2 časti, pričom jej významnejšia južná časť je aj zavlečovaná.

V južnej časti zóny sa rozprestiera významný papierenský podnik SHP Harmanec ,a.s., v severnej časti podnik VKÚ, a.s. Medzi nimi sa nachádza malý areál bývania a služieb. Podniky zaberajú plochu cca 14 ha, ďalší priestorový rozvoj limituje geomorfológia terénu v lokalite.

11. Slovenská Ľupča

Zóna leží v katastrálnom území obce Slovenská Ľupča, v blízkosti hraníc mesta Banská Bystrica. Má vhodnú polohu a aj vďaka zavlečkovaniu je dobre dopravne prístupná.

Tomuto priestoru dominujú najmä 2 podniky chemického a farmaceutického priemyslu: Biotika, a.s. a Evonik Fermas, spol. s r.o., ktoré vytvárajú jednu súvislú a rozsiahlu zónu. Na východ od nich sa nachádzajú areály týchto podnikov: Vimar, spol. s r.o., Raven, spol. s r.o., piliarska výroba, ako aj skladové priestory CO. Spolu zaberajú výmeru cca 110 ha. Mimo týchto areálov sa v izolovanej polohe v doline Ľupčice nachádza strojársky podnik Vyhys, spol. s r.o. (v súčasnosti v konkurze).

Zóna je po každej stránke veľmi perspektívna, a to najmä v súvislosti s perspektívnym spojením s navrhovaným priemyselným parkom Majer – Šalková na území Banskej Bystrice. Má plošné rezervy ako vo vnútri, tak aj v okolí. Nachádza sa v území uvažovanom v ÚPN VÚC BBSK, ako aj v ÚPN obce pre výstavbu ďalších výrobných prevádzok. V minulosti bol rozvoj územia otázný z hľadiska negatívneho vplyvu na okolité životné prostredie, v súčasnosti sa však situácia neustále zlepšuje.

12. Vlkanová

Táto zóna leží v katastrálnom území obce Vlkanová. Má vhodnú polohu, hlavne z hľadiska dopravnej prístupnosti (zavlečkovanie). Zaberá plochu okolo 40 ha.

Jadrom celého priestoru je areál bývalého ZŤS, na území ktorého sa po zmene výrobného programu etablovali viaceré firmy strojárského charakteru ako napr.: Küster - automobilová technika, spol. s r.o., Witzenmann Slovakia, spol. s r.o., SKK Group IZOPAN, spol. s r.o., ako aj Galvanokov, spol. s r.o. Rožňava (prevádzka Vlkanová) a Atak, spol. s r.o. Na druhej strane železničnej trate, ktorá zónu pretína, je veľký areál Thyssen-Krupp Ferostav, spol. s r.o., KK Company, spol. s r.o. a Coca Cola, a.s.

Zóna je perspektívna, má cestné aj železničné napojenie, v budúcnosti by sa mala plošne rozrastať juhovýchodným smerom. Zároveň však má aj veľké rezervy vo využívaní a modernizácii plošne rozsiahlych a v minulosti úspešných podnikov strojárského a stavebného priemyslu.

*

Ostatné podniky priemyselnej výroby, stavebníctva a skladového hospodárstva na území mesta majú areály navzájom priestorovo izolované. Menšia zóna s dopravnou a vybavenostnou funkciou je aj severne od časti mesta VI Kremnička. Nachádza sa tu Trolejbusové depo MHD, ako aj skladový areál Slovak Telecom, a.s. Ďalšie firmy, ktoré tu majú svoje prevádzky, sú firma na výrobu stavebnej chémie STACHEMA, Autocentrum T.B.P., spol. s r.o. a PREDOS-BB, spol. s r.o. – predaj a servis záhradnej a lesnej techniky.

Izolované areály sú aj v ČM XVI Uľanka – areál piliarskej výroby a 2 areály s dopravnoskladovou funkciou, ČM XII Sásová – skladový areál Roháčovo, ČM I Banská Bystrica - UO Uhlisko atď.

ÚPN mesta navrhuje postupnú premenu takmer všetkých týchto a ďalších menších území z výrobných funkcií na funkcie výrobo-obslužné, prípadne funkcie občianskeho vybavenia alebo aj bývania.

S novými výrobo-obslužnými plochami (okrem plôch uvažovaných v rámci väčších výrobných a výrobo-obslužných zón) počíta ÚPN mesta len v priestoroch súčasných nevyužívaných (alebo nedostatočne využívaných) areálov bývalých PD (Podlavice, Skubín).

Regionálna koncepcia priemyselných parkov

Koncepcia mala za úlohu navrhnúť vhodné lokality na založenie priemyselných parkov. Celkovo bolo vybraných 13 lokalít, ktoré majú územno-technické, socio-ekonomické a krajinno-ekologické predpoklady na založenie priemyselných parkov na skúmaných plochách.

Regionálna koncepcia priemyselných parkov je koncepčným ponukovým projektom pre potenciálnych zahraničných a domácich investorov, ktorí prejavia záujem investovať v regióne Pohronia. Koncepcia je základným územno-technickým podkladom na koordináciu prípravy a založenie konkrétneho priemyselného parku v rámci navrhovaných lokalít.

Nadväzný postup založenia priemyselných parkov v navrhovaných lokalitách bude v spolupráci so zainteresovanými mestami a konkrétnymi investormi, v súlade so zákonom č. 93/2001 Z.z. o podpore na zriadenie priemyselných parkov a o doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z.z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov.

Uvedená koncepcia uvažuje na území mesta Banská Bystrica a v jeho záujmovom území s nasledovnými potenciálnymi lokalitami pre založenie priemyselného parku:

a) Majer – Šalková

Tento priestor je lokalizovaný v časti mesta XV Šalková a je súčasťou východnej rozvojovej osi mesta Banská Bystrica. Priestor je napojený na už existujúce výrobné zóny v ČM VII Majer a ČM XIII Senica. Celková výmera nového priemyselného parku predstavuje plochu do 90 ha.

V súčasnosti územne pripravovaná časť priemyselného parku má rozlohu cca 36 ha, podľa posledných údajov z konca roku 2009 má o pozemky v parku záujem 6 firiem, z toho 2 zahraničné, na celkovej ploche cca 7,7 ha. Územné rozhodnutie na 1. časť priemyselného parku je vydané a právoplatné.

b) Badín - Sielnica

Tento priestor je súčasťou navrhovanej južnej rozvojovej osi mesta, avšak už mimo jeho územia v katastroch obcí Badín a Sielnica. Na východe je ohraničený cestou I/66, na západe plochou lesov, na severe súčasným PD Badín a na juhu obcou Sielnica. Jeho celková potenciálna výmera je viac ako 200 ha. Strategický význam priestoru je znásobený bezprostrednou blízkosťou letiska Sliač, možnou nevýhodou je však komplikované napojenie na železničnú dopravu.

B.7.4.1.4. Trendy rozvoja hospodárskeho potenciálu v okrese Banská Bystrica

Udalosti v roku 1989 prispeli k celkovému útlmu priemyselnej výroby a mnohé podniky ešte aj dnes prechádzajú procesom transformácie. Snažia sa racionalizovať výrobný proces, znižovať počet zamestnancov alebo obmedzovať objem produkcie. Útlm je ešte stále badateľný predovšetkým v elektrotechnickom, drevárskom a textilnom priemysle, stavebná výroba je po predchádzajúcom silnom oživení znovu v útlme. V strojárskom priemysle dochádza k racionalizácii a podniky sa začínajú etablovať predovšetkým ako subdodávatelia na zahraničných trhoch. Papierenský priemysel úspešne zvládol proces transformácie, racionalizuje výrobu a modernizuje výrobné technológie.

Hlavné možnosti rozvoja spočívajú v nasledovných bodoch¹⁸:

- ekonomickej stabilizácii súčasných nosných podnikov hlavných priemyselných odvetví v území (nájdením nových výrobných programov a trhov ako aj oživením pôvodnej výroby),
- pokračovaní transformácii vlastníckych vzťahov,
- efektívnom využití existujúcich areálov,
- rozvoji výrobných a stavebných firiem s menším počtom pracovníkov, ktoré sú adaptabilnejšie v podmienkach trhového hospodárstva,
- rozvoji priemyselných odvetví nenáročných na energetické vstupy a suroviny (polygrafický priemysel a pod.),

¹⁸ Podľa PHSR mesta Banská Bystrica roky 2007-2013 by sa ekonomika mesta mala v budúcnosti opierať o tri piliere, a to:

- trvalé a udržateľné využitie prírodného, historického a kultúrneho bohatstva,
- informačné technológie a znalostnú ekonomiku,
- vhodnú infraštruktúru, dostupnosť a podnikateľské prostredie.

- dostatku kvalifikovaných pracovných síl v meste Banská Bystrica ako aj v jeho spádovom území v tradičných priemyselných odvetviach (najmä drevospracujúci, chemický, papierenský),
- udržaní pomerne nízkej miery nezamestnanosti v meste ale i bližšom okolí,
- výhodnej dopravnej polohy mesta, ktoré sa nachádza v strategickej polohe v strede Slovenska,
- rozvoji nevýrobných činností, napr. obchodných, služieb a výstavníctva v spojení s rozvojom skladového hospodárstva.

Úrad Banskobystrického samosprávneho kraja má v súčasnom období rozpracované projekty pre šesť hlavných rozvojových oblastí, z ktorých viacero sa týka aj mesta Banská Bystrica a jeho záujmového územia. Ide o nasledovné odvetvia:

- rozvoj elektrotechnického priemyslu a informačných technológií,
- rozvoj strojárkej výroby s dôrazom na výrobky vyššej pridanej hodnoty,
- rozvoj drevospracujúceho priemyslu s cieľom zhodnocovania drevnej suroviny,
- rozvoj cestovného ruchu s dôrazom na dobudovanie kvalitných ubytovacích a reštauračných zariadení,
- podpora rozvoja poľnohospodárskej prvovýroby a spracovateľských kapacít potravinárskeho priemyslu (s dôrazom na trvalo-udržateľný rozvoj vidieka),
- podpora budovania zariadení pre využitie netradičných zdrojov energie.

Vo všeobecnosti platí zásada postupného vymiestňovania funkčne nevhodných a hygienicky škodlivých výrobných prevádzok od obytných zón a zón mestského vybavenia. Tak tomu je aj v prípade Banskej Bystrice.

V budúcnosti je naopak možné očakávať zmeny v lokalizácii výrobných podnikov vyvolané najmä vývojom nových technológií, automatizáciou výrobných procesov, zavádzaním hermetizovaných prevádzok a pod., čo umožní ich umiestňovanie priamo v územiach zdrojov pracovných síl – obytných územiach mesta.

Dlhodobý vývoj priemyselnej výroby a stavebníctva viedol k postupnému vytvoreniu značného potenciálu týchto odvetví v meste. Aj keď procesom transformácie hospodárstva došlo v nedávnej minulosti k určitému úpadku tak priemyselnej ako aj stavebnej činnosti, môžeme v budúcnosti predpokladať ich ďalší rozvoj.

Tak ako sa budú znovu zlepšovať makroekonomické ukazovatele, mala by sa postupne zlepšovať aj situácia v priemysle. Oživením môže byť príchod nových investorov do územia (aj v dôsledku zlepšenej dopravnej dostupnosti), ktorí vytvoria nové pracovné miesta a veľa súčasných podnikov v nich nájde potenciálnych partnerov. Spolu tak budú mať väčšie šance presadiť sa v konkurenčnom boji ako na domácom, tak aj na zahraničnom trhu.

V najbližšom období však existujúce priemyselné subjekty na území mesta Banská Bystrica nepočítajú s výrazným zvyšovaním pracovných príležitostí napriek predpokladanému znovuoživeniu ekonomiky. Prípadné mierne zvyšovanie produkcie by malo byť pokryté lepšou organizáciou a produktivitou práce.

Bude potrebné efektívne využiť existujúce výrobné areály (a to aj na nevýrobné funkcie), ktoré je potrebné rekonštruovať, modernizovať, aby nedochádzalo ku chátraniu objektov.

Rekonštrukcie už prebiehajú v plošne rozsiahlych areáloch, ktoré zmenili alebo v dohľadnej dobe zmenia majiteľa aj funkcie (bývalá Stredoslovenská cementáreň, Doprastav na Zvolenskej ceste a pod.). Veľké priestorové rezervy po úpadku poľnohospodárstva predstavujú aj areály bývalých JRD či PD, ktoré bez rekonštrukcie predstavujú v krajine výrazne rušivý prvok. Väčšie priestorové možnosti rozvoja poskytujú aj plochy nepoužívaných lomov stavebných materiálov, s ktorými ÚPN mesta počíta v návrhovom období najmä na športovo-rekreačné účely. Po r. 2025 (vo výhľade) počíta ÚPN mesta na rozvoj mestotvorných funkcií najmä s bývalým lomom v Kostiviarskej.

B.7.4.2. Poľnohospodárstvo

B.7.4.2.1. Poľnohospodárska pôda

V rámci druhovej diferenciacie poľnohospodárskej pôdy SR sa územie mesta Banská Bystrica radí najmä do typologicko-produkčnej podoblasti – kotliny stredne vysokého stupňa, menšia časť do podoblasti – kotliny vysoko položeného stupňa. Z hľadiska produkčného potenciálu pôd sa v celoslovenských podmienkach radí medzi málo produkčné územia.

Podľa zrnitosti a zloženia pôdy v k.ú. Banská Bystrica sú zastúpené najmä tieto pôdne jednotky: fluvizeme typické, typické karbonátové, kambizeme typické na minerálne bohatých zvetralinách flyša, kambizeme luvizemné, kambizeme pseudoglejové, kambizeme na flyši a na ostatných substrátoch. Okrem toho sú zastúpené rendziny typické a rendziny kambizemné na vápencoch a dolomitoch.

Druhy pozemkov a ich percentuálne zastúpenia na území mesta sú nasledovné:

Tab. B.7.4.2.1-1 Druhy pozemkov a ich percentuálne zastúpenie

Druh pozemku	Výmera v ha	% -ný podiel	
		z poľnoh. pôdy	z celkovej výmery
orná pôda	904,97	25,7	
záhrada	349,00	9,9	
ovocný sad	4,56	0,1	
trvalý trávny porast	2264,75	64,3	
poľnoh. pôda	3 523,28	100,00	34,1
lesný pozemok	4620,09		44,7
vodná plocha	136,78		1,3
zastavaná plocha	1333,51		12,9
ostatná plocha	723,17		7,0
celková výmera	10 336,83		100,00

Zdroj: Správa katastra nehnuteľností, Banská Bystrica

V rámci poľnohospodárskej pôdy je prevládajúcim druhom pozemku trvalý trávny porast, ktorý zaberá 2 264,75 ha, čo predstavuje 64,3 % z výmery PP. Orná pôda tvorí 904,97 ha, čo je podiel cca 25,7 %. Z ostatných druhov pozemkov záhrady tvoria takmer 350 ha výmery riešeného územia a ovocné sady viac ako 4,5 ha. Podiel poľnohospodárskej pôdy z celkovej výmery plôch riešeného územia Banská Bystrica je iba 34,1 %.

Podľa regionalizácie SR sa územie mesta Banská Bystrica z hľadiska využívania poľnohospodárskej krajiny radí do kategórie typu krajiny s prevahou trvalých trávnych porastov, s veľmi malou intenzitou poľnohospodárskej výroby, okrsku s malým podielom zemiakov a so stredne veľkým chovom hovädzieho dobytku.

Prioritou poľnohospodárskych subjektov v podhorskej oblasti záujmového územia je zameriavať sa na obhospodarovanie lúk a pasienkov a s nimi súvisiace činnosti.

Najvýznamnejšími subjektmi hospodáriacimi na poľnohospodárskych pôdach v riešenom a záujmovom území sú Agrodubník, a.s. Banská Bystrica, PD Podlavice v Banskej Bystrici, Agronemce, a. s. Nemce, Roľnícke družstvo Selce a PD Poniky, ktoré sa orientujú na klasický intenzívny chov hovädzieho dobytku a extenzívny chov oviec. Zameriavajú sa najmä na pestovanie silážnej kukurice, obilnín, v menšej miere viacročných krmovín a repky olejnej.

Podľa Agroregistra Ministerstva pôdohospodárstva SR, ktorý má obsahovať kompletný adresár rezortných organizácií, pôsobia v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby (a.s., s.r.o.) nasledujúce organizácie so sídlom v Banskej Bystrici:

- [Agrodubník, a.s.](#) (hovädzí dobytok a produkty z jeho chovu, obilniny)
- [AR-PI, k.s.](#)
- Bendík, spol. s r.o.

- [Borioca, spol. s r.o.](#) (veľkoobchod s ovocím a zeleninou)
- [Forester, s.r.o. \(najmä lesohospodárske práce\)](#)
- FREE LAND, spol. s r.o.
- KTW AGRO, spol. s r.o.
- [Lanor, spol. s r.o.](#)
- PM Zbrojníky, a.s.
- PONY spol. s r.o. (agroturistická farma Suchý vrch – jazda na koňoch)
- [Sphere, spol. s r.o.](#)
- Venus, spol. s r.o.
- Wolverine Slovakia, spol. s r.o.

V obciach záujmového územia Banskej Bystrice majú podľa agroregistra sídla tieto organizácie poľnohospodárskej prvovýroby:

- Badín: PD v Badíne
- Dolná a Horná Mičiná: Agrodružstvo Mičiná,
- Dolný Harmanec: SK FORESTRY, s.r.o.,
- Kynceľová: [Ročiak, s.r.o.](#),
- Malachov: Ageso, s.r.o.,
- Nemce: [Agronemce, a.s.](#),
- Selce: Roľnícke družstvo Selce, [Barančia, s.r.o.](#)
- Slovenská Ľupča: Roľnícke družstvo „Hron“
- Vlkanová: Pozemkové družstvo
- Agrokooperativa, spol. s r.o. (rastlinná a živočíšna výroba)
- J.D.V. spol. s r.o. Horné Pršany (poľnohospodárstvo a lesníctvo)

B.7.4.2.2. Poľnohospodárska výroba

B.7.4.2.2.1. Rastlinná produkcia

Severná časť riešeného územia je zaradené do lúčno-pasienkarskej oblasti s dvoma produkčnými podoblastami: zemiakársko-pasienkársko-lúčnou a jačmenno-pšenično-lúčno-pasienkarskou. Oblasť je charakterizovaná takmer 30 %-ným zastúpením zemiakov a vyše 40 %-ami lúk s menším podielom obilnín.

Malá časť v juhovýchodnej časti riešeného územia, klimaticky miernejšia, patrí do pšeničnej oblasti, podoblasti jačmenno-lúčno-pasienkársko-pšeničnej. Je charakterizovaná cca 28 %-ným podielom pšenice a zhruba rovnakým zastúpením (17 %) pšenice a nešpecifikovaných lúčnych porastov.

Zo štruktúry osevných plôch tvorila r. 2003 najväčšie percento kukurica na siláž (316,6 ha). Obilniny sa pestovali na výmere 230,2 ha. Z nich boli najviac zastúpené pšenica, jačmeň a raž. Ide o stredne produkčné plodiny s výnosnosťou na hektár od 2,32 do 3,62 t.

Pre oblasť je typické intenzívne využívanie trvalých trávnych porastov, ktorých výmera je 4.082,2 ha s výnosom od 1 do 1,54 t/ha. Okrem toho sú v menšej miere zastúpené viacročné krmoviny a repka olejná. Paradoxné je, že v zemiakarskej oblasti nie sú zastúpené plochy s pestovaním zemiakov.

Výmery a celková intenzita poľnohospodárskej výroby je ťažko kvantifikovateľná v dôsledku neustáleho vznikania a zanikania právnických subjektov zaoberajúcich sa touto aktivitou v dôsledku odbytových ťažkostí a ekonomiky pestovania.

Ekologickým hospodárením sa nezaobera žiadny subjekt.

Tab. B.7.4.2.2.1-1 Prehľad vybraných ukazovateľov rastlinnej výroby za rok 2009
(v ha ak nie je uvedené inak)

Názov subjektu	Užívaná výmera (ha)		Obilniny	Výnos (t/ha)	Silážn a kukurica	Výnos (t/ha)	Viac-ročné krmoviny	Výnos (t/ha)	Repka olejná	Výnos (t/ha)	TTP	Výnos (t/ha)
	orná pôda	TTP										
PD Podlavice	173,0	1 289,0	68,0	2,3	65,0	34,0	40,0	4,3	-	-	1 289,0	1,2
Agronemce, a.s.	98,0	351,0	40,0	3,5	28,0	43,0	20,0	13,0	10,0	2,1	351,0	2,8
Roľnícke družstvo, Selce	345,4	482,5	118,8	3,3	96,0	20,0	87,5	1,0	33,6	1,7	482,5	0,2
PD Poniky	79,2	88,7	41,0	4,0	38,2	40,0	-	-	-	-	88,7	3,5
Agrodubník, a.s.	136,0	319,9	35,1	4,6	27,6	20,2	13,0	5,7	20,9	1,1	183,6	1,6
PD Podlavice	173,0	1 289,0	68,0	2,3	65,0	34,0	40,0	4,3	-	-	1 289,0	1,2
Spolu	831,6	2 531,1	302,9		254,8		160,5		64,5		2 394,8	

Zdroj: Jednotlivé poľnohospodárske podniky, 2010

B.7.4.2.2.2. Živočíšna produkcia

Riešené územie nepatrí medzi poľnohospodársky významné oblasti, no i napriek tomu, poľnohospodárstvo v ňom plní významnú ekonomickú funkciu. Geomorfologické členenie týchto území, štruktúra agrokultúr a hlavne rozsiahle plochy plochy lúčno-trávných porastov predurčujú tieto územia pre chov hovädzieho dobytku a oviec.

Z hľadiska urbanistického je dôležitá lokalizácia účelových zariadení pre živočíšnu výrobu, v ktorých prebieha výrobný proces a ktoré priamo ovplyvňujú životné prostredie. Súčasná lokalizácia týchto areálov je výsledkom predchádzajúceho vývoja a mnohé svojou polohou, technickým stavom a zameraním nezodpovedá hygienickým a ekologickým potrebám.

Tab. B.7.4.2.2.2-1 Poľnohospodárske subjekty - údaje o živočíšnej výrobe

Názov subjektu	Počet HD v ks	z toho dojníc	Ročná dodávka mlieka v l	Ročná dojivosť na dojnicu v l	Odchované teľatá na 100 kráv	Počet oviec v ks	z toho bahníc	Odchované jahňatá na 100 bahníc
PD Podlavice	270	-	-	-	-	100	820	117
Agronemce, a.s.	300	140	-	-	106	-	-	-
Spolu	570	140	-	-	-	100	820	-

Zdroj: Jednotlivé poľnohospodárske podniky, 2010

Ostatné poľnohospodárske subjekty podľa získaných informácií neprevádzkujú na území mesta strediská živočíšnej výroby. Chovy ošípaných tu boli zrušené v roku 2002.

B.7.4.2.2.3. Poľnohospodárske služby

Systém poradenských služieb v rezorte pôdohospodárstva je budovaný v súlade s aktualizovanou koncepciou schválenou Ministerstvom pôdohospodárstva v marci 1999. V rámci neho vzniká v SR 22 poradenských centier, z ktorých pre územie Banskej Bystrice poskytuje poradenské a konzultačné služby Výskumný ústav pôdnej úrodnosti Banská Bystrica.

Poradenské služby pre poľnohospodárov poskytuje aj Výskumný ústav trávnych porastov a horského poľnohospodárstva Banská Bystrica.

Podľa Agroregistra Ministerstva pôdohospodárstva SR, ktorý má obsahovať kompletný adresár rezortných organizácií, pôsobia v záujmovom území Banskej Bystrice v oblasti poľnohospodárskych služieb (a.s., s.r.o. a iné právnické osoby) nasledujúce organizácie:

Služby pre rastlinnú výrobu

- [EKO-PLANT, s.r.o. Banská Bystrica](#)
- PESTICO BB, spol. s r.o. Badín
- Profi Garden, spol. s r.o. Banská Bystrica

- RKM, s.r.o. Banská Bystrica
- Slovenské biologické služby, a.s. Banská Bystrica
- TATRAPENZAK, spol. s r.o. Banská Bystrica
- Zapletal, Beerservice, spol. s r.o.

Služby pre živočíšnu výrobu

- Biotika, a.s. Slovenská Ľupča

Výroba krmív

- Fermas, spol. s r.o. Slovenská Ľupča
- Aditiva, spol. s r.o.

Ďalšie firmy v záujmovom území poskytujúce predovšetkým poľnohospodárske služby

- AGBM, a.s. Banská Bystrica,
- Agro Priechod, spol. s r.o. Priechod
- Agrokooperatíva, spol. s r.o. Banská Bystrica
- J.D.V. spol. s r.o. Horné Pršany
- W & V, spol. s r.o. Banská Bystrica

B.7.4.2.2.4. Hydromelioračné zariadenia

Podľa údajov Hydromeliorácií, š.p. Bratislava sú v záujmovom území mesta Banská Bystrica vybudované nasledovné hydromelioračné zariadenia v správe podniku Hydromeliorácie, š.p.:

- odvodňovací kanál II C (dĺžka 1,960 km, rok výst. 1969, v rámci stavby „Odvodnenie pozemkov Hronsek“),
- odvodňovací kanál (dĺžka 0,820 km, rok výst. 1959, v rámci stavby „Odvodnenie pozemkov Rakytovce“),
- odvodňovací kanál (dĺžka 0,090 km, rok výst. 1961, v rámci stavby „Odvodnenie pozemkov Iliáš“),
- odvodňovací kanál (dĺžka 0,978 km, rok výst. 1970, v rámci stavby „Odvodnenie pozemkov Šalková“),
- hnojivová závlaha Sásová (výmera cca 60 ha, do užívania daná r.1963),
- závlaha pozemkov Badín (výmera cca 200 ha, do užívania daná r.1990).

V záujmovom území sú vybudované aj detailné odvodnenia poľnohospodárskych pozemkov drenážnym systémom, ktoré sú vo vlastníctve subjektov hospodáriacich na poľnohospodárskej pôde. Odvodnenia na rozvojových plochách navrhovaných v ÚPN mesta¹⁹ sú znázornené v grafickej časti ÚPN mesta Banská Bystrica (Výkres č. 7c – Regulatívy a limity funkčného a priestorového využívania územia – Limity územia, Výkres č. 8 – Perspektívne použitie PP a LP na nepôdohospodárske účely).

B.7.4.2.2.5. Návrh rozvoja poľnohospodárskej výroby na území mesta

ÚPN mesta počíta (vzhľadom na význam a veľkosť mesta Banská Bystrica) v návrhovom období predovšetkým s postupným utlmovaním zostávajúcej poľnohospodárskej výroby na území mesta s tým, že v prvom rade dôjde k utlmeniu a zrušeniu živočíšnej výroby, okrem špecializovaných chovov (napr. kone).

Z hľadiska rastlinnej výroby počíta s obhospodarovaním pôdy zo stredísk v okrajových polohách mesta, resp. zo stredísk v záujmovom území.

S využitím súčasných areálov bývalých alebo jestvujúcich PD počíta na funkcie:

- výrobnou-obslužnou v rámci polyfunkčných zón

¹⁹ Podľa vyjadrenia Hydromeliorácie, š.p. ku konceptu ÚPN mesta Banská Bystrica zo dňa 6.7.2009 (list č. 4421-3/110/2008, 2083-2/110/2009)

- areál PD Podlavice,
- areál PD Skubín (do roku 2025 čiastočne, po roku 2025 celý areál),
- areál PD Šalková,
- občianskeho vybavenia a sociálnej infraštruktúry
 - stredisko v Kremničke,
- agroturizmu
 - areál v Iliashi (s ďalším rozšírením po roku 2025)
 - areál v lokalite Roveň v ČM III Jakub (vo výhľade po roku 2025),
 - areál Pod vysielacom v ČM IV Kostiviarska,
 - areál v lokalite Repkovská v ČM VI Kremnička,
 - areál v lokalite Pod vršky v ČM IX Radvaň,
 - areál v lokalite Mútno v ČM IX Radvaň.

B.7.4.3. Lesné hospodárstvo

B.7.4.3.1. Základné údaje o pozemkoch

Celková výmera plochy lesných porastov v riešenom území je 4.868 ha v lesnom hospodárskom celku (LHC) Banská Bystrica, Badín, Staré Hory, Slovenská Ľupča – časť Šalková.

Jednotlivé k.ú. sú zastúpené lesnými pozemkami nasledovne: k.ú. Banská Bystrica 9,1 % územia, Radvaň 35,8 %, Kostiviarska 3,9 %, Sásová 2,6 %, Uľanka 16,7 %, Kremnička 4,9 %, Podlavice 12,9 %, Horné Pršany 3 %, Senica 0,3 % a Šalková 10,8 %.

V systéme oblastného plánovania, ktorý slúži na vytýčenie cieľov a modelov hospodárenia a je východiskom pre podrobné plánovanie, je najviac zastúpená lesná oblasť (LO) Zvolenská kotlina (38 % územia), Veľká Fatra a Starohorské vrchy (30 %), Štiavnické a Kremnické vrchy (26 %) a Horehronské podolie (6 %).

Lesy vo vlastníctve mesta Banská Bystrica

Výmera lesov mesta Banská Bystrica v ploche lesných porastov predstavuje 7.181,19 ha. Katastrálna výmera plochy lesných pozemkov spolu aj s bezlesím a dočasne odlesnených pozemkov predstavuje 7.311,34 ha.

Zastúpenie jednotlivých katastrálnych území (k.ú.) je nasledovné: k.ú. Dolný Harmanec – plocha lesných porastov je 4.543,87 ha, k.ú. Harmanec – 330,12 ha, k.ú. Kordíky – 339,91 ha, k.ú. Banská Bystrica – 415,79 ha, k.ú. Podlavice – 498,43 ha, k.ú. Kostiviarska – 11,13 ha, k.ú. Riečka pri B. Bystrici – 142,24 ha, k.ú. Staré Hory – 349,57 ha a k.ú. Uľanka – 550,13 ha – spolu 7.181,19 ha.

B.7.4.3.2. **Vlastnícke a užívacie vzťahy**

Vlastnícke a užívacie vzťahy podľa druhu vlastníctva sú uvedené v nasledovnej tabuľke:

Tab. B.7.4.3.2-1 Vlastnícke a užívacie vzťahy k lesom v riešenom území

Údaj	Druh vlastníctva/užívania							
	Spolu	Neznáme	Štátne	Súkromné	Spoločné	Cirkev	PD	Obecné
Výmera porastovej pôdy	4 868	37,5	8,5	6,0	15,9	0,1	-	32,0
	4 868	-	51,7	1,8	11,6	-	1,7	33,2

Údaje sú k začiatku platnosti LHP. V prípade LHC Banská Bystrica a Badín je platnosť LHP na roky 1999-2008, v prípade LHC Slovenská Ľupča na roky 2000-2009 a v prípade LHC Staré Hory tiež na roky 1999-2008.

Lesy vo vlastníctve mesta Banská Bystrica

Lesy mesta B. Bystrica spravuje k tomuto účelu zriadená firma Mestské lesy Banská Bystrica, spol. s r.o.

B.7.4.3.3. Kategórie lesov²⁰

Lesy hospodárske (H)

Ich prvou funkciou je produkcia kvalitnej drevnej suroviny pri zabezpečení plnenia ostatných všeužitočných funkcií lesa. Lesy H tvoria 47,7 % výmery riešeného územia (2.322 ha). Lesy hospodárske sú aj predmetom dane z pozemkov ako jediná kategória v zmysle zákona 582/2004 Z.z.).

Z výmery územia mestských lesov Banská Bystrica tvoria lesy hospodárske cca 65 % (4.667,45 ha).

Lesy ochranné (O)

Ich funkcia vyplýva z prírodných daností územia, pričom lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach ako sú sutiny, strže, hrebene s vystupujúcou materskou horninou, štrkové nánosy, resp. rašeliniská tvoria 7,4 % výmery. Ďalšou subkategóriou sú lesy ochranné – vysokohorské lesy pod hornou hranicou stromovej vegetácie, ktoré plnia funkciu ochrany nižšie položených lesov, tieto tvoria 0,57 % výmery a napokon sú to lesy potrebné na zabezpečenie ochrany pôdy, tieto predstavujú 4,78 % výmery. Celková výmera lesov ochranných predstavuje 12,79 % výmery (623 ha). Základným cieľom obhospodarovania ochranných lesov, je že ich cieľová výstavba má byť silne vertikálne aj horizontálne diferencovaná, vo všetkých ukazovateľoch blízka prírodnému lesu.

Z výmery územia mestských lesov Banská Bystrica tvoria lesy ochranné cca 25 % (1.809,61 ha).

Lesy osobitného určenia (U)

Ako už z názvu vyplýva tieto lesy plnia osobitné, špeciálne funkcie. Ich obhospodarovanie je podriadené plneniu špeciálnej funkcie a uskutočňuje sa prostredníctvom hospodárskych spôsobov a ich foriem. Sú to základné koncepcie lesnej výroby charakterizované osobitnými ťažbovo-obnovnými postupmi a výchovnými postupmi. Podľa zákona 100/1977 Zb. v znení neskorších predpisov je základným hospodárskym spôsobom (HS) podrastový HS, podľa prírodných a hospodárskych podmienok sa uplatňuje aj HS výberkový, v nevyhnutnej miere po zdôvodnení možno uplatniť aj holorubný HS. Môže sa uplatniť aj kombinácia uvedených HS. Formy HS sú maloplošné a veľkoplošné, pri výberkovom HS je to forma stromová a skupinová.

V riešenom území ÚPN Banská Bystrica je 29,83 % výmery lesov zaradených v subkategórii Uc – lesné parky a prímestské lesy. Je tu zaradený prímestský les Banská Bystrica (JPRL sú ostatné lesy osobitného určenia po vycitovaní lesov Ue a Uf). Čo sa týka uplatnenia špecifik obhospodarovania odporúča sa obohatiť druhovú skladbu drevín, podporiť výškovo diferencované menšie lesné porasty (enklávy lesa), odstrániť stromy tretej, popri prípade aj druhej vrstvy. Pri posudzovaní kvality stromov sa z dôvodu estetických kompozičných a rekreačných za žiaduce považujú aj rozrastky, silne zavetvené porasty aj s netvárnymi kmeňmi.

Z výmery územia mestských lesov Banská Bystrica tvoria lesy osobitného určenia cca 10 % (1.809,61 ha).

V subkategórii Ue – časti lesa národných parkov a ďalšie územia chránené podľa predpisov o ochrane prírody, ktoré si vyžadujú odlišný HS. Ich podiel predstavuje 1,31 % výmery. Porasty sú lokalizované v k. ú. Sásová, Kostiviarska v obvode LHC B. Bystrica porasty č. 6a,b,c,d, 8a,b, 26. Porasty tejto lokality sú aj v zozname lesných biotopov európskeho významu v sieti NATURA 2000 – SKUEV 0299 – Baranovo. V k.ú. Šalková v obvode LHC

²⁰ Podľa vyhlášky MŽP SR č. 5/95 Z.z. o hospodárskej úprave lesov v znení neskorších predpisov

Slovenská Ľupča sú to porasty 5446, 5447. V lesoch tejto subkategórie je hospodárenie podľa zákona o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z. z. v zn. n. p. zakázané.

V subkategórii Ue – časti lesa národných parkov a ďalšie územia chránené podľa predpisov o ochrane prírody, ktoré si vyžadujú odlišný HS. Ich podiel predstavuje 1,31 % výmery. Porasty sú lokalizované v k. ú. Sásová, Kostiviarska v obvode LHC B. Bystrica porasty č. 6a,b,c,d, 8a,b, 26. Porasty tejto lokality sú aj v zozname lesných biotopov európskeho významu v sieti NATURA 2000 – SKUEV 0299 – Baranovo. V k.ú. Šalková v obvode LHC Slovenská Ľupča sú to porasty 5446, 5447. V lesoch tejto subkategórie je hospodárenie podľa zákona o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z. z. v zn. n. p. zakázané.

Napokon sú to lesy subkategórie Uf – lesy postihnuté exhalátmi, ktoré si vyžadujú odlišný spôsob hospodárenia. Tieto lesy tvoria 8,37 % výmery a lokalizované sú v obvode LHC Slovenská Ľupča k.ú. Šalková, Senica. Sú to všetky lesy mimo lesov ochranných a porastov 5446 a 5447 v riešenom území ÚPN B. Bystrica v okolí závodov Biotiky Slovenská Ľupča a mestskej aglomerácie B. Bystrica po smere prevládajúceho severozápadného vetra.

Výsledkom dlhodobého pôsobenia depozícií najmä SO₂ a NO_x a ich synergických účinkov s ostatnými škodlivosťami dochádza k zmene zdravotného stavu lesov. Intenzita imisného zaťaženia v interakcii s ekologickými činiteľmi sa vyjadruje pásmami ohrozenia lesov A-D. Predmetné porasty sú zaradené v pásme C a orgánom štátnej správy LH v lesoch Uf. Hospodárenie v týchto lesoch je zamerané najmä na neustále odstraňovanie poškodených jedincov, aby sa zabránilo premnoženiu podkôrneho hmyzu u ihličnatých porastoch, listnatých porastoch preferovať geneticky pôvodné dreviny a zabezpečovať pokiaľ možno voľný zápoj.

V poslednom čase sa v súvislosti s globálnymi klimatickými zmenami a zmenami acidity lesného prostredia búrajú doterajšie predstavy o imisnom odumieraní lesov najmä v pásmach C a D. Do konca posledný koncept nového lesného zákona už so subkategóriou Uf neuvažuje.

Ochranné lesy vyhlasuje príslušný orgán štátnej správy LH (oblastný lesný úrad) na základe návrhu vyhotovovateľa lesného hospodárskeho plánu (LHP) pre príslušný lesný hospodársky celok (LHC) s platnosťou na dĺžku obdobia LHP. Spravidla je to 10 rokov.

Lesy osobitného určenia vyhlasuje taktiež orgán ŠS LH, ale z podnetu toho kto o to požiada, resp. z vlastného podnetu. V každom prípade sa tento akt musí konať so súhlasom vlastníka lesného pozemku. V prípade, že vyhlásením t. č. podľa platnej legislatívy do kategórii lesov Ue bude vlastníkovi spôsobená škoda vyplývajúca najmä zo zákazu, obmedzenia hospodárskej činnosti je ten kto škodu spôsobí povinný vlastníkovi vzniknutú skutočnú škodu a zmarený zisk. Upravuje to zákon 543 z roku 2002 v znení neskorších predpisov a NV vlády

č. 184/2003 Z.z.

B.7.4.3.4. **Funkčné zameranie lesov**

Prevažujúcou funkciou je funkcia produkčná (47,7 %, ML 65 %), ďalej rekreačná (29,9 %, ML 6 %), protierózna (12,8 %, ML 25 %), protiimisná (9 %, ML 0 %) a funkcia ochrany prírody (0,6 %, ML 4 %) celkovej výmery. Toto sú tzv. prvoradé funkcie. Základnou zásadou funkčnej typizácie je však jej dvojfunkčnosť (viacfunkčnosť), kde prvoradou alebo prevažujúcou funkciou je produkcia kvalitnej drevnej suroviny pri zachovaní kritérií trvalo udržateľného obhospodarovania lesa (TUOL).

B.7.4.3.5. **Zdravotný stav lesov**

Na základe európskej stupnice poškodenia lesov spôsobených odlistením, je priemerný stupeň defoliácie (odlistenia) v riešenom a záujmovom území mesta cca 22 %, čo je prvý stupeň poškodenia lesných porastov. Žiadne iné druhy poškodenia nie sú v riešenom území výrazne zastúpené. V lesoch U_f je priemerný stupeň poškodenia drevín v porastoch od 1 po 3 s dynamikou znižovania ich poškodenia.

B.7.4.3.6. Prírodné a hospodárske pomery**B.7.4.3.6.1. Prírodné pomery**

Zastúpenie lesných vegetačných stupňov (LVS) v predmetnom území, ako základného atribútu zásad hospodárenia v lesoch, je nasledovné:

- LVS 2 - 4,5 % územia,
- LVS 3 - 32,2 % územia,
- LVS 4 - 55,7 % územia,
- LVS 5 - 5,7 % územia,
- LVS 6 - 1,9 % územia.

Tomu zodpovedá aj zastúpenie hospodárskych súborov lesných typov (HSLT) ako aplikovaných prírodných jednotiek pre rámcové plánovanie.

V LVS 2 je najrozšírenejší HSLT 208 (sprašové bukové dúbravy - 32 % výmery LVS). V LVS 3 je to HSLT 302 (svieže vápencové dubové bučiny – 49 % výmery LVS), HSLT 305 (kyslé dubové bučiny – 15 %) a HSLT 310 (svieže dubové bučiny – 12 %). V LVS 4 je najviac zastúpený HSLT 402 (svieže vápencové bučiny – 45 % výmery LVS), HSLT 411 (živné bučiny – 32 %) a HSLT 410 (svieže bučiny – 6 %). V LVS 5 je to HSLT 511 (živné jedľové bučiny – 86 % výmery LVS). V LVS 6 je to HSLT 611 (živné jedľovo-bukové smrečiny – 68 % výmery LVS).

B.7.4.3.6.2. Produkčné ukazovatele

Celková zásoba územia predstavuje 1,265.680 m³ dreva, z toho ihličnatého 501.624 m³ (smrek 249.201 m³, borovica – 138 316 m³, zvyšok je Jd, Sc) a listnatého 764 056 m³ (Bk – 601 162 m³, Hb – 43 539 m³, Jv – 42 285 m³, Db – 35 306 m³, zvyšok je ostatný listnatý les). Priemerná zásoba na 1 ha predstavuje 260 m³ (priemer lesov SR je 223 m³), z toho v ihličnatých lesoch – 317 m³, v listnatých – 233 m³. Hmotne najviac zastúpené sú vekové stupne 7 (61-70r.), 8 (71-80r.), 9 (81-90 r.) a 10 (91-100 r.).

Ťažbové možnosti: celková ročná plánovaná ťažba predstavuje 16.593 m³ (z toho ihl. 6.914 m³, list. 9 677 m³) na celkovej ťažbovej ploche 30,17 ha. Výchovná ťažba sa bude realizovať na ploche 155,33 ha násobnej plochy.

Ďalšie produkčné ukazovatele: priemerné bonity drevín riešeného územia sú nasledovné: Sm 31,2, Jd 29,5, Bo 25, Sc 28, Bk 25,1, Db 24,1, Hb 14,2, Jv 25,1, ostatné listnaté od 17 do 25. Priemerný vek porastov riešeného územia spolu je 62,5 roka z toho ihličnaté dreviny 63,3, listnaté 62,5. Priemerné zakmenenie porastov (obsadenie plochy hospodárskymi drevinami pričom 100 % je 1,0) je spolu 0,84, v rubných porastoch je zakmenenie vysoké – priemer 0,85, čo zaručuje viac uplatňovať ekologicky a ekonomicky výhodné maloplošné clonné ruby v riešenom území.

Lesy vo vlastníctve mesta Banská Bystrica

Celková zásoba lesných porastov ML B. Bystrica predstavuje k začiatku platnosti lesného hospodárskeho plánu (LHP) 1,839.340 m³ dreva, z toho ihličnatá 35,87 %, listnatá 64,13 %. Priemerná zásoba na 1 ha predstavuje 256 m³ (priemer lesov SR je 223 m³/ha). Hmotne najviac zastúpené sú vekové stupne 6, 7, 8, 9 a 10 (t.j. od 51 do 100 rokov) a 12 (od 111 do 120 r.), ktoré tvoria spolu takmer 65 % zásob.

Ťažbové možnosti: celková ročná plánovaná ťažba predstavuje 26 935 m³, z toho ihličnatá 34,6 %, listnatá 65,4 %, obnovná (rubná) 22 160 m³ na ťažbovej ploche 49 ha a výchovná (predrubná) 4 775 m³ na prebierkovej ploche 191 ha. Priemerný vek porastov je 67,4 rokov. Priemerné zakmenenie (t.j. obsadenie plochy porastov hospodárskymi drevinami – pričom 100% = 1) predstavuje 0,86. V rubných porastoch je zakmenenie tiež vysoké – 0,88.

Produkčné a prírastkové pomery ML Banská Bystrica sú nad rámec priemeru lesov Slovenska, čo zaručuje trvalo udržateľné obhospodarovanie územia ML Banská Bystrica.

B.7.4.3.7. Sprístupnenie porastov

Celková koncepcia sprístupnenia je napojená na jestvujúcu štátnu cestnú sieť a musí rešpektovať gravitačné pomery územia, hydrologické a geologické danosti územia, a v neposlednom rade aj koncentráciu a cykličnosť navrhovanej a obnovenej ťažby. Navrhovaná cestná sieť musí zabezpečovať aj možnosť dopravy osôb a materiálu do lesa ako aj prístup požiarnej techniky do lesa v prípade vypuknutia požiaru. Každý návrh novej cesty musí schváliť príslušný orgán ochrany prírody a životného prostredia. Je to v súlade s platnou legislatívou na úseku ochrany prírody a krajiny²¹.

Do LHP sa dostávajú lesné cesty prostredníctvom prieskumu lesnej cestnej siete (PLCS) a jeho predmetom sú odvozné cesty primárne (1 L) a sekundárne (2L, 3L – Z), v zmysle STN 736108. Z hľadiska využitia sa lesné cesty 1L používajú na celoročný odvoz dreva. Šírka vozovky je od 4-6 m s pozdĺžnym sklonom do 10 %, cesty sú spevnené a odvodnené. Lesné cesty II L sa používajú na sezónny odvoz dreva, sú spevnené ale nie živíčne, šírka vozovky je od 4-5 m. Lesné cesty kategórie 3L nazývané aj zväžnice (Z) slúžia na približovanie dreva na odvozné miesto, majú pozdĺžny sklon do 12 % a spájajú ostatné dočasné približovacie cesty s cestami odvoznými. Ostatné lesné cesty nižšej kategórie nie sú predmetom PLCS, do porastovej mapy sa však mapujú a slúžia najmä pre sústreďovanie dreva, hygienu porastov a rozdelenie lesných porastov.

B.7.4.3.8. Spracovanie dreva a lesohospodárske služby

Podľa Agroregistra Ministerstva pôdohospodárstva SR, ktorý obsahuje kompletný adresár rezortných organizácií, pôsobia v oblasti lesného hospodárstva (a.s., s.r.o.) nasledujúce organizácie so sídlom v Banskej Bystrici:

- Cambio-Bystrica, a.s. Banská Bystrica,
- DR Drevo, s.r.o. Banská Bystrica,
- ST Company, s.r.o. Banská Bystrica,
- Ťažobná spoločnosť, s.r.o. Banská Bystrica,
- Toro Slovakia, s.r.o. Banská Bystrica.

Službami pri ťažbe lesa sa podľa toho istého registra zaoberajú:

- Euro Holz, s.r.o. Banská Bystrica,
- Neosolium S.C.M., s.r.o. Banská Bystrica,
- JK Drev, s.r.o. Vlkanová

B.7.4.4. Rybné hospodárstvo

V polovici 80-tych rokov došlo v rieke Hron v úseku Dubová - Banská Bystrica k výraznému zlepšeniu chemických ukazovateľov kvality vody. Dobudovanie ČOV umožnilo začiatok riadeného rybárskeho obhospodarovania predtým neustále umŕtvovanej rieky, spočívajúceho v reštitúcii pôvodných druhov rýb.

Od r. 1990 vznikli na banskobystrickom úseku rieky Hron podmienky pre úspešný športový rybolov. Narastajúce úlovky lipňa a hlavátky svedčia o úspešnom oživení ichtyofauny, ktoré však bolo násilne prerušené čpavkovou haváriou Biotiky, a.s. Slovenská Ľupča v r. 1998.

Tab. B.7.4.4-1 Prehľad revírov MsO SRZ Banská Bystrica

²¹ V dobe spracovania ÚPN mesta Banská Bystrica zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Číslo	Názov	Charakter	Účel	Plocha (ha)	Pritok	Popis
3-1100-4-2	Hron č. 8 a 9 - chovné potoky	Lososové vody pstruhové	chovný	0		Pravostranné prítoky Hrona - Badínsky p; Vlkánovský p; Rakytovský p; Kremnička I. + II., Udurná, Ištebník a ľavostranné prítoky - Platina, Hronsecký p; Peťovský p; Môlčanský p; Malé Plavno, Plavno, Driekyňa od ústia po pramene.
3-1110-6-1	Hron č. 9	Lososové vody lipňové s výskytom hlavátky	lovný	0		Rieka Hron od cestného mosta v Banskej Bystrici - Radvaň po ústie potoka Hutná (Ľubietovka) pri obci Lučatín.
3-1200-4-1	Hutná	Lososové vody pstruhové	lovný	3,01		Potok Hutná (Ľubietovka) od ústia do rieky Hron po pramene a Vôdka od ústia po vodopád v Ľubietovej.
3-1210-4-2	Hutná - prítoky	Lososové vody pstruhové	chovný			Potoky Vôdka od vodopádu v Ľubietovej po pramene a Slobodný potok od sútoku s Hutnou po pramene.
3-0350-4-1	Bystrica (B.Bystrica)	Lososové vody pstruhové	lovný	7,125		Potok Bystrica od ústia do rieky Hron po pramene, vrátane pravostranného prítoku Harmanec od ústia po pramene.
3-0360-4-2	Bystrica (B. Bystrica) - prítoky	Lososové vody pstruhové	chovný			Pravostranné prítoky Bystrice - potoky Cenovo s Racvalovským; Košiarsky; Laskomer a ľavostranné prítoky Bystrice - potoky Banský; Sásovský od ústia po pramene.
3-1090-2-1	Hron č. 8	Kaprové vody s výskytom hlavátky	lovný	0		Čiastkové povodie rieky Hron od ústia potoka Lukavica po cestný most v Banskej Bystrici - Radvaň.
3-2100-4-1	Lukavica	Lososové vody pstruhové	lovný	2,31		Čiastkové povodie potoka Lukavica od ústia do rieky Hron po pramene s pravostranným prítokom Jasenica.
3-2120-4-1	Ľupčica	Lososové vody pstruhové	lovný	2,7		Čiastkové povodie Ľupčice od ústia do Hrona po pramene s ľavostrannými prítokmi - Bačúrovský potok; Podkonický potok; a pravostranným prítokom Banský potok.
3-2150-4-1	Malachovský potok	Lososové vody pstruhové	lovný	2,255		Malachovský potok od ústia do Hrona po pramene s prítokmi.
3-2320-4-1	Moštenický potok	Lososové vody pstruhové	lovný	2,4		Čiastkové povodie Moštenického potoka od ústia do Hrona po pramene vrátane Uhlarskeho potoka.
3-2600-1-1	OR Biotika	Kaprové vody	lovný	0,5		Vodná plocha odstaveného ramena Hrona pod cestným mostom za obcou Šalková smerom na Slovenskú Ľupču.
3-2670-1-1	OR Pod Rybou	Kaprové vody	lovný	1,5		Vodná plocha odstaveného ramena v meste Banská Bystrica - časť Uhlisko.
3-3680-4-1	Selčiansky potok	Lososové vody pstruhové	lovný	2,145		Selčiansky potok od ústia do rieky Hron po pramene s pravostrannými prítokmi - Lukačovský a Nemčiansky potok od ústia po pramene.
3-3880-4-1	Starohorský potok č. 1	Lososové vody pstruhové	lovný	1,35		Starohorský potok od sútoku s Bystrickým potokom po cestný most v obci Staré Hory.
3-4290-4-1	Tajovský potok	Lososové vody pstruhové	lovný	3,245		Tajovský potok od ústia do Hrona po pramene.
3-4300-4-2	Tajovský potok - prítoky	Lososové vody pstruhové	chovný			Pravostranné prítoky Tajovky - potoky Farebný; Mútnanský; a ľavostranné prítoky - potoky Kordický; Riečanka od ústia po pramene.

Číslo	Názov	Charakter	Účel	Plocha (ha)	Pritok	Popis
3-4890-1-1	VN Badín	Kaprové vody	lovný	5	Badínsky p.	Vodná plocha nádrže pri obci Badín.
3-5570-1-1	Hronské rameno Plavno	Kaprové vody	lovný	3,7	Hron	Vodná plocha ramena Hrona pri obci Šalková.
3-5870-1-1	VN Tŕstie	Kaprové vody	lovný	1,25	potok Mutné	Vodná plocha nádrže na Mútňanskom potoku pod Suchým Vrchom pri osade Ortuť.

Zdroj: webová stránka Slovenského rybárskeho zväzu - MO Banská Bystrica (<http://www.rybybb.sk>)

Obhospodarovanie rybársky využiteľných tečúcich vôd v MsO SRZ Banská Bystrica sa riadi aj týmito zásadami:

- dominantnými produkčne rozhodujúcimi druhmi rýb sú pstruh potočný, lipeň a kapor, preto tvoria aj rozhodujúci podiel pri zarybňovaní a vlastnom odchove.
- rovnocenné zvýšenému zarybňovaniu je aj budovanie kaskád, bočných výhonov a brehových úkrytov (umelých podomletých brehov) na odchovných a lovných tokoch, nakoľko rybnatosť pstruhových vôd je priamo úmerná členitosti potokov,
- vlastné odchovné rybníčky sa udržiavajú, využívajú a zveľaďujú.

Zarybňovanie revírov sa uskutočňuje podľa zarybňovacieho plánu, ktorý podľa novej rybárskej legislatívy platí na 3 roky. Na rok 2005 sa počíta s intenzifikáciou odchovu kaprov a štúk v melioračnej VN Badín a dokončením revitalizácie devastovaného úseku rieky Hron.

V záujmovom území mesta Banská Bystrica sa nenachádzajú žiadne prevádzkarne - farmy na produkciu živých rýb na priamy konzum.

B.7.4.5. Poľovníctvo

Podľa vyhlášky Ministerstva pôdohospodárstva SR č.91/1996 Z.z. o poľovných oblastiach a akostných triedach poľovných revírov spadá záujmové územie mesta Banská Bystrica pod tieto poľovné oblasti s príslušnými revírmi:

Jelenia zver

- J XI. Poľovná oblasť Kremnické pohorie, podoblasť Skalka (zaberá západnú časť záujmového územia – západne od cesty I/59),
- J XII. Poľovná oblasť Veľká Fatra (zaberá severovýchodnú časť záujmového územia – severne od cesty I/14),
- J XV. Poľovná oblasť Nízke Tatry – juh, podoblasť Staré Hory (zaberá severovýchodnú časť záujmového územia – severne od cesty I/66 a východne od cesty I/59)

Srnčia zver

- S VIII. Poľovná oblasť Zvolen (zaberá juhozápadnú časť záujmového územia – východne od cesty I/59 a južne od cesty I/66),

B.7.4.6. Odpadové hospodárstvo

B.7.4.6.1. Súčasný stav nakladania s odpadmi

Od 1.7.2001 platia nové legislatívne predpisy týkajúce sa odpadového hospodárstva. Ide o zákon o odpadoch a k nemu prislúchajúce legislatívne predpisy.

Súčasný Zákon o odpadoch na rozdiel od predchádzajúceho sa týka podstatne širšieho spektra subjektov: pôvodcov odpadov, sprostredkovateľov, zhodnocovateľov i tých, čo odpad zneškodňujú na skládkach či spaľovniach. Predtým zákon uvádzal za výlučného pôvodcu komunálneho odpadu obec, po jeho novelizácii bola priorita položená na občana ako pôvodcu odpadu. Obec dostala výraznejšie právomoci. Má právo vyberať miestny poplatok a sankcionovať pôvodcu odpadu, minimálne dvakrát ročne musí zabezpečiť zozbieranie

a odvoz objemných odpadov a vytriedených odpadov z domácností, ktoré obsahujú škodliviny. Povinnosťou občana je zapojiť sa do separovaného zberu.

B.7.4.6.2. Množstvo a zloženie odpadov, ich zneškodňovanie, úprava a využívanie

B.7.4.6.2.1. Množstvo a zloženie odpadov

Na tvorbu odpadov vplýva predovšetkým sektor priemyselný a poľnohospodársky, či už v rastlinnej, alebo živočíšnej výrobe, a v neposlednom rade i produkcia odpadov z komunálnej sféry.

Územná lokalizácia priemyslu je v záujmovom území mesta Banská Bystrica sústredená v priemyselných centrách v Banskej Bystrici, Slovenskej Ľupči a vo Vlkanovej.

Zber údajov o vzniku a nakladaní so zvláštnym a nebezpečným odpadom sa celoplošne na území Slovenska vykonáva od roku 1995. Údaje sa spracovávajú do Regionálneho informačného systému o odpadoch (RISO). Podľa RISO sa na vzniku odpadov v okrese Banská Bystrica v rokoch 1995 - 2000 najviac podieľal priemysel (54,8 %), verejná správa a obrana (19,04 %) a poľnohospodárstvo (10,32 %).

Čo sa týka spôsobu nakladania s odpadmi v roku 2000 prevládala u nebezpečného odpadu jeho biologická úprava a spracovanie (viac ako 2 tretiny), u zvláštného odpadu išlo takmer rovnomerne o biologickú úprava a spracovanie, skládkovanie a využitie na iné účely, u ostatného odpadu prevládalo využitie na iné účely (takmer 2 tretiny) a skládkovanie (cca 25 %).

B.7.4.6.2.2. Prevádzkované zariadenia na zneškodňovanie a úpravu odpadu

V roku 2000 bolo v okrese Banská Bystrica zhodnotených spolu 71,9 % odpadov vzniknutých na území okresu. Z celkovej produkcie odpadov bolo spaľovaním zneškodnených 409 ton odpadu (0,23 %), a to najmä odpad zo zdravotníckych zariadení²² a priemyselný odpad na báze ropných látok. Okrem toho bolo energeticky využitých 29.701 ton dreveného odpadu, a to najmä v kotloch na spaľovanie dreveného odpadu Smrečina Holding I., a.s. Banská Bystrica. Na území okresu bola v roku 2000 daná do skúšobnej prevádzky spaľovňa odpadov zo zdravotníctva pri FN sP F.D.R. v Banskej Bystrici.

Skládky odpadov

V zmysle zákona o odpadoch nastali zmeny aj v triedach skládok. Skládky odpadov sa členia na tieto triedy:

- a) skládky odpadov na inertný odpad,
- b) skládky odpadov na odpad, ktorý nie je nebezpečný,
- c) skládky odpadov na nebezpečný odpad.

Z databázy RISO za rok 2000 vidno, že 27,6 % odpadu bolo zneškodnených skládkovaním. Najväčšou mierou sa na skládkovaní podieľa komunálny odpad v množstve 53 % z celkového množstva skládkovaných odpadov.

Do 1.7.1998 boli na území okresu prevádzkované 2 skládky odpadov, z toho skládka odpadov v lokalite Horné Pršany za osobitných podmienok. Od 1.7.1998 bolo zneškodňovanie odpadov na tejto skládke ukončené (v rámci sanácie boli realizované aj odplynovacie vrty) a do prevádzky bola pre región Banská Bystrica daná v ČM XIII Šalková (lokalita Škradno) Regionálna skládka odpadov Banská Bystrica triedy skládka odpadov na odpad, ktorý nie je nebezpečný. Na tejto regionálnej skládke (predtým v kategórii 3. stavebná trieda) je skládkovaním zneškodňovaný komunálny odpad z domácností, znížený o zhodnocované druhotné odpady a odpady s obsahom škodlivín. Prevádzkovateľom skládky je Marius Pedersen, a. s. Trenčín, predpokladaný rok ukončenia

²² V roku 2000 bola daná do skúšobnej prevádzky spaľovňa odpadov zo zdravotníctva pri FN sP F.D.Roosevelta v Banskej Bystrici.

1. etapy skládkovania je v r. 2012, celkove v r. 2028 (rozloha skládky 41.357 m², voľná kapacita k 31.12.2004 bola 246.000 m³, ďalšia plánovaná kapacita 989.000 m³).²³

Na území mesta je okrem toho prevádzkovaná skládka odpadu pre inertný odpad (predtým skládka 1. stavebnej triedy) - Lom Rakytovce, na ktorej bola predĺžená doba jej prevádzky do roku 2015.²⁴ Po roku 2015 je potrebné v súvislosti so zrušením CHLÚ a DP počítať s rekultiváciou skládky a novým funkčným využitím lokality.

V rámci sanácie a rekultivácie skládky odpadov v lokalite Horné Pršany bol navrhnutý komplex ekologických stavieb, ktoré sú zrealizované len čiastočne (odvodnenie telesa skládky a čistenie zachytených kontaminovaných vôd, vybudované odplyňovacie vrty - po požiari v auguste 1998 nefunkčné). Je preto potrebné obnovenie existujúcich ekologických stavieb a ukončenie rekultivácie skládky.

Na území okresu sa nachádzajú aj staré (divoké) skládky odpadov a ďalšie environmentálne záťažové, ktoré vznikli pred rokom 1991, kedy nadobudol účinnosť zákon o odpadoch. V súčasnosti je ich v riešenom a záujmovom území mesta Banská Bystrica evidovaných 35.

Stará skládka TKO (tzv. pršianska skládka), nachádzajúca sa v južnej časti novo budovaného obytného súboru Pršianska terasa, kde sa ukládali odpady do roku 1986, je aj v súčasnosti iba prekrytá zeminou bez akýchkoľvek ďalších realizovaných sanačných a rekultivačných opatrení. V návrhovom období ÚPN mesta je preto potrebné počítať so sanáciou tejto starej environmentálnej záťaže.

V záujmovom území mesta Banská Bystrica sa okrem toho nachádza územie v lokalite Vlkánová znečistené pobytom Sovietskej armády. Na sanáciu tohto územia bol vypracovaný projekt, so sanáciou sa začalo v roku 1992. Do r. 2000 bolo vyčistených cca 85 % znečistenej zeminu na dekontamináciu ex situ, z toho cca 50 % bolo na dekontaminačnej ploche, potom MO SR zastavilo financovanie týchto prác. Podľa dostupných informácií rekultivácia nie je doteraz ukončená.

Zber biologicky rozložiteľného odpadu

Biologicky rozložiteľný odpad sa odovzdáva v zariadení na zber biologicky rozložiteľného odpadu v areáli Regionálnej skládky odpadov Banská Bystrica – lokalita Škradno. Prevádzkovateľ skládky preváža tento odpad do existujúceho zariadenia vo Zvolenskej Slatine, kde sa odpad zhodnocuje.

Vzhľadom na dostupnosť vyššie uvedeného zariadenia v Zvolenskej Slatine, s budovaním nového priamo na území Banskej Bystrice ÚPN mesta neuvažuje.

Zariadenia na zneškodňovanie odpadov v okrese Banská Bystrica

Na území mesta Banská Bystrica sú evidované nasledovné prevádzky spaľovania odpadov:

Tab. B.7.4.6.2.2-1 Prevádzkované zariadenia na zneškodňovanie odpadov v okrese Banská Bystrica (spaľovne)

Por. čís.	Prevádzkovateľ	Typ zariadenia	Kapacita zariadenia	Množstvo zneškodňovaných odpadov (t/rok)
1.	Medika SK, a.s. Ivanka pri Dunaji	Pyrolýzna spaľovňa typ BI 050	700 t/r 100 kg/h	233,5

Tab. B.7.4.6.2.2-2 Prevádzkované zariadenia na zneškodňovanie odpadov v okrese Banská Bystrica (okrem skládok a spaľovní)

Por. čís.	Prevádzkovateľ	Typ zariadenia	Rok začatia prevádzky	Kapacita zariadenia (t/rok)	Množstvo zneškodňovaných odpadov (t/rok)
-----------	----------------	----------------	-----------------------	-----------------------------	--

²³ Podľa údajov POH SR je kapacita 1.etapy skládky 459 000 m³, celková kapacita 2,123.000 m³ a s definitívnym uzavretím skládky sa počíta až v r. 2053.

²⁴ Zdroj: ObÚŽP Banská Bystrica

1.	DETOX, s.r.o. Banská Bystrica	EXOL	1995	6 000	2261
		Dekontaminačná linka	1998	2 000	3007
		Neutralizačná stanica	1998	1 500	1155
		Kompakt	1996	1 000	315
2.	GALVANOKOV, s.r.o. Rožňava	Neutralizačná stanica	1986	-	-

Energeticky sa drevené odpady zhodnocujú spoločnosťou Smrečina Hofatex, a.s. Banská Bystrica v kotloch K4 a K5 na spaľovanie biomasy (zhodnocovanie odpadov - drevnej štiepky - biomasy) s celkovým súhrnným príkonom 39 MW.

Zariadenia na zhodnocovanie odpadu

Tab. B.7.4.6.2.2-3 Prevádzkované zariadenia na zhodnocovanie odpadov v okrese Banská Bystrica

Por. čís.	Prevádzkovateľ	Katastrálne územie	Typ zariadenia	Kód činnosti	Rok začatia prevádzky	Kapacita zariadenia (t/rok)	Množstvo zhodnocov. odpadov (t/rok)
1.	Harmanecké papierne, a.s. Harmanec	Harmanec	Papierenský stroj vrátane súvisiacich technologických liniek	R3	1994	240 t/deň	58 390
2.	Confal, a.s. Slovenská Ľupča	Slov. Ľupča	Technológia taviacej pece	R4 R11	1998	3 000	3 000
3.	BIOTIKA, a.s. Slov. Ľupča	Slov. Ľupča	Kalové polia	R3	1992	9 000	9 000
4.	ČOV, a.s. Slovenská Ľupča	Slov. Ľupča	údaje chýbajú				
5.	LESY SR, š.p. OZ Slovenská Ľupča	Priechod	Kompostové pole	R3	1991	3 000 m ³	150
6.	DETOX s.r.o. Banská Bystrica	B. Bystrica	LORO (zhodnocovanie odpadových olejov)	R9	1999	2 000	1190
7.	Smrečina Holding I., a.s., Banská Bystrica	Banská Bystrica	Kotly na spaľovanie dreveného odpadu – BK 6 a K3	R1	1993	39 000	38 000
8.	ZEDKO, s.r.o. Banská Bystrica	B. Bystrica	Získavanie drahých kovov chemickým procesom	R4 R7	2001	1	1

Zvlášť významnú úlohu zohráva separovanie a zhodnocovanie papiera, kovov a skla - napr. firma Kovod, a.s., Banská Bystrica spracováva 12.000 t/rok hliníka a jeho zliatin. Spracúvaním olejov a olejových emulzií sa zaoberá DETOX, spol. s r.o. Banská Bystrica (v prevádzkach v Banskej Bystrici a v Rimavskej Sobote). Najvýznamnejším realizovaným projektom je vybudovanie spracovateľskej kapacity komplexného systému recyklácie elektroodpadu spoločnosti ELEKTRO RECYCLING, spol. s r.o. Banská Bystrica s cieľovou ročnou kapacitou 5.050 ton, ktorá umožňuje zhodnotiť väčšinu elektroodpadu v rámci stanovených 10 kategórií tohto odpadu, okrem chladiarenských zariadení. Od júna 2006 začala táto spoločnosť využívať aj prevádzku na chladiarenské a klimatizačné zariadenia umožňujúcu následnú recykláciu materiálových komponentov aj z týchto výrobkov. V súčasnosti firma DETOX, a.s. Banská Bystrica zabezpečuje spracovanie odpadov zo svetelných zdrojov s obsahom ortuti (SZO). V súčasnosti má autorizáciu na nakladanie so starými vozidlami firma KOVOD, a.s. Banská Bystrica, prevádzka Kendice a Lučenec.

B.7.4.6.3. Dopravcovia odpadov

Databáza dopravcov je vedená na Obvodnom úrade Banská Bystrica, odbore životného prostredia. Okrem toho prepravu odpadov na území okresu vykonávajú aj dopravcovia, ktorí majú vydanú na takúto činnosť živnosť a prepravu odpadov kategórie ostatný prepravujú na

základe objednávok a prepravu odpadov kategórie nebezpečný na povolenia vydané prevádzkovateľovi zariadenia na zhodnocovanie alebo zneškodňovanie odpadov.

Odvoz komunálneho odpadu z domácností zabezpečujú odvozné firmy ICEKO-ONYX, spol. s r.o. Banská Bystrica, Ing. Peter Puffler – PUFKO Banská Bystrica, Jozef GANZ Banská Bystrica a ZAaRES, p.o. Banská Bystrica na základe zmluvného vzťahu s mestom.

Tab. B.7.4.6.3-1 Prevádzkované zariadenia na zber odpadov v meste a okrese Banská Bystrica

Por. čís.	Prevádzkovateľ	Katastrálne územie	Rok začatia prevádzky	Množstvo vyzbieraných odpadov (t/rok)
1.	ZBERNE SUROVÍN ŽILINA, a.s.	B. Bystrica	1985	7 583,0
2.	ZBER SUROVÍN, s. r.o. B. Bystrica	B. Bystrica	1989	1 776,0
3.	Confal, a.s. Slovenská Ľupča	B. Bystrica Sl. Ľupča	1998 2001	1 664,0 30 325,0
4.	A.R.S., s. r.o. Banská Bystrica	B. Bystrica	2000	560,0
5.	IPODEC ONYX KROH B. Bystrica, s.r.o.	Radvaň	1995	446,5
6.	ZEDKO, s. r.o. Banská Bystrica	B. Bystrica	1996	120,0
7.	Allan Szarowski Ludovít Sita - LUSI	Slovenská Ľupča, Banská Bystrica	1994	500,0
8.	ECO – SLOVAKIA, s.r.o. Žiar nad Hronom	Banská Bystrica	2002	-
9.	DETOX, s. r.o., Banská Bystrica	Radvaň	2000	3 000,0
10.	ŽP EKO QUELET a.s., Martin	Radvaň	údaje chýbajú	
11.	HERIMEX, s.r.o., Žiar nad Hronom	Radvaň	údaje chýbajú	

B.7.4.6.4. Využívanie odpadu

Pre zachytenie maximálneho množstva zhodnotiteľných odpadov bol v posledných rokoch položený dôraz na separovanie druhotných surovín z komunálneho odpadu, a to priamo v domácnostiach, čím sa zamedzilo znehodnoteniu separovateľných druhov odpadov. Táto forma bola v meste zavedená s orientáciou na papier, plasty a sklené črepy.

V areáli firmy DETOX, spol. s r.o. majú občania mesta možnosť bezplatne odovzdať všetky problémové látky vyseparované z komunálneho odpadu pneumatiky, elektrospotrebiče a odpady s obsahom škodlivín). Zber problémových látok sa vykonáva aj na ČSPL - oleje, v lekárňach- lieky a v AEE, spol. s r.o. Banská Bystrica - výmena starých akubaterií za nové.

Zberňa triedeného odpadu (tzv. dechetteries) v Radvani zabezpečuje pre občanov mesta zber netradičného komunálneho odpadu, ktorý sa nedá uložiť do zberných nádob, vrátane nadrozmerneho odpadu a odpadu zo stavebných prác.

ÚPN mesta počíta s dožitím tejto zberne v návrhovom období a jej nahradením mestotvornými funkciami. Zároveň navrhuje plochy pre vybudovanie 3 nových zariadení, a to v lokalitách:

- severne od areálu bývalej Stredoslovenskej cementárne (Holcim, a.s.) – ČM XIII Senica,
- Havranské – ČM IX Radvaň a
- Háj (pri navrhovanej zbernej komunikácii Kremnička – Pršianska terasa) – ČM IX Radvaň.

B.7.4.6.5. Ciele a opatrenia zo spracovaných Programov odpadového hospodárstva

V zmysle POH okresu Banská Bystrica z júna 2002²⁵, v ktorom boli zohľadnené aj ciele a opatrenia z POH kraja (máj 2002)²⁶, sa malo v záujmovom území mesta Banská Bystrica z územného hľadiska predovšetkým:

- pokračovať v rekultivácii skládky odpadov Horné Pršany a Jablonka - Slovenská Ľupča,
- pokračovať v sanácií všetkých starých neriadených skládok,
- pokračovať v sanácií environmentálnych záťaží po SA v lokalite Vlkanová,
- dobudovať zariadenia na materiálové a energetické zhodnocovanie odpadov,
- dobudovať dostupnú infraštruktúru na spaľovanie nebezpečných odpadov zo zdravotníctva pre mesto Banská Bystrica rozšírením tepelného zdroja na území areálu bývalej cementárne²⁷; takéto zariadenie na zneškodňovanie nebezpečných odpadov zo zdravotníckych zariadení však realizovať len v prípade nevybudovania regionálneho zariadenia na zneškodňovanie nebezpečných odpadov zo zdravotníckych zariadení mimo územia mesta Banská Bystrica a za podmienky vylúčenia negatívneho vplyvu na životné prostredie a zdravie obyvateľstva,
- skládkovať komunálne odpady po oddelení využiteľných zložiek,
- dobudovať a sprevádzkovať 2 kazety I. podetapy RSO B. Bystrica na odpad, ktorý nie je nebezpečným odpadom,
- vybudovať samostatné kazety na nebezpečný odpad na existujúcej skládke odpadov v Banskej Bystrici,
- zhromažďovať biologicky rozložiteľné komunálne odpady oddelene a zabezpečiť ich kompostovanie²⁸,
- vybudovať v okrese minimálne 1 kompostáreň alebo iné technologické zariadenie na materiálové zhodnotenie biologicky rozložiteľných odpadov,
- dobudovať, resp. rekonštruovať existujúce zariadenia na materiálové zhodnotenie odpadov,
- dobudovať, resp. rekonštruovať zariadenie na energetické zhodnocovanie biologicky rozložiteľných odpadov, napr. odpadov z dreva vo výrobní sfére,
- dobudovať sieť zariadení na zber separovaného odpadu a dotriedňovacích liniek,
- v rámci okresu vybudovať minimálne 1 zberné miesto na zber odpadov minimálne v komoditách odpadov: opotrebované pneumatiky, odpady z viacvrstvových kombinovaných materiálov, elektronického šrotu, plastov (PET, PE PP, PS, PVC), žiariviek s obsahom ortuti, odpady z papiera, odpady zo skla a starých vozidiel,
- v okrese vybudovať skládku odpadov na inertný odpad.

Vláda SR uzn. č. 118/2006 schválila nový Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky.

Pri spracovaní nového POH SR boli rešpektované zásady prípravy národných plánov odpadového hospodárstva odporúčané Európskou komisiou GR pre životné prostredie v metodickú príručku vydanú v máji 2003 (spracovanou Európskym tematickým centrom pre odpady a materiálové toky). Zásady spracovania sa uplatnili tak v procese analýzy

²⁵ Vyhlásený Všeobecne záväznou vyhláškou Okresného úradu v Banskej Bystrici č.1/2002 s účinnosťou od 1.augusta 2002.

²⁶

Vyhlásený Všeobecne záväznou vyhláškou Krajského úradu v Banskej Bystrici č. 4/2002, ktorá nadobudla účinnosť dňa 1.júla 2002.

²⁷ Pôvodná zásada z POH okresu Banská Bystrica z júna 2002 bola v ÚPN mesta Banská Bystrica upravená podľa nových skutočností vyplývajúcich z Koncepcie rozvoja mesta Banská Bystrica v oblasti tepelnej energetiky.

²⁸ Pri organizácii zberu a nakladaní so všetkými druhmi odpadov (vrátane biologicky rozložiteľného kuchynského a reštauračného odpadu) je potrebné sa riadiť aktuálnym Programom odpadového hospodárstva mesta a platnou legislatívou v oblasti odpadového hospodárstva.

aktuálneho stavu odpadového hospodárstva dosiahnutého v roku 2005, ako aj pri navrhovaní cieľov a opatrení POH SR pre roky 2006 – 2010.

Program bol vydaný na obdobie 5 rokov, t.j. na roky 2006 – 2010 a predstavuje základný koncepčný dokument rozvoja odpadového hospodárstva v SR pre toto obdobie. Program je východiskovým dokumentom pre spracovanie krajských programov odpadového hospodárstva na roky 2006 – 2010. Vzťahuje sa na všetky odpady vymedzené prílohou č. 1 k vyhláske MŽP SR č. 284/2001 Z.z., ktorou sa ustanovuje Katalóg odpadov v znení neskorších predpisov a pre polychlórované bifenyly a kontaminované zariadenia.

Nové POH na úrovni kraja ani okresov nie sú zatiaľ vypracované. POH mesta Banská Bystrica do roku 2005 bol vypracovaný v novembri 2002²⁹ a zatiaľ nebol aktualizovaný.

Ak vychádzame zo základných priorít POH SR, je v návrhovom období potrebné najmä

v priemyselnej sfére

- zaviesť do praxe recyklačné technológie odpadov
- dobudovať chýbajúce kapacity na zhodnocovanie odpadov a technicky zastarané technológie nahradiť technológiami BAT, resp. BATNEEC,
- zvyšovať technickú/technologickú úroveň nakladania s odpadmi, v prípade nebezpečných odpadov
- orientovať sa na technológie s vyššou mierou zhodnocovania výstupných komodít z odpadov tvorených kompaktnými celkami (napr. zo spotrebnej elektroniky: plastov, skla, neželezných kovov atď.),
- optimalizovať kapacity spaľovní odpadov na NO na nevyhnutnú mieru zodpovedajúcu štruktúre priemyslu a vzniku NO v iných oblastiach (najmä pri zdravotnej starostlivosti),
- orientovať sa na integrované systémy nakladania s odpadmi uplatňované na regionálnej a nadregionálnej úrovni.

v komunálnej sfére

- zlepšovať technické vybavenie miest a obcí pre separovaný zber odpadov,
- zvyšovať efektívnosť zberových systémov s väčším počtom separovaných zložiek komunálneho odpadu (papier, sklo, kovy, plasty, BRO),
- technicko-organizačne doriešiť systém zberu nebezpečných zložiek komunálnych odpadov, aby sa zabránilo ich ukladaniu na skládky ako súčasť zmesového komunálneho odpadu (20 03 01).

Ak vychádzame z navrhovaných cieľov a opatrení POH mesta Banská Bystrica do roku 2005, ktoré majú územný priemet a môžu ovplyvniť organizáciu funkčných plôch mesta, je v návrhovom období ÚPN mesta potrebné najmä

- rešpektovať lokalitu zberne Dechetteries v k. ú. Radvaň pri železničnej zastávke Radvaň s možnosťou odovzdávania vyseparovaných zložiek komunálnych odpadov č. 20 01 01, 20 01 02, 20 01 11, 20 01 38, 20 01 40 a 20 03 07,
- vybudovať alebo využiť existujúce zariadenia na zhodnocovanie biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov.³⁰

29

Schválený rozhodnutím Okresného úradu v Banskej Bystrici, Odboru životného prostredia s účinnosťou od 13.2.2003.

³⁰ V zmysle PHSR mesta Banská Bystrica na roky 2007-2013 a v ňom obsiahnutej stratégie rozvoja mesta má byť Banská Bystrica „čistým mestom“, ktoré bude „podporovať mechanizmy na minimalizáciu vzniku odpadov, skvalitňovať systém oddeleného zberu zložiek komunálneho odpadu a hľadať možnosti pre ich využitie ako druhotných surovín“, ale aj „odstráni existujúce staré environmentálne záťaž“ – táto vízia je zodpovedajúcim spôsobom zohľadnená v ÚPN mesta Banská Bystrica - v časti Odpadové hospodárstvo.

ÚPN mesta priemetom základných priorít POH SR ako aj navrhovaných cieľov a opatrení POH mesta Banská Bystrica do roku 2005 vytvára predpoklady pre plnenie realizačných cieľov a opatrení z PHSR, a to najmä:

• Realizačný cieľ 4. 2: Zlepšovať starostlivosť o životné prostredie a racionálne využívanie prírodných zdrojov -
Priorita 4.2.1: Znižovať množstvo odpadu

- Opatrenie 4.2.1.3: Vytvoriť podmienky pre spracovávanie vyseparovaných zložiek odpadu.

